—: અસલ સંગીત :—

ફોનોગ્રાફ ગાયન

સંગ્રહ

ભાગ ૧ થા ૨૪ સાથે

કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

—: માટે :—

સંગ્રહ કરી પ્રગટ કર્તા

શા. ચુનીલાલ મગનલાલ બુકસેલર

ઠે૦ રાણીતળાવ, મેનરોડ, સુરત.

બ્હોળા સુધારા વધારા સાથેની નવિ આવૃતિ.

બ ૭ પારડા ૪૨૧૧

કીંમત એક રૂપીઓ.

સુરત બરાનપુરી ભાગળ ભાજીવાળી પોળમાં આવેલા શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં ગોવિન્દજી કાલાભાઇ નાયકે છાપ્યું.

૧૫૯૫૪

સંગીતનાં શોખીનોમાં ૧૫૮૫૪ જન સમાજમાં
માન પામેલી પ્રખ્યાત થયલી

અસલ -સંગીત-

ફોનોગ્રાફ ગાયન સંગ્રહ

ભાગ ૧ થી ૨૪ સાથે.

વીર—કુણાલ.—રાગ, ગઝલ—

અમારાં દેશને છોડી, અમે થાનાર પરદેશી;
હૃદયને મેળવી લેશો, અમારો પ્યાર પરદેશી,
અમાં દુર્ભાગીયાં એવાં, તજાવી દેશની સેવા;
ભટકશું પારકા ઘરમાં, બની લાચાર પરદેશી.
અમારી ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી;
અમે સતકર્મથી થઈશું હૃદયના હાર પરદેશી.
અમારા દેશ બંધુઓ અમારી જન્મ ભુમીમાં;
હવે છેલ્લા પ્રણામો છે, અમે હદપાર પરદેશી.

બલીરાજા.

મારી **સજની** તું ક્યાં રમીઆવી **રજની**, સાચું બોલ, બોલ, બોલ,
આણી સેંદર, તુ શીદને આળ ચઢાવે, કેડો છોડ, છોડ, છોડ !
હમણાં **માળા** ગુંથા હતીને, હમણાં કેમ કરમાણી,
પરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી **ભમ્મર** ક્યાં ભીંજાણી—સાચું.
—કાળો **ભમરો** શીર પર બેઠો, ઉરાડતાં ધમરાણી,
લાપોટે લટ છુટી ગઇ—મારી **ભમ્મર** ત્યાં ભીંજાણી—કેડો.
કસ્તુરી તારા અંગે મ્હેકે, **કુસુમકળીના** હારો,
નયન રહ્યાં છે નાચી **નવેલી** મળીયો કોણ ઠગારો—સાચું.
—ચંદ્ર—સરોવર નહાવા ગઇથી, વાટે મળ્યો એક **માળી**,
છાબ ભરીને **ગજરા** આપ્યા, હું તો તમથી હારી—કેડો.

રાજા જશાવન્તસિંહ —રાગ ભજન—

મારા **ભવની** બાવટ ભાગીરે **જોગીડા જુના**—
લગની તુજ નામની લાગીરે જોગીડા જુના—
વચનો ભેદ ભર્યાં ભેદુનાં, હૈયાં તુજવીણ સુના—
આ કામણગારી નારીએ શું કામણ મુંજને કીધું ?
તન હઇને મનડું લીધુરે—પણ દુઃખ વિયોગનું દીધું—
નીશદીન સાથ રહું સમજુના.........મારા ભવની—

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—રાગ—ભજન—

રૂપે શું મન રાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન ભજો (૨)
હાડ માંસને રૂધિર ભરેલું મઢયું ચામડે અંગ, (૨)
ગંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.
ભરૂંસો નહીં સાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન **ભજો**—

ભરથરી–પીંગળા અને ભરથરીનો સંવાદ—

ધીક યુવા ધીક મુજને, ધીક કામ વિકારજી;
જેણેરે ભુલાવી મને સત્યથી કર્યા નીચ વિચારજી,
—ભેખરે ઉતારો રાજા ભરથરી.
ક્ષમા કરોરે રાજા રંક છું નારી–અજ્ઞાની જાતજી;
અન્ય વખત એવું નહી કરૂં, લાજ્યા માતને તાતજી—ભેખરે.
કપટ રૂપીરે રાણી પીંગળા, એવું બોલે વચનજી;
રાજરે તજ્યું તુજ કારણે, જો વિચારીને મનજી;
—ભિક્ષા દેને મૈયા પીંગલા.
તુંરે ખોટી ને ખોટું રાજ છે, ખોટો સારો સંસારજી;
અલખ જગાવું વન એકલો, જેથી પામું ઉદ્ધારજી.—ભિક્ષા.
રહો તો રાજા રસોઇ કરૂં, જમતા જાઓ સ્વામીનાથજી;
ક્ષિરરે નીપજાવું ક્ષણ એકમાં, જમીએ આપણ સાથજી.—ભેખરે
મઢીરે કરાવું રંગ મહેલમાં, રાખું ગુપ્ત અવાસજી;
જેમરે જાણે નહિ જગતમાં, સાધો–જોગ રહી પાસજી—ભેખરે.
મહેલરે તારાને રાણી શું કરૂં, કેવો ગુપ્ત અવાસજી;
ક્ષિરરે ભોજન તારૂં રાણી શું કરૂં, નથી ભોગની આશજી—ભિક્ષા.
વાસી જંગલના જોગી અમે, નહી ગ્રામમાં વાસજી;
વિષની વેલીથી અળગો રહું, નહિ નારીનો પાસજી.—ભિક્ષા.
ભગવા લેઇ રાજા ભરથરી, હાવાનજ દીલ થાયજી;
માઇ–કહો–ન–મારા કંથજી, લાગે દેહમાં લાયજી.—ભેખરે.
વધુરે શું વદું રાણી પીંગળા, કરૂં અરે કેટલો ઉચ્ચારજી;
અંધુ જોવોરે બંધુ તજો, મારો વચન નો મારજી,
હવેરે રાજને રાણી શું કરૂં ?

વાંકીરે વિધાતા મને ભુલાવી, લખીયા લેખ લલાટજી,
આનુંરે પ્રાયશ્ચિત હવે શું કરૂં, મારગ આપો પૃથ્વી માતજી—ભેખરે.
ત્રણશો નારીરે અન્ય આપની, માળવપતિ મહારાજજી;
એકને કારણ એને નવ તજો, પાપી પીંગળાને કાજજી—ભેખરે.
મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજી;
સગુંરે નથી કોઇ કોઇનું, આ સંસાર પતંગજી.—ભિક્ષા.
દેતી હું તો ભિક્ષા દે મુને, નહિ તો કરૂ ગૃહ ત્યાગજી,
ગુરૂજી મારારે રોશે થશે, ચાલી જાય જમાતજી—ભિક્ષા.

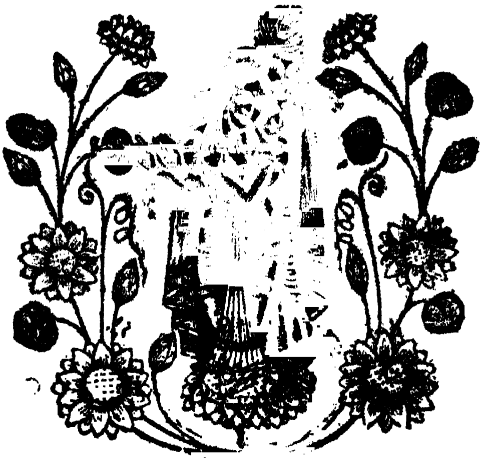
મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

થઇ પ્રેમવશ પાતાળીઆ, મારા મનના માલીક મળીયારે...(૨)
પ્રીતે કરો મુખવાસ, સજનવા રાજ હ્રદયના વાસી.
પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી, મારા મનના મનોરથ ફળીયારે...થઇ.
ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતી મુજને, જીવન સફળ થયું મારૂં
કરો શ્રીહરિ શુભ તમારૂં, મારા મનના માલીક મળીયારે...થઇ.

વીર કેશરી—રાગ—ગઝલ,—કવ્વાલી—

થવાનું ના થવાનું કહે; નજુમી કોણ એવો છે;
ન જાણ્યું જાનકી નાથે; સવારે શું થવાનું છે!
હતી શલ્યા રૂપે "અહલ્યા" જગતમાં વાત જાહેર છે;
ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે; સવારે શું થવાનું છે?
હતા કૌરવ અને પાંડવ; જગતમાં મહાબળી યોદ્ધા;
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ; સવારે શું થવાનું છે?
રમ્યા જુગટું સહુ સાથે; વિભુતી સૌ ગયા હારી;
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે?

દલપત ભજન. **-રાગ-ભજન-**

મોહન તારી મોરલી,
વ્રજનારને વેરણ થઈ!
(૨) હે........હરી.
કોમળ સુરે કાળજુ કોર્યું,
ચીતડું ચોર્યું વેરણ થઇ–મો.
કામ તો હવે કાંઇ ન સુઝે–(૨)
સાંભળતા શત્રુ થઇ—(૨)
માતાપિતા તણી લાજુતજીને,
વૃંદાવનમાં ગઇ—મોહન.
વ્રજનારને વેરણ થઇ, મોહન તારી મોરલી તારી મોરલી—(૨)
આવા આવા કારમાં કામણ (૨) શામળા સીખા થઇએ—મોહન.
દુઃખડાં કેરાં ડુંગર ડોળ્યા. મા બાપડી હ્યો પઇએ—મોહન.
"દલપત" વીહના દેવને મળવા (૨) ગોપીઓ ગોકુળ ગઇ—મોહન.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

શું કહું કથની મારી રાજ, શું કહું કથની મ્હારી.
હું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ......................શું કહું.
પરખી પારિજાતિક મેં અર્પણ કીધું મન મ્હારૂં,
પતી તજી પરલોક સિધાવ્યા, કરી જીવતર મમ ખારૂં રાજ—શું કહું.
ચંદન કાષ્ટની ચિતા રચાવી, પતિ સહગમનની આશે,
શુન્ય દેહ મમ સ્વામી તણો પણ, ઉડી ગયો આકાશે રાજ —શું કહું.
અરપ્યું મેં સર્વસ સ્વામીને, પ્રેમની ફફની ધારી;
તજી જગત જંજાળ સર્વ હું, પ્રીતે ભજું ત્રીપુરારી—શું કહું.

ભરથરી— **રાગ-મરશીયા—**

હાય, કેમ આ સહેશે ઉજેની રંડાપો, ધણી થઈ છે રાણીજી માફ રાખો
બાણુ લક્ષ માળવાના છો સ્વામી, કામ કોડીલા રૂપે ન ખામી,
ગૌર અંગે ભભુત શી જામીરે,—હાય, કેમ૦
એક બાજુ કૃષ્ણા તમારી રૂએ, ચંદ્રકળા ચોધાર નીર ચુએ,
બાપુ સુખે ન આજ કોઇ સુએરે—હાય૦
મેહલે મેહલે વિલાપ છાયો છે. પવન શોકનો શ્વસળ વાયો છે;
કળકળતાં બાઇઓ ને ભાઇઓ છેરે—હાય૦
ખાંધે લટકા શી ભગવી ઝોળી, આવ્યા વસ્ત્ર કયાં ગેરૂ ઝબોળી
હાય હઇડામાં પ્રગટાવી હોળીરે—હાય૦
નથી વિક્રમ જાઇની કંઇ આશા, કીધાં કરમે એવા રે તમાશા;
એણે બીજાં જંગલ કયાંઇ વસાવ્યારે—હાય૦
ધણી નોધારા અમને કરોમાં, આવું અણુધાર્યું પગનું ભરોમાં,
જોગી જીવતાં ચિતામાં ધરોમાંરે—હાય૦

વીર કેશરી —રાગ. ગઝલ—

ખરા તે હીંદના સંતાન લડે જે હીંદને કાજે,
લડે જે હીંદને કાજે, મરે જે હીંદને કાજે.
ડુબાતો દેશને દેખી, ચડે વા'રે ઉમંગેથી,
પ્રભુ કે બાદશાહોથી, ઝુઝે જે હીંદને કાજે,
ન મોહે માયા મહોબ્બતમાં, ન લોભે માલ દોલતમાં,
જીવન જર પ્રાણ સૌ પળમાં, તજે જે હીંદને કાજે.
યતોધર્મ સ્તતોજય છે, કરો યાહોમ શો ભય છે;
અમર તે થાય છે નિશ્ચયે; મરે જે હીંદને કાજે,

મહાશ્વેતા કાદમ્મરી —:≡:—

મંજરીએ મનડું મોહ્યું રે
મન ગમતા મહારાજ—
મારામનગમતામહારાજ
એ શું દીઠડું અમપ્રોયુંરે
મન ગમતા મહારાજ—

("શું આ પુષ્પ તમને બહુ ગમે છે?")

સાખી { "મનનેતો ગમતુ ઘણું મુખથી કેમમંગાય,
વાણુપ્રીછયે વીણુ પારખ્યે, ઘટેમાનમુનિરાય,

સાખી { "માગ્યે માન ઘટે નહિ જેવું જ્યાં દાતાર
"સુખે સ્વીકારો પુષ્પ આ ધરોકર્ણ મોઝાર

અતિ ઉદાર દીલ તને જોયું રે......મનગમતા

ઉદયભાણુ— રાગ—ભજન

મન માયાના કરનારારે, જરી જોને તપાસી તારી કાયા,
પુછી જોને તું પંડીત પુરાણુારે, કોના અમર છે લેખ લખાણા;
કાચી છે કાયા આ, માટીની માયા, છે માટીના ખેલ બનાયા,
શાણા તો સમજી અલગ થયા, પણ બાલક બીચારા લપટાયા.
લાખોની પાંખો ગઇ છે પીખાઇ, જેણે મૂછપર લીંબુ ઠરાયા;
કાળના કોવાડેથી કોણ બચ્યું છે, ભલે રંક કે હોય મહારાયા,
સંધ્યાના જેવા રંગ સોનેરી, વંધ્યાને લાડ લડાયા;
જોબનને તન ધન તેવા સમજવાં, પાણીમાંના પડછાયા.

લીલાવતી

અરજી સાંભળોને સરકાર મુજને ગોઠતી નથી ઘરનાર [એ ટેક].
અગીયાર વાગે ઉંઘમાંથી ઉઠી, તરત તડકે જાય;
દાતણ કર્યા વિના મોગરીને મુળા. ખોળામાં લઇને ખાય—અ.
વાંકું ચુકું બોલી વડવું ને રડવું, કુઆડ રાંડને રોજ,
ઘરમાંથી ગોળ ઘી ચોરી ખાવાની, ખોટી પડી છે ખોજ,—અ.
પાડા પાડોશીને ડોસી ડોસાથી, લડી ચુકી લાખવાર,
પોતાના બાળકને નિત્ય બઝુડે, મારે મને પણ માર.—અ.
રાખના ઢગલામાં ફોરા પડયા જેવું, રાંડના મોઢાનું રૂપ,
ભુત ભડકામણી ભારે કુભારજા ભડકી મરૂં છું રે ભૂપ.—અ.
મુગરીના માળા સરખું છે માથું, વેંત વેંત લાંબા વાળ.
ખણતાં જુવોના ટોળા ખેરવે, પરસેવાની પડનાળ.—અ.
હોળી-દીવાળીએ ન્હાવાનો નેમ છે, વળી ચતુર છે વહુ,
અંગે ઓઘરાળાને લુગડામાં લીખો, મારવાડ કેરી મઉ.—અ.

વીણાવેલા—

કાયા કાગો કુંભ છે, જીવ મુસાફર પાસ,
તારો ત્યાં લગી જાણજે, જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ,
સદા સંસારમાં સુખ દુઃખ—સરખે સરખાં માની લઇયે,
રાખે જેવા રીતે રામા, રંગે તેવા રીતે રહીએ —સદા.
સાખી { પીંપળ પાન ખરંતા હસતી કુંપળીઆં
મુજ વીતી તુજ વીતશે, ધીરી બાપુડીઆં.
દશાના ઢંગ રૂતુના રંગ જેવા દેખી લઇએ—સદા.
સાખી { કદી મેહલો ને માળીઆ, કામળ છપ્પર ખાટ;
કોઇ દીન એવો આવશે, ભુખે ન મળશે ભાત —સદા.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —રાગ- ભજન—

રામ ભજ તું પ્રાણીયા,
તારા ભવની ભાવટ ભાંગશે (૨)
("બોલો રામ-સીતારામ")
પંખીડા જો તું વિચારી-
કર્મ તારા લે સંભાળી,
વાસના નઠારી..........તુને
રૌરવ નર્ક નાંખશે-રામ
મૂઢ તેં મતિ વિસારી,
મતિ તેવી ગતિ તારી,
ઉડજે સંભાળી તારી-
કાયા કંચનની થશે-રામ.

અરૂણોદય

તમે જો જો ન વાયદા વીતાવજો,
પીયુ પહેલી પેસેંજરમાં આવજો;
હાર તોરાથી સ્વાગત શોભાવજોરે—પીયું.
શિલ્કની કીનાર કોઈ વાયલ આછેરાં,
કોઈક નવા નાટકના અચ્છાં ઓપેરા.
થોડા હેન્ડબીલ હેર ઓઈલનાં લાવજોરે—પીયું
એક હારમોન્યમ પેરીસનું લાવજોરે,
આવવાનો તાર મને આગળથી આપજોરે.
તમે સામા સ્ટેશન પર સીધાવજો—પીયું

બલીરાજા —:═══:—

વશ કીધો તેં વીર મારો, જે ગુણીયલ ને બહુ સારો,
નથી વાંક જરા કાંઈ મારો નણદલ તમ વીર હમારો;
રંગ મહેલમાં હતી એકલી આવી અડપલું કરી ગયા,
ચુંબન કરી, ભરી અંક મીલાવી, મોહન મનકું હરી ગયા—નથી.
—વંસંત—જોબન ફુલવાડીમાં ભુલો પડી ગયો ભમરો,
લાલચે આપી તેં લલચાવ્યો, બંધુ ડાહ્યો ડમરો—વશ.
શરમાળો મને સાન કરીને કંચુકીની કશ છોડી,
હૃદય—ધરાપર અન થન નાચ્યા, લાજ શરમ સૌ તોડી—નથી.
—વદન ચન્દ્ર છબી—રતી લજાવે ભ્રકુટી કામણગારી.
બંધુમારો સરળ હૃદયનો કળા અજબ છે તારી—વશ.

વિણાવેલી— —:═══:—

અરે આ શું માનવનો અભિમાન પલકમાં ટળી જશેરે,
ખરે જેમ પીપળ ઉપર પાન-પલકમાં ખરી જશેરે.
પલકમાં ખરી જશેરે—માટીમાં મળી જશેરે—અરે૦
ઘડી જીવતરમાં ઘડી એક સુખની ના......રે નથી;
મુઢ મમતમાં તોયે મરતા આ અ......રે મથી.
પામર નર નાદાન......અરે શું

સાખી { "કાયા કલેવર કારમું, છે ગંદકીનો ધાડવો;"
"સમજુ જને સમજી જઇ, અભિમાનને વણસાડવો."

સાખી { "અભિમાન ફણિધરને નહિ. દુધ પાઇને પેધાડવો.'
"રાવણ સરિખા રાજવીએ. લીધો નથી કઇ લાડવો.

માલતી-માધવ.

નાનકડી નાજુક નાર બહુ નાનકડી, બહુ નાનકડી
મારા લાલાની છું લાડકડી (૨) છું લાડકડી (૩)
આંખ તણે મટકે પટકું છું લાલને-
નાની શું સમજે વ્હાલાના વહાલને
(હું તો બધુંએ સમજું છું)
જાણી ભોળો ભરથાર, તું બહુ માથે ચડી(૩)નાનકડી

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ. રાગ-ભજન.

આ તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં
શાન્તિ પામ્યું મન મારૂં રે આજે—આ.
જગની જંજાળમાંથી બાળતો બચાવ્યોજી,
ધન્ય ગુરૂ ચીન્તામણી, ધારૂં રે આજે!
-ભક્તિ ભગવાન કેરી કરતાં હમેશાંજી.
થવાનું ત્વરાએ શુભ તારૂં રે શાણા-આ તારાં,

વીર કેશરી

આપ પાપડવાડીમાં પધારજો લ્હેરીલાલ,
મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે.
રંગરંગીલી ચાલ મારી પાડોસમાં તુલસી કયારાનું નિશાન છે?
છજામાં! તુલસીના ઝાડનું નિશાન છે-લ્હેરીલાલ.
અખંડ અને અભંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો.
હુડતાવાળાનું તોફાન છે, જયાં હડતાવાળાનું તોફાન છે-લ્હેરીલાલ.
જોખમ ભરેલું કામ પુરી પંચાત છે, ધાસ્તી છે! આફતમાં
જાન છે, મારા બાપ ધાસ્તી છે-લ્હેરીલાલ.

સંગીત લીલાવતી —:═══:—

લાજ છોડી છેક તેં છકેલ છોકરા બાપની તેં આબરૂના કાંકરા કર્યા
આવી છે દીવાળી હોળી હૈયામાં બળે, જઉં છું. વહુને
તેડવા પણ દાડો શો વળે. આ.
સે—સાસરામાં જાણે છે જમાઇને સહુ, માટે નહિ મોકલે વેવાઈ તો વહુ. આ.
સ—કરવાને વીરેક લોક લાજથી જવું............................
જો—ગાડી લાગ્યો ખોટી ક્યાં સુધી થવું.

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ —રાગ—ભજન—

દાસ પરે દયા લાવોરે, દયાળુ દેવા, દાસ પરે, દયા લાવો—ટેક.
સંસાર સંબંધ ત્રોડી જીવ આપ ચરણે જોડી.
હું તો બની બેઠો, **આવો આવોરે**—દયાળુ.
આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામા ગોથા ખાઉં,
વા'રે—**અવિનાશી** આવો આવોરે—દયાળુ.

બલીરાજા —:═══:—

આનંદ મંગળ ગાઓ પરણાવી લેશું લ્હાવો,
મારી વેવણ રસીલી જોડી શોભશે ?
નિરખી કન્યા કહેશો, મુખ જોઇ તાકી રહેશો—મારી.
વાહ ઠીક મળ્યું છે ટાણું, એક લુલું ને બાળું કાણું;
મળી વેવાઇને વેવાણું ફેરાં ફેરવોને ઝટ—આનંદ
ફેડાકિયા તમે જોશો, હોળીને દહાડે રોશો;
કેવી જાન જોડી હું આવું, દુનિયામાં ડંકો વાગશે—આનંદ.
તડાકીયા કહું તમને, અતિ ઉમેદ મનમાં અમને,
વાજાં વગડાવું જો જો, ફરશુરામનો ફડાકો—આનંદ.

(મુંબઇની ફેશનેબલ શેઠાણી!) રાગ–ગઝલ—

તમે મુંબઇ વિષે આવ્યા, નિહાળી સર્વ હરખાયા
છતાં સાહેબ ઓ મ્હારા! જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
અહા! મુંબઇની અલબેલી! છકેલી કંઇક સુધરેલી,
બટકતી લાજને મેલી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
ફરે છે કંથ ઉધરાણી, ભખે નામુ નયનતાણી
છતાં કહેવાય "શેઠાણી" જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
પતિ પરદેશમાં આવે, પ્રિયાને પાશ તેડાવે;
પછી વહુ પાંખ ફફડાવે, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
સ્વદેશે કામ સૌ કરતી, ખુશીથી ખાંડતી દળતી;
હવે રામા વિના રડતી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
અરે સસરો અને સાસુ ખરચ વિણુ ખેરવે આંસુ
જમે વહુ મિષ્ટ ફેરમાસુ જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
કુવેથી ખેંચતી પાણી નણંદની સાચવે ભાણી
હવે થઇ રાયની રાણી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
ઘણી મુંબઇ તણી નારી બતાવે ઠાઠ બસ ભારી
ભલે વર થાય ભીખારી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
અને મુંબઇની શેઠાણી કરે પઇસા તણું પાણી
રખે વર ટાંટીઆ તાણી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
પતિ શીતેર લાવે છે, સકળ પત્ની ઉડાવે છે,
છતાં દેવું કરાવે છે, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?

સજાવે નવનવી **સાડી,** ફુલેલી ફેન્સી ચોળી;
ખરીદે **બુટની** જોડી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
સુવાસિત તેલને અત્તર, રૂમાલો રાખતી સતર,
ગણે છે કોણ ત્યાં ગણતર! જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
કબાટો કે **ત્રીજોરી** ના–છતાં દશબાર ચાવીના;
રૂપાના રાખતી ઝુડા, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
જશે નાટક તમાસામાં અગર **સરકસ–સીનેમામાં;**
ગણે મ્હોટાઇ ભપકામાં જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
સદા–નરવી રહે નાડી, જતાં કંઇ ઝોબશે ગાડી;
જશે લટકા કરી **લાડી,** જુવો મુંબઇની શેઠાણી?
કરે ઘરકામ સૌ **ઘાટી**—પદ્મણી પાળવે જાતી;
અહા? હાંસે **હવા** ખાતી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી?
નથી નારી સકળ એવી, **સતી** કઇ છે **સીતા** જેવી;
દયા **સૌભાગ્યની દેવી** અસલ છે એજ શેઠાણી?
નકલ કરનાર શેઠાણી? સુણી ના કોપશો વાણી;
હશે પરમાર્થિ ને શાણી, ખરી મુંબઇની શેઠાણી?
અપંગો પર દયા આણી, દુઃખીના દર્દને જાણી;
મદદ દેતાં ન અચકાણી! અહાહા! એજ શેઠાણી?
સ્થિતિ સ્વામી તણી જાણી; વીના "ઘાટી" ન ગભરાણી;
શિયળવંતી વિનયવાળી, ગુણી ગૃહરાજ્યની રાણી?
(**"શા. મણિકાન્ત"ની કાવ્યમાળામાંથી**)

આ લોકપ્રીય બુકનું મુખ્ય પૃષ્ટનું દર્શણીય ચીત્ર

—: શ્રી રાધાકૃષ્ણ :—

મળવાનું ઠેકાણું :-શા. મુનીલાલ મગનલાલ બુકસેલર.

પ્રેસ-ભાવનગર

અશ્રુમતી. — રાગ-ગરબો —

શું નટવર વસંત થેઈ થેઈ નાચી રહ્યો,
નાચી રહ્યો જગ નચાવી રહ્યો—શું૦

સાખી { કોમળ મધુર મોરલી બની, છેડે નટવર કાન,
વિરહ ઘેલી ગોપી ઘણું, તજી નીકળી અભિમાન.

રસિયા વિનાની બની બાળ, એ બ્હાવરી,
વેણુ વસંત ચિત્ત વિંધી ગયો—શું

સાખી { શીતળ સુખકર પવનની લહેર ઝુમે ચોપાસ,
જાણું રાધા કૃષ્ણજી રાસ રમે છે ખાસ.

વિધ વિધ પંખીના વેણુ, ઘુઘરી ઘમકેરે,
મહિં મહિં મેનાના નાદ, ઝાંઝર ઝમકેરે.

સાખી { નવપલ્લવ વાઘા ધરી પચરંગી શીર પાઘ,
ફાગ લાગ સાધી રમે, મદનરાજ મહાભાગ.

લહેરી લાલાથી રમે લલનાઓ લાડમાં,
અતિ ગુલાલ લાલ છાઇ ગયો—શું

કંસવધ.

કાનુડા તારી કામણુ કરનારી, વ્રજમાં વાંસલડી વાગી.
મીઠી ને વળી મોહક, મન વશ કરનારી—વ્રજમાં.
મન વશ કરનારી, સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી;
હું ઘેલી, (૨) તમ વિણુ થઇ છું ગિરધારી—વ્રજમાં.

ભિષ્મ પીતામહ.

જખમના દરદો જખમી જાણેરે, વિણુ-જખમી શું જાણે.
મરદન ઘા તો મરદ વખાણે, કાયર શું જાણે.
ઓ બાઇજી........................કાયર શું જાણે;
આમ્ર સ્વાદમાં કોકીલ માણે મેના દાડમ દાણે,
હરખી હરખી હંસ કમળના કોમળ તંતુ તાણેરે;
બગલા શું જાણે..............ઓ બાઇજી.........જ૦
પતિ-પત્ની માણે રતીરસમાં કામદેવને બાણે,
શું સમજે તે જોગી જન્મનાં, જે જગ મીથ્યા જાણેરે;
જાણે તે જાણે.................ઓ બાઇજી.........જ.

વૈરાટપર્વ રાગ–ભજન.

કાયા માયા કોઇકી નાહીં ભાઇ, સબ કહેતેહંય અપની અપની.
સત્ય જુગમેં હરિશ્ચંદ્ર ભયે રાજા, સત્યકી સત્ય કહી,
એક સત્ય કે કારને ઉને કાયા—બેચ દહી?
ત્રેતામે રાવણુ ભયે રાજા કંચન કોડ સહી,
એક લક્ષ પુત્ર, સવા લખ ગ્નાતી, વાકો લકડી નાહીં મીલી?
પ્રાન વાયુ જબ ઉડ ગયા તનસે, માયાભી મીટ ગઇ,
ઇસ દુનીયામેં બોહી નર જુઠા. જીસને કાયા અપની કહી.

બળીરાજા.

શાને કહેતા છોકરી, રંગીલા મને શાને કહેતા છોકરી,
હું તો જોબનમાં ઘેલી બનેલી—રંગીલા મને૦
બાગબગીચાની સહેલ બહુ સુંદર, જાણે શું ઘરમાં ગોંધેલી,
બદામી હુલવાને ધારી જલેબી. તાજી તાજી ખાઉં પહેલી–રંગીલા.
સાટીનની સાડીઓ કસબી ભરેલી કોર, સ્વપ્ને નહિ કોઈએ દીઠેલી;
પોલકાને ચોળીઓનો પાર નહિ મારે, બટકેથી લુંટી લાવેલી–રંગીલા.
નવસેરા હાર લાવ્યા મોતીના સુંદર, બંગડીઓ માણેક મઢેલી;
ઝુમણાને ઝુમણાં લાડવાઈ પહેરતી. વિદ્યા હું પાકી ભણેલી–રંગીલા.

સુર્યકુમારી

સોહામણી સ્વર્ગના વાટ, એક દીન શોભાવજો હોરાજ
રસિલા અમરાપુરીના ઘાટ, એક દીન શોભાવજો હે રાજ.
મૃત્યુ લોકનાં મનુષ્ય ક્યાં–ક્યાં અમરાપુરી ઘાટ,
અઘટીત–કહો એ કેમ બને, વસમી વીકટ એ વાટ.
મુગટમણી તમે રાજસદનના, પારીજાતક તમે નંદનવનના;
રાજવંશી દેવાંશી રસીવર, પ્રિતજ્યોત પ્રકટાવી પરસ્પર.
મેળવવા અંતરમાં અંતર, સ્વર્ગ અમારૂં સોહાવજો હોરાજ.

રાજા સંભાજી. —રાગ–ભજન–ઉસ્તાદી.—

રાજા તોરા કુંગરીઆ પર, બોલે ઝીણા મોર.
મોર જો બોલે પપૈયા બોલે, કોયલ કરેરે કલશોર (૨)–રાજા.
માઝમ રાત વીજલડી ચમકે. છાંઈ ઘટા ઘનઘોર (૪)–રાજા.
સાખી { કોકિલ કલરવ તું કરી, બળતીને નવ બાળ.
{ હું સુની પિયુ વિરહમાં, હૈડે ઉઠે ઝાળ.
બાઈ "મીરાં" કહે પ્રભુ ગીરધરનાગર, તુ મારા ચિત્તડાનો ચોર–રાજા

 —રાગ. ભજન મીરાંબાઈકૃત—

બલીહારી રસીયા ગીરધારી,
સુંદર સ્યામ હો તજી અમને.
મથુરાંના વાસી. આવા ન બનીયેજી,
વાંસલડી વાગે એહવા ભણકારા વાગેને.
વૃજ વાટ લાગે ખારી—સુંદર
જમુનાને કાંઠે વહાલા. ખાવાને દોડેને,
અકળાવી દે છે મુને બારી.
વૃંદાવનકેરી શોભા, તમવીણ અમનેતો
નવ લાગે હવે સારી—સુંદર
ગોવરધન તોળ્યો વ્હાલા ટચલી
આંગળીયેને. અમપર ઢોળ્યો ગીરધારી
મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, શુદ્ધ પ્રભુ લેજો માહરી—સુંદર

 —: આબાદીનો ઉપાય :—

ચાહો જો ભારતના સંતાન, જગતમાં ભારત આબાદી
...............................—તમે અંગે ધરો ખાદી.
દેશ ઉદયની તજો નિરાશા, હવે બનો આશાવાદી,
વિદેશીના તમે મોહ તજ્યાં નહી, કરી દેશની બરબાદી,
કલંક કાળા દુર કરો એ, પાવન કર પહેરો ખાદી—ચાહો.
"આ દેશ ભારત વર્ષ છે, જ્યાં પ્રથમ અરૂણોદય થયો,"
"અસ્તાચળે તમ ભાગ્યનો. ભાનુ અરે આજે ગયો."
"પ્રાચીનકળા મંદીર તમારૂં, તેજ હીણુ દેખાય છે,"
"કારણ તમારી સંપતિ, પરદેશમાં વહી જાય છે."
લોકમાન્યના વિર વ્રતની, કંઠ ધરો ઉરમાં યાદી, -તમે અંગે.

એકજ ભુલ.

મને ભોળીને ભરમાવીરે મા કેમ કરૂં ?
અણુસમજુને ફોસલાવીરે મા કેમ કરૂં ?
મારી પાસે પાસે આવે, છાની વાતો સંભળાવે,
મારૂં દીલ લલચાવે, પેલો ગરજી !
પ્યારી કહીને બોલાવે, એની પાસે કેમ ફાવે,
એ તો સંભાળે ન એકે, મારી અરજી;
છાતીમાં–તો અરરરરરર અરરરરરરર થાયરે. મા કેમ કરૂં–મને
એના મોઢાંથી મીઠાસ એ તો જાણે નાગપાસ,
પછી હોય કે ન હોય મારી મરજી;
કરે પરાણે એ પ્રીત, એને ક્યાંની હશે રીત ?
થઇ બેશે ધરાર મારો વરજી ?

પૃથ્વી પુત્ર

માળ મોતીડાની મોંઘી મંગાવજો,
કંઠ કોડીલા કંઠે પહેરાવજો.
ચોળી કુંસુબી રંગે રંગાવજો.—માળ.
સાડી સુંદર શરીરે સોહાવજો.
હોંશીલા હીરાની બંગડી બનાવજો.
કોમળ કર કુંદન ને કંકણુ દીપાવજો,
હાર હીરા માણેકે મઢાવજો.—માળ.
નીત્ય મીષ્ટ ભોજનીયાં ભાવે જમાડજો,
આછાં આછાં ફુલડાંની વેણી ગુંથાવજો.
સદ્દન વીજળીની જ્યોતે સોહાવજો,
મીઠા જોબનનાં જાંબુ ખવરાવજો.—માળ.

રાજા જશવન્તસિંહ —રાગ. કવ્વાલી—

અમર આત્મા અમારો છે. મરણુ દરકાર શા માટે !
મરી જાણે જો જન્મીને, જીવન દરકાર શા માટે !
જગતમાં પ્રાણી કૈ મરતા—મરીને—જન્મતાં પાછાં,
બધાં ઘટમાળમાં ફરતાં, પછી તકરાર શા માટે !
ચૂક્યો જે લક્ષ જીવનનું ગયો તે જીંદગી હારી.
જીવ્યો તે ના જીવ્યો જગમાં, જીવન ને ભાર શા માટે.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

માલીકના બાળક સૌ માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)
કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના સૌ બાજી એને હાથ—
ઋણાનુંબંધે આવી મળતું, બાન્ધ્યું નવ કોઇનાથી ખળતું
જગત માત્ર તેને આધીન છે. અનાથના જે નાથ
નહિ પીંડ આ પોતા તણો, પોતાનું કંઇ ના જાણવું
સૌએ શુભાશુભ કર્મને પોતા તણુંજ પ્રમાણવું—જગત.

છત્રવિજય —:═══:—

આશીષ બાપુ આપો, અહીંઆથી વંજો માપો
મારા રાજા ચાલાકી આનું નામ છે—
તાલ કેવો કીધો ? બગલા દગો તેં દીધો;
આ સિંહ તણો ચાલાકીથી શીકાર પડાવી લીધો.—મારા૦
ભોગ લાગ્યા મારા મેં બગલાને ઘરમાં ઘાલ્યો.
ગોટાળો ગંભીર કર્યો, ને બુલબુલ આ લઇ ચાલ્યો.
(વાહરે મારા વ્હાલા—લટકાળા હહેરી લાલા)
ફેકર શીદ કરો છો ચાળા ? તમને લઇ જાય મોટરવાળા—મારા૦

બોલતો કાગળ

રંગી, આ દુન્યા. નારંગીએ, રંગી, તે રંગી બેરંગી, દુન્યા દોરંગી...રંગી
સાગર પાણી શીતળમાં, વડવાનળ તેના તળમાં, આગને પાણી બન્યા સંગી
આ આજે અંગી મનાતાં, કાલે ભુજંગી થાતાં
કોણ ભુજંગી...કોણ અંગી...રંગી...
વાયુ જે દીપક ઠારે, આગને એજ વધારે;
પ્રભુની પ્રભુતા દોરંગી...રંગી આ દુનીઆ.

બોડાણો. —કબીર ભજન—

તારી ધારે ગાડી હાંકારે, મેરામણ ગાડીવાળા,
તારી મજરે ગાડી હાંકારે, મેરામણ ગાડીવાળા;
ઘોડા છુટયા થાનશે, પીછે પડી પોકાર,
દશ દરવાજા બંદ હુવા, તોભી નીકળ ગયા અસ્વાર-તારી૦
ગંગા કીનારે ઘર કરી, અને નહાવો નીરમળ નિર,
આપ્યા વિના શું પામીએ, તે કહી ગયા દાસ કબીર-તારી૦

અરૂણોદય. —રાગ-ગઝલ-કવ્વાલી.

વ્હાલા કહું વહેવારની, બે વાત આ અમૂલ છે,
અભીમાનથી ન સાંભળો તો આ તમારી ભૂલ છે!
મન માન્યું મળતું નથી, કોઇને બહુય સંસારમાં,
ખામીમાં ખાંગા ખોળવી, એ તો તમારી ભૂલ છે.
કાળા છીએ રંગે અમે પણ, કાળજાં-કાળા નથી,
તેનાય કીંમત ના કરો તો, આ તમારી ભૂલ છે.
છોડી અમે શ્રી રામને, જપીએં તમારા નામને,
તોએ ન રાખો નેડલો, તો જીવતર અમારૂં ધુળ છે.
મીઠા અમી આપો નહીં, તો ચાહુ—એ શા કામનો,
ચાંપ ૫.૪ બાળો કાળજાં, એ તો તમારી ભૂલ છે.

અહલ્યાબાઈ. —:═══:—

મને એવો પરણ્યો ભાવે, બોલ્યું સાંખે લાડ લડાવે,
નોકર થઇને નમતો આવે. લાગે પાય, પાય, પાય,
મનગમતાં વસ્ત્રો લાવે, હીરા મોતીડા મંગાવે.
પ્રેમે પ્રીતિરસ પીવડાવે ચિતડું ચાય, ચાય, ચાય,
મીઠી બંસીહું-એ મણીધર, મધુર નાદપર ડોલે,
નયન ઇશારે થનથન નાચે ખમા, ખમા, કહી બોલે,
નમતો જાય, જાય, જાય,

ભલે મેઘ એ હોય શ્યામ હું-વીજળી થોડી થોડી,
કામણગારો કૃષ્ણ, ગણીને, બનું રાધીકા ગોરી-જોડી-
જુગતી થાય, થાય, થાય,

ધોળે દિવસે રાત કહું તો. "હાજી હા" જે કરતો.
બની દીવાનો રૂપ રંગમાં પાછળ પાછળ ફરતો,
"હંક-હોવે" ધણી તો તેવો જોઇએ લાગે પાય, પાય, પાય,

વિર કુણાલ —રાગ-ગઝલ—

સમય જો હોય સારો તો, સકળ સંસાર સારો છે,
સમય સારો સિધાવ્યો ત્યાં, નહીં સંસાર તારો છે.
સમય પર જે મહારાજા, સમય પર તે ધરે ભગવા,
સમય પર ખાય તે ધક્કા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
ચડે વાદળ ચડે ભરતી, ચડે જોબન વધે લક્ષ્મી,
ઘડીમાં તે પડી જાતાં. સમયનો રંગ ન્યારો છે.
સમય સારે ન સારૂં જે, કહે તે સહુ ગમારો છે,
અભાગી ખાય તે ખત્તા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.

સુકન્યા સાવિત્રી—(યમ સાવિત્રી સંવાદ)

શા માટે શ્રમ કરે, સતિ તુજ પતિભક્તિ સાચી (૨) હવે પુત્રી વળ તું પાછી (૨)
સાવિત્રી-સજ્જન કેરાં સાથમાં, મેં ડગ ભરીયાં સાત,
મિત્ર ભાવે સુણજો હવે, આ દીન વનીતાની વાત.
ધર્મ જે વેદ પુરાણે ભણીયો, મુખ્ય ધર્મ **ગૃહસ્થાશ્રમ** ગણીયો,
કૃપાનાથ મમ, પ્રાણનાથ શું રહી વૃતી રાચી (૨) વળું મહારાજ કયમ પાછી (૨)
યમ-સુણી વિવેક ભરી મૃદુ વાણી, થયો પ્રસન્ન અતિ મન આણી,
સત્યવાનના જીવિત વિનાં, **કાંઈ-ઇચ્છીત વર યાચી,** (૨) હવે-
સાવિત્રી-મહારાજ ! **(મારાં અંધ સાસુ સુશ્વર દેખતાં થાય.)**
યમ-તથાસ્તુ ! ભાગ્યવતી તું અતિદુરઆવી. માય ફોથી મિથ્યા નત્ર ભાવી-શા૦
સાવિત્રી-પતિ સમીપ શ્રમ નહી જરી જ્યાં જાએ મમ નાથ,
તપવૃત આપકૃપા વડે ત્યાં આવુ તમ સાથ, સંગત શજ્જન તણી નથી સોંઘી-
મૈત્રી **સંતપુરુષની** મોંઘી, કૃપાનાથ મય પ્રાણનાથ શું રહી વૃતિરાચી (૨) વળુ
યમ-અર્થ યુકત સંભાષણ તારૂં બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારૂં,
સત્યવાનના જીવીત વીના, કાંઈ-**ઇચ્છીત વર યાચી**—હવે.
સાવિત્રી-મહારાજ(**મહારાબુદ્ધિશાળીસસરાજીનેપાછુંરાજ્યપ્રાપ્તથાય**)
યમ-તથાસ્તુ! ઉત્તમ **વર બે** આપ્યાં ભાવે હજી પ્રેમદા પુંઠળ આવે-શા૦
સાવિત્રી-સુપાત્ર જન કરતાં કદી, **સુપાત્રોનું સનમાન,**
સાચુ, તો દુશ્મન તણું, પણ સાંધે કલ્યાણ.
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃતી રાચી. (૨) વળું,
યમ-શિતળ વચન સુધાસમ તારા, તૃષા તૃષાતુરની હરનારાં,
સત્યવાનના જીવીત વિના, કાંઇ-**ઇચ્છીત** વર **યાચી**-હવે.
સાવિત્રી-મહારાજ ! **(મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનાર મારે**
સો ભાઈ થાય.)
યમ-તથાસ્તુ. સાસરીયાનું માન વધાર્યું, પીયરતણું પણ કાજ સુધાર્યું-શા૦
સાવિત્રી-પર દુઃખે દુખીયા બને, દુઃખદ હૃદય વિશ્રામ,
.............................ભરૂસો ભારે સંતનો, ઠરવાનું શુભ ઠામ.

સ્વજન માંહી વિશ્વાસ નવ લાવે, સજ્જન ઘર પુછ્તું સૌ આવે,
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથે શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વણું.
યમ-મધુરાં નવીન વચન સંભળાવ્યા, અતિશય તે મારે મન ભાવ્યાં.
સત્યવાનનાં જીવીત વીનાં. કાંઈ-ઈચ્છીત વર યાચી. (૨) હવે.
સાવિત્રી-મહારાજ! (મને મારા સ્વામીથી ઔરસ સો પુત્ર થાય.)
યમ-તથાસ્તુ! ઘટે ના થાવું અતિ, વર લોભી, તજી પુંઠ હવે
જા અહીં થોભી, યા૦

સાવિત્રી-સ્વધર્મ વ્હાલો સાધુને, જે ચુકે નવ લગાર,
સાંપ્રત ભુત ભવિષ્યની, ગતિ તણાં આધાર.
સજ્જન ફરે ન આશા આવી, બોલ્યું અબોલ્યું ન કરે કદાપી.
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથે શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વણું.
યમ-અમુલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાધે તુજમા ભક્તિ મારી,
ભગવતી છેલ્લું ઉત્તમ અનુપમ, ઈચ્છીત વર યાચી (૨) હવે.
સાવિત્રી-પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રભુ આપે વરદાન,
જીવત દાન દઈ જીવનને, સત્ય કરો ભગવાન................!!!

મુદ્રા પ્રતાપ.

—:═══:—

બહુ ધીરજના ફળ મીઠાં બેન, ધીરજના ફળ મીઠાં છે;
કહે ઋતુ વિણુ ફળ ક્યાં દીઠાં બેન ઋતુ વિણુ ફળ ક્યાં દીઠાં છે.
તરૂવર તહાં તરૂવરની છાયા. કંથ તહાં કામનિની કાયા;
જન બહુ મથન કરીને થાકે, ઉતાવળે આંબા નવ પાકે.
મન કરીએ ન અજીઠાં......બેન-ધીરજ.

માલતી માધવ.

—:═══:—

લ્યો સુંદરી સુમનની માળા, જઈ કહેજો પ્રણામ હમારા,
માળા નહિ પણુ વરમાળા, સુંદર વર ઓ...શરમાળા.
મુખ દર્શનથી મન ચોરી (૨) ચિત હરી ગઈ બાળ ચકોરી,
તમે કિશોર એ નવલ કિશોરી, મટકે મોહ્યાં મટકાળા...લ્યો.

શ્રી ભોજાભગત કૃત. —ચાબખો. રાગ ભજન—

સુરખે નાર કુભારજા આણી. એનું ઘર કર્યું ધુળધાણી—ટેક.
પાંચ મણની લાપસી ભરડી મણની ઝુંજી ખાણી;
ઘી'નાં ધાડવા ઢોળી નાખ્યાં, દુધમાં નાંખ્યું પાણી—મુરખે.
વાર પરબે વઢવાઢ કરેને, કલેશ કરે જાણી જાણી;
છોકરાંને માથે છણકાં કરેને, ચૂંટીઓ લે તાણી તાણી—મુરખે.
ખરે બપોરે રસોઇ નીપજાવેને રાતે જાતી પાણી;
છોકરાંને મારી મારી સુવાડે ઓસાવા રાત જાણી—મુરખે.
ટાઢું શીળું કંથ આગળ ઝીંસે, મરે જ્યારે ભૂત તાણી;
સાંજ પડે ઘેર ભટકીને આવી, ઉપર જાતાં રીસાણી—મુરખે.
પટીયા પાડી આંખ આંજી આઠડે, સાસરે પીયર ન સમાણી;
"ભોજો ભગત" કહે ગુરુ પ્રતાપે; ઉતરેલ નાર શીદ આણી—

પૃથ્વી પુત્ર. —રાગ. કવ્વાલી—

લોકો કહે છે કૃષ્ણ કર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે;
તો ધ્યાન દઇને સાંભળો. આ અજાયબીની વાત છે.
ખાંડીવને બાળ્યું અર્જુને લંકા હતી સોના તણી
હનુમાનજીને પૂછડે; ત્યાં આદર્યો ઉત્પાત છે.
બાળ્યો નકામો કામને, એભાનમાં શ્રી શંકરે,
દારિદ્ર જગનું બાળવા ના કોઇની તાકાત છે.
આ કોલસાનો ભેદ એ, દારિદ્ર બાળો દેશનું;
જો કૃષ્ણથી એ ના બળ્યું તો અજાયબીની વાત છે.
બૃહસ્પતિ સમ વિદ્વતામાં, વિપ્ર આ સાક્ષાત છે,
ઉલટા તણું સુલટું કર્યું, એ અજાયબીની વાત છે.

ઉદય-ભાણુ.

રસીયો રસીલી ચાંદની નો-
સમો સાધી.
તજી સઘળી ઉપાધિ, ગયાં-
ઉપવનમાં
ગુપચુપ વાતો કરે,
નેન ના ઇશારા કરે,
સંગે હસે હરે ફરે રંગ-
ધુનમાં—(પછી),
પળમાં રીસાયા છે રસીલા
ભાન ભૂલી ભામિની-
માનતા મોહન નથી, હાથે પગે ચઇ માનુની
વેળા રસીલા વહી જશે, પસ્તાવો પાછળથી થશે,
માન મોહન! માન જાશે કાળ કાંણુી રહી જશે.
તું માન ભલે ના માન મને પરવા નહિ,
જીવજાન તને નહિ અલગ કરૂં તનથી,
પ્રીત વચન વીણા રચના રસીયા મન વસીયા મારેજી—

સંસાર નૌકા. — રાગ. ઉસ્તાદી. —

શ્યામ ઝુલે હીંડોળા કુંજન બનમે! કુંજન બનમેં મધુ બનમે.
લતાએં—પુષ્પોકો, ઝુલેમે કયા ઝુલાતી હૈંએ?
પવનકે ઝોકોમે કયેસી સુગંધ આતી હૈંએ?
ચમનમેં ઝુકતે શાખેં સમા દીખાતી હૈંએ?
મદન કો ગોદમે લેકર, એહ સબ રમાતી હૈંય?
બસ ગઇ સાંવરી સુરત એહ નયનમે?—શ્યામ૦

સાગર સરીતા. —:≡≡≡≡:—

કુંવારૂં રહેવુંજ ઘણુંજ સારૂં બળ્યું પરણવાનું કાકાજી બળ્યું પરણવાનું,
સારો ધણી જો નહીં મળે તો જુગ જુગ રડવાનું;
કાકાજી જુગ જુગ રડવાનું.
પ્રેમથી રમાડું તને વ્હાલી હંમેશાં, ખાલી તું શીદ અકળાય;
ઓ વ્હાલી ખાલી તું શીદ અકળાય;
બાપુીયા દીકરા મુંગો રહે. નહીં તો ફજેતો થાય;
ઓ કાકા તમારૂં નખ્ખોદ જાય.
એનાં તું કયારે હવે મારી થાય......નહીં......તો કુંવારૂં૦

સુરદાસ કૃત. —ભજન-રાગ-પદ—

કે'વું તે થાશે વહાણું, ઘેલા પ્રાણી કે'વું તે થાશે વહાણું-(ટેક)
લાડીને લાવું ને પુત્ર પરણાવુ, કાલની વાત ન જાણું-ઘેલા,
બળીરાજા કહે લેઉં ઇન્દ્રાસન, યજ્ઞ કીધા નવ્વાણું-ઘેલા.
જગત જુગદીશ ના ઓળખ્યા, એણે-ક્ષણું એક ન રહેવાણું-ઘેલા.
કાયા જુઠી માયારે જુઠી, જુઠું તે ઘર કેરૂ નાણું-ઘેલા.
"સુરદાસ" કહે તમે હરી ભજી લ્યો, ઓચિંતુ આવશે આણું-ઘેલા.

સત્ય પ્રકાશ —:≡≡≡≡:—

બાઇ હું તો પરણી તોય કુંવારી;
મને મળ્યો વૃદ્ધ ભરથાર, મારો એળે ગયો અવતાર-બાઇ.
સાસુ સતાવે નણંદ ડરાવે મ્હેણાં સહુ સંભળાવે.
કજોડલાની કહાણી કહી મને પાડોશણ શરમાવે-બાઇ.
કુવે તળાવે પાણી જાઉં ત્યાં લોકો પાછળ આવે
"નવી કાકી કયાં ચાલ્યાં" કહીને, પીટયા મને બોલાવે-બાઇ.

સુરદાસ. —રાગ. ભજન-પદ—

નાથ કૈસે ગજકો બંધ છુડાયો,
પ્રભુ એહી અચરજ મોહે
આયો—ના.
ગજ ઔરગ્રાહ લડત જલ
ભીતર,
લડત લડત ગજ હાર્યો,
જવભર શુંઢ રહી જલ ઉપર,
તબ હરી નામ પુકાર્યો—ના.
સબરીકે બોર સુદામાકે,
તાંદુલ,રૂચીરૂચી ભોગલગાયો,
દુર્યોધનકો મેવો ત્યાગી,
ભાજી વિદુર ઘર પાયો—ના.
પેઠ પાતાળ કાળી નાગ,
નાથ્યો ફણપરનૃત્યકરાયો,
ગીરી ગોવરધન કર પરધારી
નંદ ઘર લાલ કહાયો—ના.

અગાસુર માર્યો, બગાસુર માર્યો, દાવાનળ પાન કરાયો,
સ્થંભ ફોડ હિરનાકંશ માર્યો, નરસંગ નામ ધરાયો—ના.
અજમેલ ગજ ગુનકા તારી, દ્રૌપદીકો ચિર પુરાયો.
પયપાન કરતાં પુતના મારી, કુબ્જાકો રૂપ બનાયો—ના.
ખોલ કોટડી પ્યાહલ ધાયો, ગરૂડકો નાહિ બોલાયો,
છુટો નહિ રાધાજીકો કંગન, ઔ બલ કહારે ગુમાયો—ના.
જોગી જીનકા ધ્યાન ધરત હે, ધ્યાન ધરત નહીં આયો,
"સુરદાસ" પ્રભુ તિહારે મીલનકુ, જશોદાકી ધેન ચરાયો—ના.

નંદ—બત્રીસી. **—સત્ય—ચિત્રંજ—**

ગંગાજળ નિરમળ સમુ શુદ્ધ પવિત્રજ સાર,
તેવું કુળ જો માહરૂં (તો) પડ પાસા પોબાર.
હંસ ગયો સરોવર તીરે દીઠું અમૃત સાર;
પીધા વીણ પાછો ફર્યો, (તો) પડ પાસા પોબાર.
સત્ય ચુકે જો સાધવિ, ધરા ન ઝીલે ભાર,
તે ગુણ હેત જો મુજ મહીં (તો) પડ પાસા પોબાર.
નામ મુખે અમૃત ઝરણુ ચાર કને ભંડાર,
કામી પાસે રહે કામની (તો) પડ પાસા પોબાર.
મીઠા આંબો સર્વદા, ઉત્તમ ફળ દેનાર.
સત્ય અસત્ય ઠરે નહિ (તો) પડ તો પાસા પોબાર.
વિમળ કમળ વિલોકીને, ભ્રમર ગયો તે ઠાર.
દીઠું પણ અડક્યો નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.
અહલ્યા સિતા દ્રોપદી સતિ ખરી નારથાર.
તેવું ચિત્ત જો માહરૂં (તો) પડ પાસા પોબાર.
ભૂખ્યા આગળ જો ધરે, ઉત્તમ ભોજન સાર,
ખાધા વિણ ઉઠે નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

અલી જોજે મનાની ભોળી મેના, ભોળવશે તુજને પોપટજી મીઠું મીઠું બોલી.
અલી જોજે દેતી હું અંતર ખોલી...............ભોળવશે

સાખી { પ્રેમે પોપટ કાજ દીલની દીલ મહીં સમાવશે,
ફેર બમતે માદનીને મદનરાજ મનાવશે,

રસ રાજની રસરેલ નમાં રગ રગ મહીં વ્યાપી જશે,
ત્યમ મારી મેના માનશે, પણ બોધ પાછે લાગશે—

પુંડલીક —રાગ-ભજન—

હમણાં તો નથી નવરાશ ગુરૂરાજ અમો બડપણમાં ગોવીંદ ગાશું
મરણ પછીની વાતો કરો છો મોટી, ત્યારે હમણાં શું પ્હેરવી લંગોટી;
વાત થાય છે ઉધારની તે ખોટી, કેમ શ્યામલાલ ? સાચું...યાર...ધડ.
હજુ બાંધવા છે મારે કંઇક માળા, હજુ થાવું છે દશ વીશ મીલવાળા
ઘર તાજા કરી ફુંકવા દીવાળા–કેમ શ્યામલાલ ?...સાચું...યાર–ધ.
જ્યારે ચાલશે નહીં કાયા હમારી, ત્યારે સાંભળીશું કથા આ તમારી,
મળે નારી નહિ તો રહેજે બ્રહ્મચારી–કેમ શ્યામલાલ ?...સાચું–યાર,

છત્ર વિજય —:═══:—

અલી નયન બાણ કયાં વાગ્યા ?
મનના મુગ્ધ બાર કયાં જાગ્યાં ? સાચું બોલ બોલ બોલ.
કોણ રસિકવર મળ્યા પરસ્પર કયાં હૃદયે અનુરાગ્યા ?
લોચનીયાં મદ ઘેરા તલસે અધર સુધારસ તરસ્યાં.
વશીકરણ કોણે કીધા–બા, વ્હાલ કહે કયાં વરસ્યાં ?–સાચું.
લાલ કોણ ને લગની શાની, હજી હું બાળ કુંવારી,
ચાલાકી મુકી દો ચતુરા, જાણી હમાંઇ તમારી.

આનંદ લહરી —:═══:—

પાધરે પંથે જા ગુમાની ! પાધરે પંથે જા.
સુંદરી સામા જોઇ જાદુગરી, આંખના ન કર ઘા;
રસિયાજી ? આવી નાજુક વયમાં અવળા લક્ષણ આ.
હઠીલા ! પધારે પંથે જા, રંગીલા ! પાધરે પંથે જા;
વાત કરૂં જરા છાતીયે ચાંપું, કે ચુંબન આપું–હા.
દંત દબે એવા અધરામૃતની લાફ ઘસીને નાં;
ભોળાળા ! પાધરે પંથે જા, છબીલા ! પાધરે પંથે જા.

પૃથ્વી પુત્ર

નવીન પ્રેમ રસભીની મૃગનયની, ભાન તું ક્યાં ભૂલી આવી,
સાણી સલુણી મદન મદમીણી, કોણે તને ભરમાવી બ્હેન ?–ભાન.
સરવર તટપર જલક્રીડાએ, સહજ સખી એ તો આવી.
ચંપક છાંયે ઉભી રહી એને ભોગીએ ભરમાવી.
અરસપરસ અમ આંખ મળી, મને લોચનીએ લલચાવી–બેન,
માર્ગે જતાં મળ્યો મધુકર નિકટ ગઇ અણુજાણી,
મદભર રસીકા રસ લુટતાં રસ ઘેન મહીં ઘેરાણી,
મનગમતાની મોજમજાહમાં ફુલ વેણી વીખરાણી–બેન.

સંસાર સાગર— (રાગ કવ્વાલી.)

ઘરને સંભાળી રાખતાં, વાડી જતી રહી;
લટકાળીને લોભાવતાં, લાડી જતી રહી.
સીધી સડક જાતો હતો, થાંભલો નડયો,
મોટર અમારા પ્રેમની, આડી જતી રહી.
જાવું હતું દાદર ઉપર, પણ ભાન ન રહ્યું,
એ મોહમાં માહિમની, ખાડી જતી રહી.

સિરાજુ દૌલા— (જાદુભરી આંખો)

એ ગઇ છતાં એની છબી આવે નજરમાં,
આંખો ગજબ જાદુ ભરી ખુંચી જીગરમાં.
દેખાવમાં ભોળી છતાં જાદુ ભરી એ,
રાખે હજારો તીર કાતિલ વાંકી ભમરમાં
ગાલો મહીં નાખો ગુલોની લાલી છુપાવી,
ઉભી'તી નજાકત ભરી એ રકે કમર ત્યાં.
પરવા ન તાજો તખ્તની એ નાજો અદાપર,
વણમૂલ વેચાયા અમે માશુકના કરમાં.

ભગવત ભજનમાં એક તાર.

મીરાં ભજન. -રાગ-ઠુમરી-

નાથ તુમ જાનત હો સબ ઘટકી, **મીરાં** ભક્તી કરે પ્રગટકી —ટેક.
ધ્યાન ધરી **મીરાં** મનમેં, સંભારે પુજા કરે અટપટકી;
શાલિગ્રામકુ ચંદન ચડાવત, ભાલ તિલક બિંદુ અટકી...નાથ.
રામ મંદીરમે **મીરાં** નાચે, તાલ પડે જેસે ચટકી;
પાઉંમેં નેપુર રૂમઝુમ બાજે, લાજ સંભારે ઘુંઘટકી...નાથ.
ઝેરના કટોરા રાણાજીએ મોકલ્યા, સાધુ સંગત **મીરાં** અટકી,
લે ચરણામૃત પીયો, હો ગય, અમૃતકી વટકી...નાથ.
સુરત દોરપર **મીરાં** નાચે, શિરપે ઘડા ઉપર મટકી,
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, સુરત લગી જેસે નટકી...નાથ.

સંસાર સાગર—

હું તો નાજુક તબીયતવાળી, મારી તબીયતને સાચવજો,
મારા મિજાજને સંભાળી, મારી તબીયતને સાચવજો.
અમ્માની માનીતી હું છું, પપ્પાને બહુ પ્યારી,
વાત કરે કોઈ ગુસ્સે થઈ તો, ધડકે છાતી મારી.
ઉઠી સવારે આઠ વાગતાં, તરતજ ચા' પીનારી,
લેટ થાય જો મીનીટ એક તો, તબીયત જાશે મારી.

સંસાર સાગર—

જવાની રાતે રીસાઈ બેઠાં મનાવા ગઈ તો કહે કે ઉંહું;
પૂછ્યું મેં છે કાંઈ ગુન્હો અમારો, કહોને કંઈ-તો કહે કે ઉંહું.
ગુલાબ ડોલર ગુંથીને લાવી, પૂછ્યું કે એમાં ગમે શું તમને ?
નયન નચાવી જરાક હાંસી કરી મે, ત્યાં તો કહે કે ઉંહું.
હું યે તોફાની ને એ હઠીલા, નમ્યું ન એમાં એકેય આપે;
હૃદય કહે કે કલહ તજી દો, હઠીલી જીભે કહ્યું કે ઉંહું.
મને રડાવી રડયા હતા એ, હસ્યા હસાવ્યા વિના સિધાવ્યા;
પછી મેં કાગળ લખ્યો ક્ષમાનો, જવાબમાં એ લખે છે ઉંહું.

સિરાજુદ્દૌલા— રાગ-કવ્વાલી.

મધરાતડી વીતી ગઈ પણ આંખડી હજી ના મળી,
નૂરેનજર થઈ આકુળી દીલબાર વિના બે આકુળી.
રસ્તે કમરની રોશનીથી-રોશની ઝાંખી થઈ;
એ રોશનીને શું કરૂં દીલ રોશની ના ઝગહળી.
કયાં સુધી કરવી સબર, દીલદારને કૈં ના કદર,
એ સબરમાં ને સબરમાં; દીલદાર થઈ ગઈ દુબળી.

સિરાજુદ્દૌલા— રાગ-કવ્વાલી

જેવી કરે જે કરણી, તેવી તરત ફળ છે,
બદલો બુરા-ભલાનો' અહીંનો અહીં મળે છે.
ઉંચે ચડે છે ત્યારે સહુને જે તુચ્છ ગણતા,
પટકાય જ્યારે નીચે, ત્યારે સમજ પડે છે.
હસતા એને રડાવે, રોતા ઉપર હસે જે,
રોનાર તેને કોઇ. આખર નહી રહે છે.
આપ્યા વિના ન મળશે, વાવ્યા વિના ન ફળશે,
ઈન્સાફ એજ કુદરત, અહીંનો અહીં કરે છે.

શાલિવાહન—

લક્ષ્મી વિણુ લક્ષણવંતાની, કીંમત નહી અંકાવાની,
ભાગ્યવિનાના લક્ષ્મી ઘરમાં, આવી ને વહી જાવાની.
લક્ષ્મી તું છે મૂળ દુઃખનું, જ્યાં ત્યાં કલેશ જગાવાની,
ચંચળ થઇ ઘરઘર ફરતી તું, સારા-કર્મ તજાવાની.
એકનું લઇ બીજા આપે, તું પણ છે મોટી કયાંની,
હીકમત છે બસ એકજ તારી, હસ્તાનેજ રડાવાની.

આલવપાત— રાગ-ગઝલ.

હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને નીગમનાં જ્ઞાન ઓછાં છે;
ન પરવા માનની તોયે, બધાં સન્માન ઓછાં છે,
તરી જાતું બહુ સ્હેલું, છે મુશ્કિલ ડુબવું જેમાં,
એ નિર્મળ રસ સરિતાથી, ગંગાસ્નાન ઓછાં છે.
પ્રયણુ કલહ વહે આંસુ, ચુમે ચાંપી હૃદય સ્વામીન
અરે એ એક પળ માટે, જીવનનાં દાન ઓછાં છે.

અબળોનાં બંધન— રાગ-કવ્વાલી.

ગરીબી જ્યાં વહે નંદ, પ્રભુના ત્યાં ખરા બંદા;
વરે ત્યાં શાંતિ આનંદ, સરે ત્યાં સ્વર્ગની ગંગા
ગરીબીએ લખ્યા ઇતિહાસ, ગરીબીની વિધાતા દાસ;
ગરીબી છે જીવનની આશ, ગરીબી છે જગતનો શ્વાસ.
ગરીબીથી વિવેકાનંદ, ગરીબીથી દયાનંદ ચંદ:
ગરીબીમાં હતા, ગોપાલ ગરીબીમાં દીશે છે લાલ.
મહા જે હિંદવાસી નામ, ગરીબીમાં કર્યાં પયમાન;
ગરીબી હિંદ દાદા પ્રાણ, ગરીબી ગાંધીજીના જાન.

દેવી હોથલ— રાગ-ગઝલ.

કરે જન સ્વર્ગની વાતો, બતાવો સ્વર્ગ છે તે ક્યાં,
હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમી જ્યાં, વસેછે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં.
પરસ્પર પાક દીલનાં પ્રેમીઓ દીદારનાં તરસ્યાં.
ક્ષમાને શાન્તીની જોડી. વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં...
સદા જ્યાં સ્નેહનાં ઝરણાં વહે છે કમળ નયનોથી.
સનમએ માનજો. નક્કી વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં,
હજારો રીઘ જો નડતા નથી જે જીગરથી જુદાં.
નહિ તે પૃથવી પલટાતાં પલટતાં સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં

સંસાર લીલા— ગઝલ-કવ્વાલી

ન જીવન પ્રાણમાં બાકી. ન ચેતન તન મહીં બાકી
છતાં એ નાથમાં મારો અચળ વિશ્વાસ છે બાકી
જગતની હું નથી સ્વામી, જગત મારૂં નથી સ્વામી,
તમે મારા ન જો સ્વામી બધી એ આશ છે બાકી;
જગતનાં બંધનો તુટ્યા, નયનમાં આસુઓ ખુટ્યાં.
જીગરના તાર છે તુટ્યા, રે છેલ્લો શ્વાસ છૂ બાકી.

સંસાર લીલા— રાગ-ભજન.

ભોળી હું જગમાં ભુલીરે જુઠા જગમાં.
ફોગટ ફેશનમાં ફુલીરે, જુઠા જગમાં.
ઝાકળને મોતી જાણી, અબળા હંસી અટવાણી.
પહેલાં પરખ્યું નહીં પાણીરે જુઠા...ભોળી.
નરદંભ પ્રેમમાં ડોલે,—હું તારો એમજ બોલે,
મુખ અમી અંતર વિષ ઘોળેરે જુઠાં...ભોળી
દેખ્યા વિણુ ડગલું ભરીએ, ભવરણમાં ભટકી મરીએ.
જોઈ પાત્ર પ્રેમ તો કરીએ રે. જુઠા ભોળી.

દેશ દીપક— એકે-સ્વપન.

સખી સ્વપ્નબધાં (૨) નથી કો દી સાચાં પડતાં
અલીએ શમણાં, મનની ભ્રમણાં, કુમળાં દિલ વ્યર્થ દુભવતાં
૧ લી-સોળ વરસની હું રસ રમણી; સ્વપ્ને નાનો કીકો પરણી.
રડી રડી રાતલડી ગાળી, રસભર રજની વ્યર્થ ગમાડી,
જાગીને જોયું તો-સુંદર શ્યામ હતા મન ગમતા ...
૨ જી-મને સ્વપ્ન બાઇ એવાં આવે, નવી શોકય નાવલીઓ લાવે,
શોકલડીઓ ખુબ સતાવે, મને ભુવનની બહાર કઢાવે
જાગીને જોયું તો—નણદલ વીરા દીઠા કરગરતા......
૩ જી-હું સ્વપ્નમાં બની ઇંદ્રાણી, ભરે અપ્સરા મારું પાણી,
દેવલોકમાં દેવી મનાણી, થઇ સ્વર્ગીય વૈભવ માણી,
જાગીને જોયું તો-મારા રસિયા પહેરો ભરતા...સખી.

માલતી માધવ.

—:═══:—

ભાભી મારાં ડાહ્યા ડમરાં, શા માટે શરમાવો, તમે શા માટે રીસાવો
આ નાની નણદલ આવો........આ કોણ?........તારો પ્રાણ!
હવે શા માટે શરમાવો (૨)........ઓ.........

દેશ દીપક—

જુવાન નરની પ્રીત નકામી, પળપળમાં પલટાય,
ઉપરનાં આડંબરથી, ભોળી બાળા ભરમાય.
સોળ વરસની સુંદરી ઘરમાં, પરણ્યા પરઘર જાય,
રસના ભોગી જુઆ ભમરા, ફુલફુલ ભટકી ખાય.
—બધા પુરૂષ એવા નથી હોતા, એ વાતો નહી મનાય,
આજકાળ સોમાં નવ્વાણું, નર પરસ્ત્રીને ચ્હાય.
મારૂં માનો તો બીજવરને પરણો સઘળાં બાઇ.
ઘરડા ઘણી આશાંકિત કેવા, પરણીને સમજાય—જુવાન.

મનોરમા— રાગ-ગઝલ.

હૃદય રમણી તણાં છુંદે, રસિક વર હો તો એવા હો
કરી મધુપાન ડંખો દે મધુકર હો તો એવા હો
અનેરી કૈંક આશા એ અમે તો કાંઠડે આવ્યાં
રણાં તરસ્યાં જીવનભર નાં જે સાગર હો તો એવા હો
દીધાં કૈંક દંશ મર્મોમાં નલિનીનાં જીવન સોંપ્યાં
અચાનક છેહ આ દીધા સુધાકાર હો તો એવા હો
નયનમાં આંસુના સાગર હૃદયમાં આગના ભડકા
અમે બળતા તમે હસતાં દયાકર હો તો એવા હો

બુદ્ધદેવ— રાગ-ભજન.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં—સાર આ૦
ધનધરા સુત તાતની પ્રીતે; મોઘા અવસરને મેં ખોયો.
મૃગજળ પીવા કામ ન આવે વ્યર્થ ઈંદ્રજાળમાં હું મોહયો—મેં બહુ.
પુણ્ય પરમાર્થનો માર્ગ ન શોધ્યો, જન્મને વૃથા મેં વગોવ્યો—મેં

રા' માંડલીક—

આવી ગાલે ગુલાબ તુલ્ય તારા સંભાળ જરી બાળા
ભોગી મધુકર જો લોભાશે, ચુંબન મારે આવસે પાસે
"એમ......હા.
રસિલાની લુંટાશે ફુલમાળા—સંભાળ જરી બાળા
—જાઓ બહેની મને ના સતાવશો, સ્મીત પુષ્પે વ્હાલમને વધાવશો
આ કંઠ આભૂષણ આ,—જા જાણી જાણી તને જા
ડંખ દેશે ગાલે એ રસાળા—સંભાળ જરી બાળા

મહીપાળજીસિંહે— રાગ-ભજન.

આલમના મહેમાન માનવિ બે દીન અહીં ટકનાર,
અરે આ માટીનો સંસાર.................
ધન વૈભવને માલ ખજાના માટીમાં મળનાર.
માટીનો તું અરે માનવિ માટીમાં સુનાર.
આલમની ફુલ-ફુલવાડી બે દીનમાં ખરનાર,
કાળ ઝપાટે જીવન રેશની જરૂર અસ્ત થનાર—આલમના

ગઢ પતન—

નાચે છે મોર, આવી નાચે છે મોર,
વ્હાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.
નાચે છે મોર મારા ચિતડાનો ચોર,
વ્હાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.
પડે વર્ષાદ ચોધાર, ગાય યુવતી મલ્હાર—
પ્રેમ વિણાનો તાર કરે વાગી ઝંકાર—
કળા ભરી મોર, કરે ટુહુ ટુહુ શોર—
વ્હાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.

શાલિવાહન—
મારી સામે ન જોશો જરાય—નજર મને લાગેરે,
જોતાં નયને નયન ઢળી જાય, નજર નહી લાગેરે—
ભૂલી મને હું સૌને ભૂલાવું; ભૂલો નહી એવા ભેદથી ખાવું,
મીઠી મુંઝવણી થાય—નજર મને લાગેરે—
જાદુગરી તેં..................જાદુ ચલાવ્યાં,
મોહન મંત્રથી ભાન ભૂલાવ્યાં કોને ખબર શું થાય—
એ કોનો વાંક ?—
ચુંબન વીણ તો સ્નેહ ન જામે,
[તમે] જુઓ જગતના ખેલ [૨]
ચુંબનને ચટકે ધોવાયો, સ્નેહીના મનના મેલ—તમે
હારે જ્યારે વદના વાણી, આંખે આંખ હસી લે લ્હાણી
દીલથી દીલ દબાવી કહેતું, કંઇ કંઇ કીસ્સા કહાણી
વસમી વાતો એ મુશ્કેલ, સમજવી નથી અન્યને સ્હેલ—તમે.
પશુ પક્ષીઓ જુઓ બીચારાં વાણી વીણુ વીચરે દુખીયારાં
સ્નેહ ઉમળકો મૌન વૃતિએ—સમાવે ચુંબન દ્વારા
નીર્મળ સ્નેહ તણી એ વેલ; પોસતી ચુંબનથી કરી પહેલ—ચુંબન
ભીષ્મપિતામહ— પત્ની વ્રત.
એક પત્નીના પિયુની પ્રેમી, જુગણુ સૃષ્ટિનું લેખાય;
એ દંપતીના લાડ કોડ સૌ, સંસારે સુખથી સચવાય.
પરખી પ્રેમ અખંડ પ્રભુ પણુ, સંકટ સમયે કરે સહાય;
જુઓ સુકન્યા સાવિત્રિ જે, સતિમાં મુગટ મણિ દેખાય—એ દંપતી
એક પત્નીવ્રત રામચંદ્રનું, પામ્યાં જનક સુતા જયાં ન્યાય;
અખંડ પ્રેમ વડે એ દંપતી, ઇશ્વર રૂપે બન્ને પૂજાય—એ દંપતી

સંસાર સાગર— **રાગ–ગઝલ.**

પુછે મને તો હું કહું દીલદાર હો તો આવી હો;
આંખો કહે જોવા ચહું ચહાનાર હો તો આવી હો.—
મસ્તી ભર્યાં નયન–શરે, રસીકનાં હૈડાં હરે;
જોનારને ઘાયલ કરે, તલ્વાર હો તો આવી હો.—
સુધાભર્યાં અધરો પરે, અમૃત મધુર વરસ્યા કરે;
પીનારની તૃષા હરે, રસદાર હો તો આવી હો.—
શી ખબર અમૃત પીવાડી, અમર કરશે કે નહીં ?
અમૃત તણા પ્યાલા ભરી, પાનાર હો તો આવી હો.—

સતી અનસુયા—

મારે મોઢે મનાવી રાજી કહેવરાવી, ફલાવી પટાવી પૂછો શું તમે—
ફુલસુગંધીવાળા રૂડાં રંગે રૂપાળાં, તેની મીઠી સુગંધી કોને ના ગમે—
લીલાં પીળાં ઝાડ પાન, ઉપર પંખી કરે ગાન,
રોજ કાને સાંભળવા કોને ના ગમે (૨)
વાહ કેવી, છે શાણી, બોલે મધુરી વાણી;
ડાહી ડમરીના બોલ મારા મનમાં રમે–મારે.

લોહિના લક્ષ્મીઃ—

માતૃ ભુમી અમ પ્યારો જગતમાં, જય જય હિન્દુસ્તાન
................જય જય હિંદુસ્તાન.
અખીલ વિશ્વમાં દૈવી ભુમી, અમ પ્યારો હિંદુસ્તાન.
કર્મ ભુમી ભારત ત્યો જાણી, ગીતા કૃષ્ણના મુખે ગવાણી
...............રામાયણના ગાન ભારતમાં (૨) અખીલ
સીતા કુંતા તારા રાણી, દમયંતી વન વન ભટકાણી.
...............અનસુયા ધન્યવાન ભારતમાં (૨)

શાલિવાહન— રાગ—ગઝલ.

રસીલા પ્રેમીના હેડાં પ્રિતમમાં રાત દિન રમતાં,
સલુણાં શ્યામનાં સ્વમાં, નઝરથી ના ઘડી ખસતાં
પ્રીતમ જો હોય પાસે તો બધુંયે વિશ્વ પાસે છે,
વસે દુર જો નજરથી એ જગત આ શુન્ય ભાસે છે.
અધુરા એ સવાલોના જવાબો પ્રેમીઓ ખોજે.
અજબ ઉત્તર પ્રશ્નોના, એ પ્રશ્નોમાં લખાયા છે.

રા' માંડલીક— રાગ—ગઝલ.

દઉં હું દોષ કોને હાં, સમયની જ્યાં બલિહારી,
સમયની જ્યાં બલીહારી, મનુષ્યની ત્યાં છે લાચારી.
હતો આમ દેશ આતો, જ્યાં પ્રભુ અવતાર પણ લેતા,
અરે આ દેશ એનો એ, સમયની છે ગતી ન્યારી.
અમારા દેશનાં ચેતન, અમારાં તેજને ગૌરવ,
અકાળે હાય કરમાયાં, હજીયે શી થનારી છે.

વીર માનસિંહ—

હિંદ ભુમિ છે માત અમારી, પ્રભુ અમારો તાત
માનવ જાત વસે આલમ તે,—બધા અમારા ભ્રાત
પ્રભુ અને રાજા બન્ને, છે એક એકના દાસ,
ધર્મ ભુલે રાજા રૈયત તો નક્કી થાય વિનાશ.

સાખી { જુલમ તો ઝાઝા દિવસ, સાંખી પ્રભુ શકતો નથી.
અન્યાયથી જે રાજ્ય કરતા, રાય એ ટકતા નથી.

સાખી { માની પ્રજાને તુચ્છ જે નૃપ, ગર્વથી ફુલાય છે,
તે જાણતો નથી ઝાઝી કીડી, સાપ તાણી જાય છે.

આંખ ઉઘાડી જુઓ બાદશાહ? કોણ રંકને રાય?
માટીની કાયા છે સહુની, માટીમાંજ સમાય.

રણગર્જના:— રાગ ભજન.

ચડતી ને પડતીના છાંયા, પલપલમાં પલટાય,
મૂરખ જનથી નવ એ સમજાય,
સાગરમાં મોજાં છલકે તે પલમાં પાછાં જાય,
મૂરખ જનથી એ નવ સમજાય !
રાવણનાં પણ માન રહ્યાં ક્યાં ?
શૂરાનાં પણ સ્થાન રહ્યાં ના ?
રામ કૃષ્ણ જેવા મહાયોગી, સમયને આધિન થયા
મૂરખ જનથી નવ એ સમજાય–ચડતી.

મરદના ઘા:—

કહો ભાઇ ક્યાંથી શાન્તિ વળે. જીવલડો રાત દિવસ બહુ બળે.
કરમનો વાંઢાપો કયમ ટળે...કહો.
જમણે હાથે નીકળું ત્યારે–જમના સામી મળે.
ચોટે જતાં–ચંદન મળતી ચાર આંખડી ઢળે.
આખા ગામમાં સૌ પરણેલાં જોઇને કાળજું બળે...કહો.
એળે જતો અવતાર કહો કોઇ કયાંથી મનડું વળે,
લટકાળી કોઈ લક્ષણવતી જોઇને ચિત્તડું ચળે,
પાડોશીને બાર બાયડી અમને એક ન મળે...કહો.

મરદના ઘા:— રાગ–કવ્વાલી.

રીસાવામાં રસિકતા શી, રીસાનારા રસિક જાણે,
રસીલીને મનાવામાં મઝા મીઠી રસિક માણે.
નથી પરવા પ્રિતમને જ્યાં વગર માને મનાવાં શાં,
રસિક તે શું, રીસાવું શું–ખરે મારી બલા જાણે.
વિયોગી નેત્રથી અશ્રુ, સરી પડતાં કપોલો પર,
મઝા એ ચુમવામાં શી, ચુંમેલા હોય તે જાણે.

સરસ્વતીચંદ્ર—

શાંત સમાધિ ધારી શું બેઠા, જાગો જોગી બાળા;
મ્હાર તમારે આવી ભીખારણ ભોળી બિચારી બાળા,
ભ્રષ્ટ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત, સંચિત પાપની શાળા.
વરથી વિખુટી વચનથી જુઠી, ભાગ્યની ફુટી ભામા !
"ત્યાગી ઘર વતન વનમાંહી આવી, રાત અંધારી ઘોરરે"
"ભવ જંગલમાં ભૂલી ભમું, ત્યાં મળ્યા લુંટારા ચોરરે"
"લુંટી શોભા સુખ અને લુંટયા સહુ શણગાર.
અલગ થયા શું યોગી મ્હારા; અલગ અલખ જગાવો;
શરીર સળગતાં વિશેષ વિભુતિ; અંગની અંગ લગાવો.

દેવકુમારી:—

મને સ્નેહભર્યો સંસાર સખી વીણ સુનો લાગશે
મારી સ્નેહ વીણાના તાર હવે તો મીઠા વાગશે.
અરણ્ય વિષે આ કળી એકલી કોની સહ રમશે.
—એકલું કેમ અહીં ગમશે.
અમી ઝરતાં પગલાં પાવન કુંજ, આ પગલે અમી ઝરશે.
—સ્નેહનાં સ્વર્ગ સદન ઢળશે.
નંદન વનની કોકિલા નંદનમાં સોહાય
માનસની હસી વસે, ત્યાં માનસ થઇ જાય
મધુરા મુનિવર તમ સંગે, રમશે રસબીની રસ રંગે
બ્રહ્મસદનની શોભા અવની અમર ભુવન કરશે
—પછી કેમ સખીઓ સાંભળશે–મને.

સતી અનસુયા—

મહેમાંન થયાં તમે મારાં સ્વીકારશો મહેમાની
મહેમાન કરે મહેમાની દુનિયા કહે દિવાની (૨)
ધરી વસ્ત્રાભૂષણ અંગે, કરો રમત ગમત અમ સંગે. (૨)
ઝુઝીયે મદનના જંગે—સ્વીકારશો મહેમાની. (૨)
જેવી નીર વિનાની સરિતા, તેવી વહાલા વીનાની વનિતા;
બીજી વ્યર્થ બધી મરતાની, દુનિયા કહે દિવાની (૨)
કંઠે ધરો કુસુમની માળા, પહેરો નીલમના હાર રૂપાળા (૨)
શીર ઉપર મુગટ હોગાળા—સ્વીકારશો મહેમાની.
જેના પતી વસે પરદેશે, તેણે રહેવું સાદે વેશે;
બીજી વ્યર્થ બધી મરતાની, દુનિયા કહે દીવાના-મેહમાન૦

લોહીની લક્ષ્મી:—

ફરી તો ગયું રે વાજું ફરી તો ગયું—
મારા આ લગનનું વાજું ફરી તો ગયું—
મેં તો માન્યું તુ કે પરણીશું નાની નાર
હાય પણ એ મનડું મારૂં મરી તો ગયું—મારા
ઉની ઉની ફુંક રૂડી હૈયે ધારીતી મેં તો
પણ એ ઠાલું થઇ ટાઢું ઠરી તો ગયું—મારાં
હૈયે આ હાશ બદલો ઉઠે હયકારા મુજને
ભટકાતી ભુત એમાં ભરી તો ગયું—મારા

વીર-હમ્મીર:— **પ્રેમના પાઠ.**

કંઇ પ્રેમની કળા શીખાવો, પરણીને લેવા લ્હાવો.
મને પ્રેમના પાઠ પઢાઓ પ્રેમી કેમ બતાવો.
પ્રેમી પ્રતિમા પહેલાં જોતાં નયનો નીચાં ઢળી પડે.

શરમ ચઢે ધડકે ઉર તોયે નયને નયનો ગજબ લડે.
કરે પુરૂષનો શિકાર સ્રીઓ પ્રેમની જાળ પ્રસારી.
કહે છે કવિઓ પ્રેમ તણી તો કળા અજબ છે ન્યારી.
પ્રેમી રસનું પાન કરે તો પ્રેમની ચઢે ખુમારી.
મીટે મીટ મળે મધુરી તો લાગે મુરેલી સારી.
પ્રણય પરીક્ષા પાસ થવામાં પીડા બહુ છે ભારી.
વાહ ભાભી છે વાહ તમારા પ્રેમ તણી બલીહારી.

કીર્તિસ્થંભઃ—

જાદુગર વીણાવાળા, સંભળાવ મંત્ર મરમાળા—
શું ભાન ભૂલ્યા ઓ બાળા, આ નથી સ્નેહની શાળા.
.....................ઝણકારે જગની જવાળા—હો જાદુગર
પણી ભરવાં આવ્યાં ત્યાંતો—ઉતર્યાં પાણી અમારાં
મધુર મીનાદે પરવશ કીધાં, ચેતન હર્યાં અમારાં.
મોહ ઘેલછા આ નવ શોભે, લાજે શિયળ તમારાં.
.....................વિસરાય ન શબ્દ રસાળા—હો જાદુગર

ગરીબની હાયઃ— ઘેર કેમ છે?—

બાઇ જુઓ સંસાર, મારે બાયડીઓ માર?
તમે કરો વિચાર, ઘેર કેમ છે,
અમે થઇશું શિરતાજ...થાશે અમારૂં રાજ,
તમે કરજો ધરકાજ...વાત એમ છે....બાઇ
મુઆ કાઢે શું દાંત....આ છે શિખવાની વાત,
મ્હને બૈરાની જાત પર વ્હેમ છે...બાઇ
માથું દુખે જો પુરૂષનું તો બાયડી એ બામ છે,
એ બામનું માલીશ કરો તો બસ પછી આરામ છે.

બૈરાંથી આજે માન છે બૈરાંથી આજે નામ છે,
બસ ધકલપંચા દોઢસો રાખનારો રામ છે.

* * * * *

આ પુરૂષની પિસ્તોલમાં બૈરાંનો ગોળીબાર છે.
માટેજ કહું છું બેઉને સમજી જવામાં સાર છે.
તમે કહો તો ખરા ભાઇ, કેવા ઘરમાં છે બાઇ,
આથી ડાહી કે સવાઇ, કેવી રે'મ છે ?....ભાઇ
સાચું બોલજો ઓ બ્હેન, કેવી અંતરની નેમ,
આથી ઉતરે કે કેમ ? કેવો પ્રેમ છે ?
રે,...મને ભાયડાની જાત પર વ્હેમ છે.
તો...મને બાયડીની જાત પર વ્હેમ છે...ભાઇ

પ્રેમ વિજયઃ— જુઠી દુનીયા

શ્રીમંતોની દુનિયા છે જુઠી, જુઠા સૌ વહેવાર,
જોઇ ના અમીરી અંજાશો સ્વાર્થ તણુંજ બજાર.
મહેલ માળા જોઇને કોઇ વ્યર્થ નહીં લલચાશો,
ઝાકળનાં જળ મીઠાં માની પીવા કદી નવ જાશો
એના ખોટા છે ચમકારો........................
સ્વાર્થી જનોની શબ્દજાળમાં કદી નહીં બંધાશો
પ્રપંચી જગમાં ભોળાં થાશો તો આખર પસ્તાશો
એમાં જોશો નહીં કંઇ સાર...................

મરદના ઘાઃ— રાગ-ભજન. શંતોનાં આશ્રમ.

આશ્રમ અમારાં સામેતીર ઓ સંતો વ્હાલા,
તરી લ્યો ભવસાગર તણાં નીર.
વ્હાલાંના વિયોગ વસમા, વેરીના સંયોગ વસમાં,

વસમી પીડાંઓ વીંધે સુકોમળ શરીર......સંતો૦
જન્મને મૃત્યુ વસમાં, જરાને વ્યાધિ વસમાં,
વસમાં વૈતરણી કેરાં તરવાં છે તીર......સંતો૦

મરકના ઘા:—

જ્યાં જીંદગીમાં રસ નહીં, ધંધામહીં કંઇ કસ નહીં.
ભાઈ ભાભી વશ નહીં, બૈરી તરફથી જશ નહીં.
મામલો ગંભીર જ્યાં, શું કામનું એ ગામ છે,
નસી જવું અહીંથી હવે મર્કઈ એનું નામ છે,
મારવાડ જોવાના કોડ મોહનજી મારવાડ જાશું—
ઝાઝી માયાફાડ છોડ ઓ દેવકી પાંજરે પુરાશું,—
મારવાડ જાશું ને માતેલાં થાશું, બાટીને દાળ ખુબ ખાશું,—
મારવાડ જાશું તો ભૂખ ભેગા થાશું,..................
પાણી વિનાં ક્યાં ન્હાશું —ઓ.
ક્યાંથી જાગ્યા આવા કોડ. ઓ વેવલી પેથાપુર જાશું ?

લગ્ન બંધન: દીલબર કેવી જોઇએ ?

વદન ગુલાબી મદન સદન સમ, કમર લચકતી નાજુક હો સુંદર,
વાંકી ભ્રકુટી તાકીને મારે ઘાયલ કરે દિલ એવી હો દીલબર,
ચટકતી ચાલે અદ્ધર જમીનપર આંખે હો કાળી લાલી અધરપર
પ્રીતિની પ્યાસી વામા વિલાસી ટાળે ઉદાસી એવી હો દિલબર
ઘરમાં હો વાઘણ સભામાં સોહણ ચીશો પાડે પણ જોતાં છછુંદર
કુંકી જીભે કરે લાંબા જે ભાષણ ધ્રુજી ઉઠે દિલ એવી હો દિલબર
સદા હોંસીલી આવે જ્યાં વર, નજર કરે તર ખીરચાંપાકીટપર
ઠઠારા વિણ ના ચાલે ઘડીભર, ઉડાવે અદ્ધર એવી હો દિલબર,

લગ્ન બંધનઃ   ખરોપ્રેમ

માછલડીના રસીયા ભોગી પ્રેમી ના કહેવાય
બગલા પ્રેમી ના કહેવાય...
કળીએ કળીએ ચંચળ ભમતાં પ્રેમી ના કહેવાય
ભમરા પ્રેમી ના કહેવાય...
ચંદ્ર ચડયો દેખી ગગને અહીં ચકોરી મન હરખાય
પ્રફુલ્લ બની કુમુદિની ભોળી મલક મલક મલકાય
ચંદ્રને નવ દરકાર જરાય...બગલા
મૃદુ મીઠડી સરીતા રત્નાકરને મળવા ધાય
ખારો તોએ પ્રિયતમ પ્યારો અર્પણ કરતી કાય
પુરૂષને ક્યાંથી એ સમજાય...બગલા.

રા' નવઘણ—   ચાર દીવસની ચાંદની

જન શું ગુમાને રાખે, જીંદગી નથી સદાની,
દીનચાર ખીલી ચંદા, પલમાં ડુબી જવાની,
રાવણ સરીખો બળીયો, યુધ્ધે ચડીને હાર્યો,
સીતાપતિ શ્રીરામે, અભિમાન ઉતારી માર્યો—જન..
જ્યારે ઇંદ્રપદ લેવા, બલિને મતિ જ્યાં વ્યાપી.
વામન સ્વરૂપે ત્યારે ક્ષણમાં ભૂમિને માપી—જન

સિરાજુદ્દૌલાઃ—

પૂછો કોઇ પરવાનાને—:
શમાપર બળી મરતા શાને—:
અધિરા થતા એ શાને.
ન જાણે એમાં મઝા શું દિવાનાને.
"દીપકમાં ઝલકી રહયો અજબ પ્રેમનો રંગ"
"સુંદરતાના શોખમાં સળગી મરે પતંગ"

શ્રી રાધાકૃષ્ણ.

કાનુડા તારી કામણ કરનારી, વ્રજમાં વાંસલડી વાગી
મીઠી ને વળી મોહક-મનવશ કરનારી—વ્રજમાં

સુર્યકુમારી.

અકકલની એક વાત શીખાવું જગમાં મોટી હાજીહા
શેઠ પાસે વાણોતરની એક સાચી સોટી હાજીહા
શેઠ કહે સાગરનું પાણી મીઠું છે તો હાજીહા
ખારી સાકર, ગળ્યું મીઠું-છે, તોપણ કહેવું હાજીહા
રાત અંધારી, શેઠ દીવસ કહે તોપણ કહેવું હાજીહા
મન પરખી માલીકનું સૌએ થઇ રહેવું ભાઇ હાજીહા

બુદ્ધદેવ. —રાગ-ભજન—

કાયા કાચ કુંપો, તું તો ચેતરે, હિણ ભાગી હંસા;
અવિચળ પદ્દીને તું પેખરે, હિણ ભાગી હંસા.-કાયા૦
ઝાંઝવાનાં નીર સમજ આ, કાચી જીંદગાની તારી;
મમતા મુકી દેને તું તારીરે, હિણભાગી હંસા-કાયા૦
બે દિનના છે ધરજળ સઘળાં, બે દિન અહિં રહેવાનું છે,
બે દિનનાં છે સગાસંબંધી, બે દિન સુખ લેવાનું છે.
બે દિનનો છે પંખી મેળો, અંતે ઉડી જવાનું છે,
લોકો જેને દુનિયા કહે-તે, એક મુસાફર ખાનું છે.-કાયા૦

સતી તોરલ. —રાગ-ગઝલ—

જીવન દિન ચારનું ચટકું નકામો મોહમાયાનો,
ઉડી જાવું આખા અંતે કરીને ત્યાગ કાયાનો.
થતાં દરબારનો ડંકો રહે નાં ગર્વ બંકાનો;
શુરાનો પણ સમય આવે સમાધિમાં સમાવાનો.
અરેરે ક્યાં માયાનો નકામો મોહ સંસારે,
જુએ જ્ઞાની છતાં જાને-ધારાવી ઢોંગ ડાહ્યાનો.

બુદ્ધદેવ. — રાગ, ગઝલ. —

પડતી હવે મુજને ખબર, તુમાં જણાયે દર્પ નહિ,
આ જગતની જંજાળની, ચતુરાઇ તેં દીઠી નહિ.
જ્યાં પ્રેમ મારો ઝળહળે, ત્યાં તેં દીધો બદલો ખરો,
ઘરબારને છોડયા વિના મુક્તિ કશી સુજી નહિ.
હવે તો જો જરા જાગી (૨)–હવે.
ચોળી વિભૂતિ અંગ, — બન્યો શું યોગી (૨)
સમાધી જુઠી દે ત્યાગી (૨)
વિલાસી મહેલના વાસી, તને આ શી લગન લાગી (૨)
મધુરાં પુષ્પને ત્યાગી, અણ્યા કાંટા શું હીર ભાગી (૨)–હવે.
ઉંડી આશા ધારીને, મેં તારો સંગ કીનો તો,
ભરૂસો દઇ ભુલાવી ઓ! વિરાગી શું ગયો ત્યાગી (૨)–હવે.

દઉલભાણ, —:═══:—

બોલો મારા પ્રેમી પોપટજી બોલો બોલો, બોલો બોલો મેના બોલાવે,
બોલો રંગ રશીયાજી ડોલો જરી ડોલો ડોલો ડોલો, પ્યારી ડોલાવે.
મેનાં તારા વચનની વેણુ વાગી, લાગી લાગી લલીત લેહ લાગી.
મેનાં વ્હાલી મેના કે–ના કહે, પણ જાગી જાગી અજબ જોત જાગી.
પહેલા પોપટજી પ્યારા રામજી સંભારો–વાહ! મેના શું–સતી
સીતા વિસારો.
ચતુર સુજાણ સીતા–રામ ઉચરાવો......................બોલો.
પોપટજી પાંજરૂં સોનાનું સજાવું–ચાડીશી હું લાલચુ નથી કે લલચાવું.
સોને રૂપે શું બીડ ભિતરની લાગી..................લાગી.
રૂડા સુડાને રંગે રમાડું, પાંખે ઘાલીને ફળ મીઠાં ખવાડું,
ભાવના ભુખ્યા તમે શું? ભાવી ભાવના ભુલાવે?–બોલો.

ચાલુ જમાનો —સમય પ્રભાવ—

અવસરને વશ બસ થઇ રહેવું, દુઃખ આવે તે તો સેહવું,
દુઃખ આવે તે તો સહેવું, પ્રભુ રૂઠે કોને કહેવું—અ૦
વેળા વશ સીતારામ થયા વનવાસી,
વેળા વશ દ્રૌપદી થઇ સૈરન્ધ્રી દાસી—એથી શિક્ષણ લેવું—અ૦
વેળા વશ નળ નૃપ, ગયા જુગારે હારી,
ભટકી દમયંતી વનવન હાય બીચારી—છે ભાગ્ય પ્રબળ એવું—અ૦

બુદ્ધદેવ —ગઝલ—

દુઃખીને ડરાવે શાને, મરેલાને મારે શાને,
બળેલાને બાળે શાને, વૈરી વિધિ,
રીઝાવી સતાવે શાને, સતાવી રીઆવે શાને,
રીઆવે જીવાડે શાને, દયાના નિધિ.
શશિને કલંકો દીધાં, ગુલાબો મનોહર કીધાં,
નિયંતા તે આવી શાને, અનિતી કીધી,—દુઃખી
ચંદનને કુસુમનાં દીધાં, સાગર જળ ખારાં કીધાં,
અમૃત કહી ઝેર દીધાં, જીવન અકારાં કીધાં;
રમણી હૃદયે આશા, નિરાશા દીધી.—દુઃખી

મહાશ્વેતા કાદંબરી. —:═══:—

હમારી લાજ તમારે હાથ, ઓ નાથ નિભાવજોરે...હમારી.
"સદ્‌ગુણ જ્ઞાન સુબુદ્ધિ આપો, સતચિત આનંદ ઉરમાં સ્થાપો."
અગમ નિગમનો માર્ગ સુગમ બતલાવજોરે...હમારી.
ભક્તિ થકી ભવ બંધન તુટે, ડગલે ડગલે આયુષ્ય ખુટે.
ઈશ્વર અમ તન મનના તાપ સમાવજોરે...હમારી લાજ.

કાનવિ માયા.

ગાન મધુરાં ગાય રતિનાં રૂપે કામ બજાવે,
સ્નેહ સુધારસ સીંચન કરતાં ઘડી ઘડી શરમાવે, મુજને એ મોહન ભાવે.
વાત વાતમાં રીસ કરીને રોષ દોષ દર્શાવે,
પણ મમતાથી પગે પડું તો, છાતી શું લપટાવે—મુજને.
કરી કમાણી પૈસા લાવે પેટીમાંજ દબાવે.
કુંચી કરમાં લ્યો શેઠાણી! કહી કહી બોલાવે.—મુજને.
ઘર કુકડો થઇ ઘરમાં બેસી આજ્ઞા નિત્ય ઉઠાવે.
ઘરની દેવી કહી સલુણા સેવા સર્વ બજાવે—મુજને.
પ્રેમ પુષ્પનો પ્રેમ ભોગી તે પ્રેમસુધા પીવરાવે.
પ્રેમથી પરિરંભણ આપી પ્રેમ ઝુલે ઝુલાવે—મુજને.

રા. નાથુલાલ. રાગ–ગરબો.

પાતળીયા પાલવ મેલોરે, પાય પડું રે
અલબેલા અળગા રહોનીરે પાય પડું રે
છોગાળા છેડો મેલોરે પાય પડું રે
વ્હાલાજી મારા, મહીની મટુકી મારી ફુટી (૨)
આ કંઇ મોતનમાળા તુટી (૨) રે પાય પડું છું—પાતળીયા.
વ્હાલાજી મારા કંસનું રાજ નથી રૂડું. (૨)
કોઇ જઇને કહેશે કુડું (૨) રે પાય પડું છું—પાતળીયા.
વ્હાલાજી મારા, ઝગડો ઝાઝો નવ કીજે, (૨)
તુંને દાણ શાનું દીજે (૨) રે પાય પડું છું.—પાતળીયા.
વ્હાલાજી મારા દયાનો પ્રિતમ છો સોહાગી; (૨)
મુને તારી માયા લાગી (૨) રે પાય પડું છું.—પાતળીયા.

સતી તોરલ. —ભજન—

જેસલ કરી લે વિચાર, માથે જમકેરો માર.
સ્વપ્ના જેવોરે સંસાર, તોળાંદે કરે છે પોકાર.
આવોને જેસલરાય આપણુ મળીયેં,
ખરા સંત હોયે ત્યાં જઇ ભળીએજી ?
આ ભવ આવીયો અવતાર માથે સદ્‌ગુરૂ ધાર.
જાવું ધણીને દરબાર બેડલી ઉતારે ભવપાર
—આવોને૦
મોતી એરણમાં ઓરાય, માથે ધરણુ કેરા ઘાય,
ફુટે ફોકટીઆં કહેવાય, સાચાની ખરે ખબરુંથાય.
—આવોને૦
નવલખ કોથળીઓ બંધાય, ત્યારે ગાંધીડો કહેવાય,
હિરા-માણેક હાટે વેચાય, તેનાં મુલ મોંઘેરાં થાય—આવોને૦
નિત્ય નિત્ય ઉઠી ન્હાવા જાય, કોયલા ઉજળા ન થાય,
બેટો ગુણિકાનો તે તો બાપ કોને કહેવા જાય—આવોને૦
દેખા દેખી કરવા જાય, એ નર અધુરીયા કહેવાય,
હાથમાં દીવો લઇને છતી આંખે કુવે પડવા જાય.—આવોને૦
એવી ચાર જુગની વાણી સતિ તોરલ દેવી ગાય.—આવોને૦

મીરાંબાઈ. રાગ, ભજન—પદ.

ઝુલત રાધા સંગ ગિરિધર ઝુલત રાધા સંગ,
અબીલ ગુલાલકી ધુમ મચાઇ, ભર પિચકારી રંગ—ગિરિધર,
લાલ ભઇ બિંદ્રાવન જમુના, કેશર ચુવત અંગ ”
નાચત લાલ અધર સુ રસભર. ધિમી ધિમી બાજે મૃદંગ.”
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરન કમળ કુરંગ

લવ-કુશ —વૈરાગ્યભજન રાગ. ૫૬—

જોને જરી જાગી મુરખા, જોને..........જરી જાગી,
અલ્યા સુતો શું અભાગી! જીવ! જોને જરી જાગી,
સગાંને બંબંધી ત્હારાં, સુખનાં છે બેલીરે. (૨)
ઠેલી મેલી જાશે દુખમાં રડતોજ ત્યાગી-અલ્યા સુતો શું—
કાયાની માયાને ત્હારી, કર તું વિખુટીરે (૨)
દુટી બુટી સાંધનારો-નથી કો વિરાગી-અલ્યા સુતો શું—
મ્હારૂં આ મ્હારૂં છે માની ગુમાની શું થાતોરે (૨)
જાતો હરખાતો માતો જાશે હામ ભાંગી-અલ્યા સુતો શું—

રાગ સાજ સંગ્રહ-હનુમાન સ્તુતિ-

ધન ધન મહાવીર બજરંગ, રાવણ લંક જલાને વાલે.
આજ્ઞા રઘુનંદનકી પાય પહુંચે ગઢ લંકામેં આય;
ક્રોધિત હો દી આગ લગાય, રામકે કામ બનાને વાલે.-ધન.
રાવનકી બાટીકા ઉજારી, મારા અક્ષય કુમાર સુરારી;
ફસ ગયે બ્રહ્મ પાશ એકવારી, લીલા લલિત દીખાનેવાલે.-ધન.
ચઢી દ્રુમ અશોકપર હર્ષાય, દિન્હી ઝટ મુદ્રિકા ગિરાય;
ચરનન ગિરે સિતાકે આય, પિયાકી ખબર સુનાનેવાલે.-ધન.
શક્તિ મેઘનાદ ને મારી, વ્યાકુલ ભયે લક્ષમન બલધારી;
લાયે સંજીવની સુખારી, લક્ષમન પ્રાણ બચાને વાલે.-ધન.
માયા રચ અહિરાવન ધાય, જબ હર લે ગયા દોનો ભાય;
રામકો લક્ષમન સહિત ઉઠાય, જાય પાતાલમેં લાનેવાલે.-ધન.
દુષ્ટોકો મારો તત્કાલ, ભકતોકા કરિયે પ્રતિપાળ;
શરણાંગત દ્વિજ મન્નીલાલ, ધન વિદ્યા બલપાનેવાલે-ધન.

સતી તોરલ. —ભજન—

પાપ ત્હારૂં પ્રકાશ જાડેજા પાપ ત્હારૂં પ્રકાશરે,
ત્હારી બેડલીને બુડવા નહિ દઉં જાડેજારે—તોરલ કહે છે—
હરણ હર્યાં લખચાર તોરલ દે હરણ હર્યાં લખ ચારરે,
કંઇક વનમાં મૃગલા મારીયા, તોળાદેરે એમ જેસલ કહે છે.
કર્મ ત્હારાં સંભાર જાડેજા ધર્મ ત્હારો સંભારરે—તારી બેડલી—
લુંટી કુંવારી જાન સતિ નારી, લુંટી કુંવારી જાનરે,
સાત વીશું મોડબંધ મારીયા તોળાંદેરે, એમ—જેસલ કહે છે
ધર્મ ત્હારો સંભાળ જાડેજા ધર્મ ત્હારો સંભાળરે—તારી બેડલી—
તોડી સરોવર પાળ, સતિ નારી તોડી સરોવર પાળરે,
ભાઇ ભાભીને મેં મારીયાં તોળાદેરે એમ જેસલ કહે છે
કંઇક પરમાર્થ કર જાડેજા કંઇક પરમાર્થ કરરે—તારી બેડલી—
માથાના જેટલા વાળ સતિ નારી માથાના જેટલા વાળરે,
એટલાં કુકર્મો મ્હેં કર્યાં તોળાંદેરે એમ—જેસલ કહે છે.
પાપ તારૂં પ્રકાશ જાડેજા પાપ ત્હારૂં પ્રકાશરે;
વિનવે જેસલરાય—સતિને વિનવે જેસલરાય,
મારી બેડલી ઉતારો ભવ પાર, સતિ—મારી બેડલી ઉતારે ભવપાર—

આહલ્યા બાઇ. —:═══:—

રાજ સામી સાંજના આવજો, સામી સડકપર બંગલો,
મીઠા—મ્હેમાન આજ આવજોરે—સામી૦
પ્રીતિ સરોવરની પાળે પાતળીયા
અમીરસ પીજો પીવરાવજોરે—સામી૦
કાયાને કયારડે બ્હેકે કસ્તુરી
લ્હેરખડા લુંટજો લુંટાવજોરે—સામી૦

કબીર ભજન —રાગ પદ—

તુંહી રામ તુંહી રામ તુંહી રામ, તારો ચરખો બોલે રામ નામ,
ભજ તુંહીરે……નીજ તુંહી……રામ તુંહી;

ચરખો મારો અજબ રંગીલો, પુણીઓ લાલ ગુલાલ
કાંતનેવાલી છેલ છબીલી, આકાશ નાંખે તાર, અરજી સુણજો મોરીરે.

રૂ પીંજાવવા હું ગયા, તુમ પીંજો પીંજારા ભાઈ;
પીંજન પીંજેરે કોઈ ખા ગઈ, કાંઇ દાસ ગુરૂ સમજ બતાઇ.

જળ ઉપર જળ નિપજેરે, જળમાં કીધો વાસ;
એક અચંબો મેં સુણ્યોઓ કાંઈ બેટીયે જનમ્યો બાપ.

બેટી પુછે બાપકું તું અજાણ્યો વર લાવ;
અજાણ્યો વર ના મળે તો તારે મારે ઘરબાર.

માતારે મરજો પીતારે મરજો મરજો ઘર ભરથાર;
એક ન મરજો પીતારે મારા ચરખાનો ઘડનાર.

રામદાસનો ભણે કબીરો આ ચરખો કહેવાય;
આ ચરખાને જે કોઇ ફેરવે, તેના જન્મ મરણ મટી જાય.

મહાશ્વેતા કાદંબરી. —:≡≡≡:—

પતિ વીના પ્રેમદાના મનના, પુરાય ક્યાંથી કોડ,
કહે સખી પુરાય ક્યાંથી કોડ ?
સરજનહારે સરજી જગમાં નરનારીની જોડ. (૨)
પશુ પક્ષી વન વૃક્ષ નિહાળો—સૃષ્ટિ માંહિ સઘળે જઇ ભાળો.
નાના મોટા જીવ જંતુમાં, પણ એવી નથી ખોડ—સ૦
પતિ ભજ્યે પાતક સહુ ટળતાં, અખંડ સુખડાં સેજે મળતાં,
પતિ વિના સારૂલી જગમાં, હરાય જીતી હોડ—સ૦

ઉદય-ભાણુ. —રાગ-ભજન—

ટાળ્યા નહીંરે ટળે લખ્યા લલાટે લેખ—ટાળ્યાં૦
વાવ્યા બીજ તે ફળે, કરમે લખ્યું તે મળે—ટાળ્યાં૦
દશરથ બાંધે તળાવડી, પાણી શ્રવણ ભરે;
ધર્મ કરતાં ધાડ થઇ, આંધળા ઝુરી તો મરે—ટાળ્યાં૦
રઘુવીર આવ્યા વનમાં, સીતા રૂદન કરે;
દુષ્ટ ઠગે સતી લઇ ગયો. લંકા પળમાં બળે—ટાળ્યાં૦
હરિશ્ચંદ્ર જેવો રાજવી, નીચ ઘર મજુરી કરે;
રાણી વેચી પરઘરે, વેશ્યા ચાહે સો કરે—ટાળ્યાં૦

માલતી માધવ— —:═══:—

ચાલ...ચાલ...ઓ અલબેલી, વળી વળી પાછું જુવે શું પ્રેમ ઘેલી.
તારા ઉરમાં આનંદની હેલી સાહેલી, તારા ઉરમાં આનંદની હેલી,
મળ્યા હવે ભેગાં, ચંપો ને ચંપેલી..........ચાલ ચાલ;
મારા પગના ઝાંઝરની ખીલી, વારે વારે પડતી ઢીલી
(ખીલી જેવી ઢીલી, એવી તું એ છે હઠીલી, હવે ચાલ?)
(આ...આવિએ છીએ)..............................ચાલ.

જીત્ર વિજય —:═══:—

પાતળીઆ પાલવ છોડો કોઇ જોઇ જાશે,
—નખરાળાં શીદ તરછોડો મારો જીવ જાશે.
બાળી ભોળી હું બાળ કુંવારી,
—બાળો ભોળો હું છું બ્રહ્મચારી.
છોડો છોડો મારો હાથ મરડાઇ જાય છે,
—આના આવા ચાળા જોઇ લ્હાવો થાય છે.
કાં શું થાય છે? (મારો જીવ જાય છે, અરે હાય હાય હાય)

સુકન્યા સાવિત્રી. (નાતરીઆ ન્યાતનો ફજેતો)

નવ ગમે ઘરબાર, ભરી દુઃખની વખાર,
બળ્યો સંસાર નાતરીયા ન્યાતનો
...દીઠું નારનું બજાર, વ્હોરી વ્યર્થ વહે ભાર,
જેમાં મળે નહીં મેળ કોઇ વાતનોરે—બળ્યો.
કેમ કરી થાય કહો પ્રીતી પરાણે.
"કરે જીવતાં મોહુકાણ—મુવે હોય તાણાતાણા"
...ભાઇ બાપનો વ્હેવાર ચાલે લાતનોરે—બળ્યો.

બુદ્ધદેવ. —:═══:—

પિયુ પિયુ પોકારતીરે. પપૈયા ઝુરે વનમાં,
વિરહ અંગાર ઉઠે તનમાં. અતિશય બળી રહી મનમાં.—પિયુ૦
ખીલતી આ કળી કુસુમની, ભોગી વિના કરમાય;
ઝુકતી આ લલિત પાંખડી, ભોગી મધુકર ચ્હાય—પિયુ૦
બાળા રસાળી અંતરે, આકુળ વ્યાકુળ થાય;
નમ્ર નવોઢા નૌતમ રમણી, રસિક નરવર ચ્હાય.
હંસણી દુઃખી યતીરે, કોમળ માનસ ઉપવનમાં—પિયુ૦

કંસવધ. — ગરબો —

જમુનાને તીરે જાદુવાળે, સખી બંસરી બજાવી,
નંદલાલે વ્હાલે ચિત ચોરી મને બાવરી બનાવી.
ભૂલાવી મારૂં ભાન સાન કહાન ગયો કાંહાં,
મને મોરલીએ મોહીની ઉપજાવી — જમુના.

સાખી } સુંદર છબી જોઇ છેલની, ઉપજી અંતર પ્રીત;
નટવર ગિરધર શ્યામમાં ચોંટયું મારૂં ચિત.

નયન નેહે નચાવ્યાં વાલોડે સખી મુખ મલકાવી,
છુપી છુપી કરી સાન, મને લીધીરે લોભાવી,
ન ભાવે ખાનપાન નિંદ ન આવે હવે, લગન લલનાએ પ્રેમની લગાવી.

સાખી } વીરહ થકી વિંધાયલું, અંતર અતી અકળાય,
અળગો રહે અલબેલડો, શું કરૂં સખી ઉપાય–જમુના.

પૃથ્વી પુત્ર —:═══:—

આવી આવી વસંતની બહાર, સુની મારી સેજલડી,
તોયે આવ્યા ન હૈયા કેરા હાર, સુની મારી સેજલડી.
લાવો લાવો સમજાવી, સુંદર શ્યામ શ્યામ શ્યામ,
આવો આવો અંતરના આરામ, સુની મારી સેજલડી.

સાખી } મીઠા બોલી કોકિલા કરે મધુર ટહુકાર,
વીરહે વ્યાકુળ વલ્લભાદેતી શ્રાપ હજાર.

મનગમતા મોહન લાલા અંતર છો વિહવળ વ્હાલા,
પ્રિતી ધારા વરશાવો, શાને તરશાવો, ફુલસૈયા સોહાવો.
ફુલબાણુ વિંધે પ્રાણુ–આ સુની મારી સેજલડી.

કુસમાવતી. —રાગ-ભજન—

ભલે જન કોટી યત્નો કરે, નસીબના લખ્યા લેખ ના ટળે
પાપીયા પાપી પગલાં ભરે, અંતમાં માથુ પટકી મરે.
હરિશ્ચંદ્ર મહારાજ જુવોને, નિચ ઘેર સેવા કરે
થઇ સેવકી સતિ લેખથી ગુમાન શાને કરે—નશીબ.
પાન્ડવ સરખા ધર્મ ધારી પણ, વન વન રવડી મરે
ચીર હરણ થયાં સતીનાં પ્રભુ કૃપા ત્યાં કરે—નશીબ.
સતીયા સુરજન ભલે કુજનથી, કદી પીડાતા—ફરે
सत्येमेव जयते સમજજો, ન્યાય નીયંતા કરે—નશીબ.

સરોજની —રાગ-ભજન—

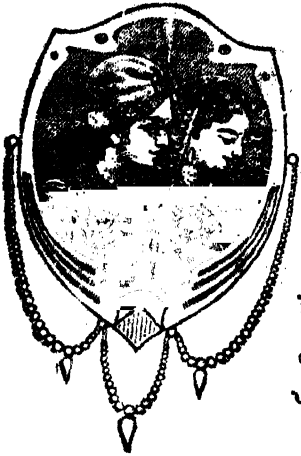
કાળ નહિં છોડે, શાના શાને મથીને મરો,
પાપી ભ્રમણા કાજેરે, ધોળાં કાળાં શીદને કરો.
મન જાણે છે મે કર્યું કે! પણ કરનારો છે કોય;
આકર્યા અંત્વચ્ચ રહે ને, હરી કરે સો હોય,
મિથ્યા વૈભવ માટેરે નિર્દય જુલમી શીદને કરો—કાળ૰
નક્કી સમજો કાળ રાય ત્યમ, રંક સર્વને ખાય;
બાંધી મુઠીએ આવેલાં સૌ ખલી હાથે જાય,
કરશો તેવું ભરશોરે! પરમેશ્વરથી જરી તો ડરો—કાળ૰

સરદારબા. —કજોડાની કહાણી—

કોને કહીએ કજોડાની કહાણીરે, જેમ બળદ પીલાયે ઘાણીરે,
લોક વગોવે ને સાસુ સંતાપે, વળી પીયુડો છે પામર પ્રાણીરે.
હું જોબન રશ ઝુલતી, પણ જોડીની ખોડ,
પીયુડો રમે લખોટીયે કરતો દોડા દોડ.
જગદીશ! હવે ગભરાણીરે, સહાય કરજો શ્રી સારંગ પ્રાણીરે.

રાજકઠીયારાની વાર્તા— (રાજકઠીયારો નોવેલમાંથી.)

—રાગ-દોહરો—

ભરતખંડમાં સુંદીરગામ, ક્ષત્રિઓનું મોટું ધામ !
જજ્જલ નામે પુરનો ધણી, **સ**'નામે રાણી પદ્મણી !
એક દિવસ **નિશાએ** રાય, પાસે **રાણી** ચાંપે પાય,
રાતદિવસનેપડયો વિવાદ! **હોડકરી** કીધો સંવાદ!
ચડા ઉતરી બેને થાય, રાજા **હઠ**માં આવિ જાય, !
હાજીઆએ 'હાજીહા' કરી, **કાળરાત અપોરા ઠરી !**
ગર્ભવંતી ગુણવંતી નાર, મૂકી રાત્રે વન મોઝાર !
રોતી પીટતી રાણી ગઈ, વનમાં પ્રસુત પીડા થઈ !
જાયો કુંવર ક•હૈયોકહાન, જાણે બીજો **ભૂપ** નિધાન !
પણ **પતી** વિણ **સતી**નું મન કચવાય, જુવે પુત્રને—
રોવાઇ જાય,
રાણી શોક અધિક મનધરે, દીકરો લઇ દક્ષિણ પરવરે,
ભુખ દુઃખના આવ્યાદીન, સતીનું શરીર થાતું ક્ષિણ.
પુત્ર ઉગારી માતા મરે, સીધ્ધિ **સ્વર્ગ** વિશે સંચરે !
મરતા **માદળીચું** દીધ હાથ, માતાએ આશિષ સંગાથ.
કુંવર પછી **કઠીયારો** ઠર્યો પીતા ક્રોધથી **કુંવરી** વર્યો.
સતિએ દળદર કાઢયું દુર, ત્યાંથી આવ્યા **શ્રી સિદ્ધપુર.**
કપટે—કંથ વગડે ઉપડે,—(ને)—સતી સસરાને પાલવડે
÷કહો જોગી પતી કહાં જઈ રહયા !=જંગલમાં જોગી થઈ ગયા.
÷કહો જોગી સસરાનું શું થયું ?=પુત્ર વધુ પર ચિત્તજ ગયું,
×કુંવર તાતથી કેમ પમાય ?÷સતિને પતીનો સમાગમ કયાં થાય ?
=ઉત્તર સામી આંખ્યો કરો, દક્ષિણ સામી પીઠજ ધરો.
=જયો પીતાશ્રી **જોધાણ નાથ, લે સતી તૂંજ પતિનો હાથ.**

સ્નેહલતા —:≡≡≡:—

છે નોકરી દુઃખનું મૂળ શુળ સૌને મોટી હાય હાયરે,

..............................શુળ સૌને મોટી (૨)—છે૦

સારો દિવસ સેવા બજાવી, પોઢવું આખર થાકી.

રાત વિતી ન માલમ પડે કે ઝટ નોકરી જાગી—શુળ૦

આમ દોડાવે તેમ દોડાવે કરાવે સર્વે વેઠ,

ધીક જગતમાં જીવતર તેનું (૨) ભરે આશારે પેટ—શુળ૦

પંડીત—જ્ઞાની ધ્યાની સર્વે લખી ગયા વિચારી,

ગુલામગીરી છે નફ્ફટ નોકરી (૨) નહીં કરવી તે સારી—શુળ૦

મીનળ—મુંજાળ. —:≡≡≡:—

અધુરો ઘટ છલકાય—આખરે અધુરો ઘટ છલકાય,

સાગરમાં બહુ શલીલ ભર્યું છે, પણ મઝા ન મુકે જરાય.

આમ્રતરૂવર ફળ આવે ત્યમ નીચું નમતું જાય,

એરંડો ફળ આવે ભાઇ! ઉંચો વધતો જાય—આખરે,

મૂળ સસ્કાર પડયા વાણુ માન અધુરીયા કહેવાય,

વિદ્યા કે વિપુ. વીત વસ્ત્રથી જાતી સ્વભાવ ન જાય—આખરે.

સોનેરી જાળ —:≡≡≡:—

ભલે માલીક હો દુનિયાનો, ભલે અઢળક હોય ખજાનો,

ભલે પ્રતાપ હોય વિદ્યાનો,

ભોગવવાને જોઇએ,—પ્રભુના ઘરનો પરવાનો:—ભલે."

"સત્તા મળી શા કામની, જો ન્યાય પંથે વળાય ના."

"મહત્તા મળી શા કામની, જો એક ટેક પળાય ના,"

"વિદ્યા મળી શા કામની, મદ—મોહ કંઇ જો તજાય ના."

"શ્રદ્ધા ધરી શા કામની, જો આત્મ—શ્રેય શધાય ના."

ભલે સુત હોય ધર્માત્માનો, ભલે મૂર્ખ—હોય કે દાનો—ભોગવવા.

વિરકેશરી. —:═══:—

આપ પાપડ વાડીમાં પધારજો લ્હેરીલાલ.
મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે.
રંગરંગીલા ચાલ મારી પાડોશમાં તુલસી ક્યારાનું નીશાન છે,
છજામાં તુલસીના ઝાડનું નીશાન છે. — લ્હેરીલાલ.
અખંડ ને અભંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો,
હુડતાળવાળાનું તોફાન છે. જબરૂં હડતાળવાળાનું તોફાન છે,–લ્હેરીલાલ.
–જોખમ ભરેલું કામ પુરી પંચાત છે, ધારતી છું આફતમાં
—જાન છે, મારા બાપ ધારતી છું–લ્હેરીલાલ.

સતી દ્રૌપદી. —:═══:—

ધરો કાંઈ હિત શિખામણ ધ્યાન, ગર્વથી નથી નાથ કલ્યાણ,
કુસંપે રહ્યું કોણ આરામ, મેળવ્યું કોણે મહીમાં માન.
અભિમાન પર્વત છે મોટો, હેઠળ ઉંડી ખાઈ.................
ચડયા પડયા તે નર પછડાયા, છરમાં ગયા છુંદાઇ–ધારો૦
લંકા સરખો ગઢ દુર્ઘટ ને સમુદ્ર સરખી ખાઇ.
લંક પતિ લંક પણ ન લાગ્યો. રણમાં ગયો રોળાઇ,
હિરણ્યાક્ષને—હિરણ્યકશ્યપુ એ જબરજંગ બે ભાઈ,
નૃસિંહ રૂપે નખે વધેર્યો, માને ગયા મરડાઇ........ધરો૦

બુદ્ધદેવ— —:═══:—

ફુલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ, ગણી અંતરની ઓળખાણ—ફુલની.
શ્યામ શલુણા અમ ઘર આવ્યા, શા કરીએ શન્માન.
નાથ નગિના પરિમલ ભીના, મન માન્યા મેહુમાન—ફુલની.
ઝાઝું શું કહીએ સમજુને, સખી નયનનાં બાણ;
વિમળ કમળ, આ સરવર જળનું. ભોગી ભ્રમર સુજાણ—ફુલની.

કુમારપાળ.

પ્રેમ તંત્ર અણમોલ સખી એ શીખવ્યા નવ શીખવાય,
.........................કોઇના શીખવ્યા નવ શીખવાય—
પડે સમજ અનુભવે આવડે. કાન્ત મિલન જ્યાં થાય,
.......................એકાન્તે શાન્ત મિલન જ્યાં થાય-સખી.
પ્રિયતમને જોતાં શરમ ચડે, ધડકે ઉર પાછા ચરણ પડે,
ત્યાં શાં શીખાયે પ્રણય તંત્ર. જ્યાં નયને મદ ઘેરાય,—
.............................હઠીલા નયને મદ ઘેરાય—સખી.
પણ જ્યાં જરી આંખથી આંખ મળે, પળમાં ઉર એક બીજાં ઉછળે
અધીરા હ્રદયેથી હ્રદય મળે, ત્યાં રસ સાગર છલકાય—
....સ્નેહથી રસ સાગર છલકાય.

બોડાણો. —વૈરાગ્ય ભજન—

જુઠું જુઠું જગત ખરૂં જાણ્ય મારે.
જુઠી જનની—જુઠીમાયા, જુઠી મોહ ભરેલી કાયા,
કાચ કુંપો કાચો મમતા તાણ મારે.
ગગને જામે વાદળ ગોટો, પાણીમાં પ્રગટે પરપોટો;
ખેલ વિશ્વનો ખોટો—સાચો જાણુ મારે—
મારૂં મારૂં કરતાં મરતાં દ્રવ્ય કાજ પાપે નહી ડરતાં,
મેલી ચલ્યા દામ—ખજાનો ખાંણ મારે.
જુઠી જાણો જગની બાજી, આતશબાજી જાશે ગાજી.
અંતે સૌને સોવું છે સ્મશાન મારે.

શાલિવાહન —:═══:—

મીઠી નજરના તરસ્યાના તરસ્યા બની રહેજો,
સિંધુ તમે તો બિંદુ સમ અમને ગણી લેજો,
હે સાગર હૃદય તમારાં, ત્યાં શા અભિમાન અમારાં
નિભાવજો શરણાંગત જાણી દોષ સહી લેજો:—
જીવન તમારે ચરણે આત્મા તમારે શરણે,
મમ આતમ તણા પરમાતમ બનીને અંતરમાં રહેજો:—

ધના ભગત. —:રાગ-ભજન:—

રામબાણ વાગ્યા હોય તે જાણે, બોલ્યા મુરખા મનમાં ન આણે.
ધ્રુવને વાગ્યાં, પ્રહ્લાદને વાગ્યાં ઠરી ને બેઠાં ઠેકાણે
ગર્ભવાસમાં શુકદેવને વાગ્યાં, એવું વેદ વચન પરમાણે—રામ.
મોરધ્વજ રાજાનું મન હરી લેવા, મ્હારો વા'લો આવ્યા જે ટાણે,
લઇ કરવત મસ્તક પર મેલ્યું, પત્ની-પુત્ર બેઉ તાણે—રામ.
મીરાંબાઇ ઉપર કોપ કરીને, બોલ્યો રાણોજી ખડગ તાણે.
ઝેરના પ્યાલા મ્હારા ગીરધરલાલે, આરોગ્યા અમૃત ઠેકાણે—રામ.
નરસીંહ મ્હેતાની હુંડી શીકારી, વ્હાલે બેપ ભરી ખરે ટાણે,
આગળ સંત અનેક ઓધાર્યા, એવું ધનાભગત ઉર આણે—રામ.

શાલિવાહન —:═══:—

અમર કામ જે કરે જગતમાં તે નર-અમર ગણાય,
જગ કલ્યાણે જીવન વીતાવે યુગ યુગ એ પૂજાય;
... ... મનુષ્યમાં તે જન દેવ મનાય:-અમર૦
આત્મ ત્યાગના ઉજવળ વ્રતના ઘર ઘર ગીત ગવાય.
જેમ પુષ્પ ખરી કરમાય, પણ વાસ વિમળ રહી જાય.
કીર્તિવાસના કીર્તિવંતની અખિલ જગે ફેલાય:-અમર૦

કોઇ દુધ લ્યો દીલરંગી, શોખીલા લાગ્યા ઉમંગી—હાં
કેશી પીએ કસુંબલો ગાંજો પીયે અણુધ,
દારૂ તો દીવાના પીયે, દાના પીયે દુધ—હાં કોઇ.
એક અમીરસ દેવનો, બીજો રશ છે. પ્રેમ,
ત્રીજો રશ ગોરશ ભલો, પીયે ક્યા હેમ—હાં કોઇ.
ગોરી ગચરી ગાયનાં, ગોરા મીઠાં દુધ.
હું પણ ગોરી ગોરડી, ગોરૂં દીલ છે શુદ્ધ—હાં કોઇ.
હેમ કટોરો હાથમાં, માંહી અમૃતસાર
ચતુર હોય તે ચિંતવે, ગુણ સમજે ન ગમાર—હાં કોઇ.

શ્રી તુલશીદાસ કૃત, ભજન. —રાગ-બિહાગ—

મ્હાનાની પત રાખ, પ્રભુ તારા મ્હાનાની પત રાખ;
મ્હાનારે માટે જો દુઃખ દેશો તો, કોણ જપે તારો જાપ—પ્રભુ.
રોહીદાસની તમે પાતરી લીધીને, નવ જોઇ જાત કે ભાત;
સેનાની માટે સનમુખ રહીને, તમે નાઈ કહેવાયા નાથ—પ્રભુ.
પ્રલ્હાદની તમે પ્રતિપાલણા કીધીને, સ્થંભમાં પુર્યો વાસ;
તાતી કઢા તમે શીતળ કીધી, સુધન્વાને માટ—પ્રભુ.
પંચાળીનાં પટકુળ પુર્યાને, રાખી સભામાં લાજ;
સાયરમાંથી મુકતો રાખ્યો, રામ કહેતાં ગજરાજ—પ્રભુ.
ઝે'ર, હતાં તેનાં અમૃત કીધાંને, આપ્યાં મીરાંને હાથ;
મે'તા ને માંડળીકે મારવા ધાર્યો, તો કેદારો લાવ્યા મધરાત—પ્રભુ.
ભક્તોનાં તમે સંકટ ભાગ્યાં ત્યારે દ્રઢ આવ્યો વિશ્વાસ;
તુલશીના સ્વામીને કહું કરજોડી, પુરો અંતર આસ.—પ્રભુ.

શાલિવાહન. —રાગ, ગઝલ કવ્વાલી—

માગું તમારી માયા, કાયા હશે ત્યાં છાયા,
સ્વામીન્ તમારે ચરણે, વૈભવ બધા સમાયા,
જગની તમે વિભૂતિ, વિભૂતિ હું તમારી સ્વામી,
મારા અને તમારા, યોગો અમર લખાયા,
વૈભવ બીજાને આપે, કષ્ટો બીજાનાં કાપે,
પરમાર્થે પ્રાણ ત્યાગે, ત્યાગી ખરા જણાયા,
દીન-રાત જેવું જાગી, સેવા જગતની સાધી,
પ્રભુના બર્યાં એ જીવો, જગમાં પ્રભુ મનાયા—માગું૦

સોજાભગતનો ચાબખો. —:═══:—

પ્રાણીયા ભજી લેને કીરતાર, આ તો સ્વપ્નું છે સંસાર
ધન દોલત અને માલ ખજાનો, પુત્ર અને પરીવાર,
તેતો તજી તમે જાશો એકલા, ખાશો જમના મારરે.—પ્રાણીયા.
ઊંચી મેડીને અજબ જરૂખા, ગોખ તણો નહી પાર,
છત્રપતી તો ચાલ્યા ગયા, તેના બાંધ્યા રહ્યાં છે બારરે.—પ્રાણીયા.
ઉપર ફુલડાં ફરફરેને, હેઠળ શ્રીફળ ચાર,
ઠીક કરી એને ઠાઠડીમાં ઘાલ્યો, પછી પુઠે પડે પોકારરે.—પ્રાણીયા.
શેજ તળાઇ વીના સુતો નહીને, કરતો ફુન્નર હજાર,
ખોળી ખોળીને બાળશે, જેમ લોઢું ગાળે લુહારરે.—પ્રાણીયા.
શમશાન જઇને ચેહ ખડકી, તે ઉપર કાષ્ટનો ભાર,
અગની મુકીને અળગા રહે, પછી અંગે ઝરે અંગાર.—પ્રાણીયા.
સ્નાન કરવા સૌ ચાલીયા, મળી નર સઘળાને નાર,
ભોજોભગત કહે દશ દહાડા રોઇને, વળતી મુકયા વીસારરે.—પ્રાણીયા.

સૌરાષ્ટ્ર વીર. —:═══:—

એ...........નીંદરડી ઉડાડો રાણા જાગો ક્રોધ રાણી જાયા
ક્ષત્રી વટવાટ તમારી જોતી રહી, જમાનાથી જનની આજ
રોતી રહી—નીંદર.

ચોહાણીએ રણ ચઢાવ્યાં **સોળંકીએ** શૂર ગુમાવ્યા
ચાવડા કીર્તિ ચોરે ચોટે ગઈ—એ—જમાનાથી
સુનાં મણી મંદિર મ્હારાં, **પ્રભાસના** દિવ્ય કિનારા
સુની સુની આજે એ રણવાટો રહી—જમનાથી.
લુંટાયા શું લુંટો લાજ લુંટાઇ ગઇ—
જમાનાથી જનની આજે રોતી રહી—એનીંદર

શાલિવાહન. —:═══:—

લક્ષ્મી વિશ્વ લક્ષણવંતાની, કીંમત નહીં અંકાવાની
ભાગ્ય વિનાની લક્ષ્મી ઘરમાં, આવી તે વહી જાવાની—
લક્ષ્મી તું છે મૂળ દુઃખનું, જ્યાં ત્યાં કલેશ જગાવાની,
ચંચળ થઇ ઘરઘર ફરતી તું, સારા કર્મ તજાવાની—
એકનું લઇ બીજાને આપે, તું પણ છે મોટી ક્યાંની
કીમત છે બસ એકજ તારી, હસ્તાનેજ રડાવાની.—

મીરાંબાઈ કૃત ભજન. —રાગ—પદ—

મુખડાની માયા લાગીરે—**મોહન** તારા —ટેક૦
સુખડું મેં જોયું તારૂં, સર્વે જુગ થયું ખારૂં, મન મારૂં રહ્યું ન્યારૂં રે.
સંસારીયાનુ સુખ એવું, ઝાંઝવાના નીર જેવું, તેને તુચ્છ કરી ફરીએરે.
સંસારીઆનું સુખ કાચુ, પરણીને રંડાવું પાછું, તેને ઘેર શીદ જઇએરે.
પરણું તો પ્રીતમ પ્યારો, અખંડ સૌભાગ્ય મારો, રંડાવવાનો ભે ટાળ્યોરે.
મીરાંબાઇ કહે બલીહારી, આશા એક મને તારી, હવે હું તો બડભાગીરે.

શાલિવાહન. —રાગ ગઝલ—

સુખની ગણાય છાયા, કમનીય જેની કાયા;
આરામ ત્યાં છુપાયા, રમણી મહાન માયા.
મદમસ્ત હસ્તીઓના, કુંભસ્થળો વિદારે;
કે લાખ-ખડ્ગથી જે રોકાય ના લગારે,
તે સ્હેજમાંજ સ્ત્રીના, કરપાસમાં ફસાયા—રમણી૦
અલકાવળીની લટમાં કે રક્ત અધર પટમાં,
દગ બાણુની ઝપટમાં, કે ઉભય ઉરજ ઘટમાં;
લપટાય નહીં એવા, નર કોઇ નથી સૃજાયા—રમણી૦
એ સ્વર્ગ હોય શ્યામા સંસાર સ્વર્ગ સમજો;
જો નર્ક હોય નારી, તો જગત નર્ક સમજો,
પણ સર્વ જીંદગીનાં સુખ દુઃખ ત્યાં છુપાયાં—રમણી૦

કબીર ભજન. —રાગ. કીરતન—

મુખડા કયા દેખો દરપનમેં તેરે દયા ધરમ નહીં મનમેં—મુ૦
જેશી ફુલ રહી ફુલવાડી, બાસ રહિત નીજ ફુલમેં,
એક દીન એસી હો જાયગી, ખાક ઉડેગી તનમેં—મુ૦
ચુવા-ચંદન, અબીર અગરજા, શોભે ગોરે તનમેં,
ધન-જોબન દો ઘડીકા સાથી, છુટ જાવેગા ક્ષણમેં—મુ૦
કોડી કોડી માયા જોડી, સુરત રહે નીજ ધનમેં,
દશ દરવાજા બંધ રહે તો, રહે ગઇ સબહી મનમેં,—મુ૦
વાંસનકી એક નાવ બનાઇ, લે ચલે જંગલમે;
ધરમી ધરમી પાર ઉતર ગયે, પાપી ડુબે જલમેં;
કહત કબીરા સુનો ભાઇ સાધુ, એ કયા લગ રહી મનમેં—

રાજા ગોપીચંદ. —રાગ-ઝીંઝોટી-ઠુમરી—

ભજનનરે ભજરામ, દુન્યા જુઠાએ કે-ભજ.
જીવન થોડા રસ્તા ખીકટરે, જપ કર પલ હુર નામ—ભજ.
ભોગકો છોડકે જોગકો, લેના, કઠન કઠનરે રહે કામ—ભજ.

શાલિવાહન. —:═══:—

જાગ્યું નસીબ હવે જાગ્યું, જીહાં બરાબર,
ભાગ્યું દળદર દુઃખ ભાગ્યું, જીહાં બરાબર.
સોનાના ઘરબાર ચણાવું હીરા માણેક ઉપરે છાવું,
ચાંદીના ચોક હું પુરાવું, જીહાં બરાબર.
દશ હજાર હું દોતીયા રાખું ચોપડા પારાવાર.
પાને પાનું ફેરવી જુવો ઉધાર ના તલભાર.
.......................નાણાવટી કહેવરાવું......
આપણે તો અખેપાતરની શેઠ દીલથી કરશું સેવ,
મન ભાવતું મને આપો નવું નવું અન દેવ.
.......................ખાવું અને ખવરાવું......

ભોજા ભગતનો ચાબખો. —:═══:—

ભરમાવી દુનીયા ભોળીરે, જાવો ચાલ્યો ભભુતી ચોળી—ટેક.
દોરી ધાગાને વળી ચીઠ્ઠી કરીને આપે ગુણકારી ગોળી.
જીવને હણતાં દયા ના આણે જેમ ભીલ કાફર કે કોળી.—ભ૦
નીત નીત દરશન નિમ ધરાવે, ઘેર આવે ત્રીયાની ટોળી,
મોઠ માઠ કરીને ખાવો ખોસાવે, હઇયે કામની હોળી.—ભ૦
સઘળા શાષ્યને ભેળા કરીને ખાય ખીર ખાંડને પોળી,
ભોજોભગત કહે ભવસાગરમાં ખાવે નાખ્યા બોળીરે.—ભ૦

મીરાંબાઇનું ભજન. —રાગ—ભજન.

તું તારા બીરુદ સામું જોઇ લે શામળીયા. (૨)
ના જોઇશ કરણી હમારીરે...વ્હાલા...(૨)...તું તારા—(૨)
ગજને કારણ વ્હાલા પેદલ ધાયા (૨) દ્રૌપદીનાં ચીર વધાર્યા રે—વ્હાલા(૨)
ટીટોડીનારે વ્હાલા, બાળ ઉગાર્યા (૨) પાળજે પત જગરાયારે વ્હાલા (૨)
—ભાષણ—(જે ગોવરધન ધરણકી જે, વાહ, મીરાં વાહ, ભગત—મીરાં વાહ)

શ્રી સત્યનારાયણ. —:═══:—

કહું આપ વીતી કેમ કથા દુઃખીઆરી, કાળજડું નાંખતી સંહારી—કહું૦
આ નગર સાધુ શેઠની, બહુ લાડકી દીકરી હતી;
ખાતાં બગાસું દાસીઓ કંઇ લાખ બે હાજર થતી.—કહું૦
મોતી હીરા પ્હેરી ચરણ, ધરણી પરે ના રાખતી;
તે આજ ટુકડા કાજ તમ ઘર, આવીને ભીખ માંગતી—કહું૦
પતીને પીતાજી લેઇને, વ્હાણે વિદેશે સંચર્યા;
ચોરાઇ ગઇ લક્ષ્મી અને, આગે રખડતાં છે કર્યાં.—કહું૦
ચઢતી અને પડતી પ્રભુ, ચીરકાળ કોની ન રાખશે;
ભીખારી પળમાં ભૂપ થઇ, ભૂપ થઇ ભીખ માગશે.—કહું૦

શાલિવાહન. —રાગ, ગઝલ—

રસીલાં પ્રેમીનાં હૈડાં, પ્રીતમમાં રાત દિન રમતાં,
સલુણા શ્યામનાં સ્વપના નજરથી ના ઘડી ખસતાં
પ્રીતમ જો હોય પાસે તો બધુંયે વિશ્વ પાસે છે,
વસે દુર જો નજરથી એ જગત આ શૂન્ય ભાસે છે.
અધુરાં એ સવાલોના? જવાબો પ્રેમીઓ ખોળે,
અજબ ઉત્તર એ પ્રશ્નોના, એ પ્રશ્નોમાં લખાયાં છે:—

કબીરકૃત. —ભજન-રાગ-પદ—

રામ નામ તું ભજલે પ્યારે કાયકુ મગરૂબી કરતા હે,
કચ્ચી મટીકા બંગલા તેરા, પાવ પલકમે ઢલતા હે—રામ૦
બ્રાહ્મણ હોકર પૂરાણ વાંચે સ્નાન તરપન કરતા હે,
સરવ કા સુચિત રહેતા, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે—રામ૦
જોગી હોકર જટા બઢાવે, લાલ મસ્તમે રહેતા હે,
ઉપર ધરેકર હાથ સુંકાવે, યોં કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
ભાન ભાવ પડતે કાલે કપડે, દાઢી મુછ મુડાતા હે,
લકુટી લકડી હાથ પકડકર, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
મુલ્લાં હોકર બાંગ પુકારે, ઓ કયા સાહેબ બહિરા હે,
મુગીંકે પાવમેં અવાજ બાજે, ઓભી અલ્લા સુનતા હે.—રામ૦
જગમ હોકર લીંગ બંધાવે, ઘર ઘર લેકર ફીરતા હે,
શંખ બજાકર ભીક્ષા માંગે, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
કહત કબીરા સુનભાઇ સાધુ, મનકી માલા જપતા હે,
ભાવ ભકિતસે ધ્યાન ધરત હે, ઉનકુ સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦

એક અબળા. —:═══:—

સંસાર સુધરે કેમ કરી, નહી સમાન જ્યાં નરનારી-
જ્યાં જુગતી જોડી હોય નહી, ત્યાં ઉભય જીવન દુઃખકારી-
બાઇ બન્યા બેરીસ્ટરને બાઇ બારાખડી નવ જાણે
બાઇ જાય ભાષણ કરવા તો-બાઇ ધોડીયાં તાણે
—કોણ સમજે જવાબદારી.
કોલેજ મહીં જે શકુન્તલાની સ્વપ્ન સૃષ્ટીમાં ઘડશે-
કોઇ છાણા વિણનારી એ રસીયાને પાલે પડશે-
ભોગવશે જન્મ બીમારી.

મધુ બંસરી —રાગ-ઉસ્તાદી—

મોરી બૈયા ન પકર ગીરધારી શ્યામ, ચલી ભરન નીર જમુનાકે ધામ.
તુમ તો જાતે સોતન સંગ રહેને, અબ તો સદન પ્યારી શ્યામ...મોરી.

શાહુ-કે-ચોર —રાગ-કવ્વાલી—

સંસાર આ છે ચિત્રમય બાજીગરી દેખાય છે.
અમૃત ભર્યું કે ઝેર એમાં તત્વ ના સમજાય છે.
કોઇ સ્થળે વિદ્વાન જનની વાત તો સમજાય છે.
કોઇ સ્થળે દારૂ નિશાબાં દાનવો દેખાય છે.
રમણી રમણના પ્રેમમાં રસરંગ જો રેલાય છે.
કોઇ સ્થળે નિજ વૃદ્ધ પતિની કથનીઓ કહેવાય છે.
સંગીતના સુરો કહીં—તો રૂદન ક્યાં સમજાય છે.
આનંદ મસ્તી ક્યાં ઉડે તો શોક ક્યાં ઉભરાય છે.
સંસારની માયા મહીં ખોટું ખરૂં ભેળાય છે.
જે જ્ઞાનથી મુક્તિ મળે એ જ્ઞાન ના સમજાય છે.

નરસિંહ મહેતા, —:≡≡≡:—

વ્હાલા વેગે આવોરે દયા દીલે લાવોરે, બીડુ મારી બાંગવા હોજી.
નહીં આવો તો છાના ઉઘાડું બધાં છીદ્ર....................વાલા.

આહેરડામાં ઉછર્યા ગોવાળીઆમાં વાસ,
કાંધે કાળી કામળી માગી પીતા છાસ.

માતા કે દે, સુકર્યા પુરો મારી આશ, હું રાખુ તમથી દ વેરે...બીડું
બે માના બે બાપના નકટા નિર્લજ બાળ,
મહી માખણના ચોરટા કંસ તણા છે કાળ.

સોડ તજો રાણી રાંચાત ણી, હરિજન આપે આગ, ધીરા વેગે આવોરે...બીડું.

શાલિવાહન.

મારી સામે ન જોશો જરાય—નજર મને લાગેરે
—જોતાં નયને નયન ઢળી જાય નજર નહીં લાગેરે—
ભૂલી મને હું સૌને ભૂલાવું:—
—ભૂલો નહીં એવા ભેદ શીખાવું.
મીઠી મુંઝવણી થાય—નજર મને લાગેરે—
જાદુગરી તેં જાદુ ચલાવ્યાં.
મોહન મંત્રથી ભાન ભૂલાવ્યાં, કોને ખબર શું થાય,—

ભજન— —રાગ ગઝલ—

શ્રીરામ કહેનેકી મઝા, જીસકી જબાંપે આ ગયા;
જીવન મુક્ત હો ગયા, **ચારો** પદારથ પા ગયા—ટેક.
લુંટી મઝા **પ્રહલાદને,** ઉસ નામકે પ્રતાપસેં
નરસીંગ હો દર્શન દીયા, ત્રીલોકમેં જશ છા ગયા—શ્રીરામ.
ઐસા ભીલન—**સીવરી,** કીસ પ્રેમસેં સુમરન કીયા:
પરમાત્મા ઘર આયકે, ઉસ હાથસે ફલ ખાલીયા—શ્રીરામ.
વાલ્મીક બડા અધમ, ઉસ નામકા સુમરન કીયા:
સત કોટી **રામાયન** કરકે પ્રભુ પદારથ પા ગયા—શ્રીરામ,
સતકોટી કી તકસીરમેં, જબ શંભુને પાયા ઉસે;
જાપે કૃપા ઇનકી ભઇ, સદ્‌ગુરૂને દર્શન દીયા—શ્રીરામ.
સબસેં બડી દરજા કીયા, ભક્તોકા ઇસ કલી કાલમેં;
નરસીંહકી હુંડી દ્વારીકામેં, શામરા સિકરા દીયા—શ્રીરામ.
છા રહી કીરત બીમલ, રૂતુરાજસી સંસારમેં;
અબ કે માનીંદ **તુલસી,** પ્રેમ રસખસા દીયા—શ્રીરામ.

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજન.—રાગ. ગઝલ—

કૃષ્ણ ધર નંદકે આયે સિતારા હોતો એસા હો.
કરે સબ પ્રેમસે દર્શણ દુલારા હોતો એસા હો.
બકાસુરકો મસલ ડારા, પુતના જાનસે મારી.
કંશકો કેશસે ખેંચા ખિલારા હો તો એસા હો.
કુદ પાનીકે અંદરસે, નાગકો નાથ કર લાયે,
ચરણ ફણ પેધરકરકે, નચારા હો તો એસા હો.
તીર જમુનાકે જા કરકે બજાઇ બંસરી મોહન.
ચલી ઘર છોડ બ્રજનારી પિયારા હો તો એસા હો.
રચાઇ રાસ કુંજનમેં; મનોહર રૂપ બન કરકે
દેવ દર્શનકો ચલ આયે; દીલારા હે તો એસા હો.
ગયે જબ છોડ ગોકુળકો નહિ ફીર લોટકર આયે,
સખિ રોતિ રહી બનમેં કીનારા હો તો એસા હો.
પૂરી દ્વારાવતિ જાકર. મહલ સોનેકે બનવાયે,
હજારો રાનિયાં વાંહી, ફસારા હો તો એસા હો.
કુરૂ-પાંડવ લડે રનમેં, જીત અર્જુનકી કરવાઇ,
બચાઇ લાજ દ્રૌપદીકી સહારા હો તો એસા હો.
ઉતારા ભાર ભૂમીકા, સિધારા ધામ અપનેકો,
વો બ્રહ્માનંદ દુનિયાસે, નીયારા હો તો એસા હો.

મુદ્રા પ્રતાપ. —રાગ—પ્રભાત—

જાગી જીવ જો જરી જીવન તારૂં હરી—રાત્રી અંધારી વહી વાયુ વ્હાણું,
અન્ય સૌ પરહરી સમરને **શ્રી હરી**, ફરી ફરી નહીં મળે આવું ટાણું,
અધિક ગોવિંદથી પણ ગુરૂને ગણી, ગુરૂ પદે પરમ આનંદ માણો,
સાર હીન સકળ સંસારમાં, સારનો સાર **શ્રીહરિ** તણું નામ જાણો.

શ્રીબ્રહ્માનંદ ભજનમાળા–ભજન, રાગ, જંગલા. તાલ ૩

આજ ખેલન મત જા મેરી સજની, શામ સુંદર ઘર આવત હૈરી–ટેક.
મોરમુગટ સિર ઉપર રાજે, ગલે બન માલ સુહાવત હૈરી.–આજ.
બંશી અધર લગાય બજાવે, મધુર મધુર ધુન ગાવત હૈરી.–આજ.
પીતવસન–મકરા કૃતિકુંડલ, પગ નપૂર ઝણુકાવત હૈરી–આજ.
બ્રહ્માનંદ પ્રેમવશ મોહન, સખિયન દરશન દિખાવત હૈરી.–આજ.

નરસિંહ મહેતા કૃત ભજન—રાગ-પદ—

સંતો અમે વેહવારીયા,શ્રીરામ નામ ।। વેહેવારી આવેરે બધા ગામગામના.
અમારૂં વસાણું સાધુ સહુકોને ભાવે અઢારે વરણુ જેને હોરવાને આવે.
અમારૂં વસાણું કાળ–દુકાળે ન ખુટે, ચોર ન લુંટે જેને રાજા ન દંડે–સંતો.
રામનામ ધન્ય મારે, વાજે ને ગાજે.છપ્પન ઉપર ભેળ ભુંગળો વાગે–સંતો.
લાખ તણા તો લેખાં નહીંનો પાર વિનાની છે પુંજી,
હોરવું હોય તો હોરી લેજો કસ્તુરી છે સુંઘી—સંતો.
આવરોને ખાતાવહીમાં લક્ષ્મીવરનું નામ,
ચોઠીમાં ચતુરભુજ લખાયા નરસઇયાનું નામ—સંતો.

સોનેરી જાળ -રાગ—ભજન-

(તારૂં)–નાવલડું હંકાર સાજન ધીરે ધીરે,
ભવસિંધુ આ ભયકાર, સાજન ધીરે ધીરે...તારૂં.
મદીરા પી મન માંકડું કુદે, નાવડું ચુરા થાય,...સાજન.
અહંભાવના વાદળ છાયાં, હૃદયાકાશની માંય.
મદમત્સરનો મેહુલો વરસે, ડુબતી હોડી જાય;
દિશા દુર્ગમ લીધી દુર્ગુણની, સીધી ભુલ્યો વાટ,
સત્ય ધ્રુવનો તારલો ચુક્યો, કેમ મળે મુક્તિ ઘાટ...સાજન.

ચેડી લાજવન્તી. —રાગ—ભજન—

ઊંચે મહેલ અટારી બાંધે તુ જાને નહી મરના,
શ્વાસકા તો વિશ્વાસ નહી ઓર, અમર ભરોસા કરના.
તુ જાને ધરતી મેરી, ધરતી કહે તું મેરા.
રજની પૃથવી ઘેરી કહાં તક, અંત વો હુવા સવેરા.
કોઇ કંચનકી લંકા લુટાયે ગએ, કોઇ કૌરવકા ગૌરવ મીટાયે ગએ;
કંઇ લાખો સીકંદર બનાએ ગએ, જીનકે ઝંડે વિજયકે ઘુમાએ ગએ,
બડે છત્રપતી જો કહાએ ગયે, ખાલી હાથો જગતમે સબ આએ ગએ.

વિણાવેલી. —:═══:—

સુંદર શામળીયા, નામ જપીશ નિત્ય તારૂં—સું૦
મનહરના મળીયા, કાશી કરવત ધારૂં—સું૦
શામળા શણગાર હમારા, કાળજું હર્યું કામણગારા,
વીનવે કરગરી દીન દારા, દર્શન દો દીલદાર તમારા;
ક્યાં હું, કહું દુઃખ મારૂં.—સુંદર શામળીયા.
આસપાસ નહીં વાસ નિહાળું, આહાહા, ત્રિભુવન ભાસતું કાળું,
નિરખું નહીં મુખડું તારૂં જઇ હીમાલય ગાત્ર હું ગાળું.

કબીર ભજન. —રાગ ભજન પદ—

દયા—ધરમ નહીં મનમેં, મુખડાં કયા—દેખો દરપનમે,
કાગજકા એક નાવ બનાયા, છોડા સમંદર જલમે,
નુગરા બેઠન વાલા ડુબે, સુગરા તરજાય ઉનમે,—મુ.
મુચ્છ સમારી પાઘડી બાંધી, તેલ લગાવત તનમેં,
ડુંગરકા પાની જોબનકા લટકા, ઢલજાવેગા છીનમેં—મુ,
ઓર કાયામાં ધાસ ઉગત હયે, ગૌબા ચરત હયે બનમેં,
કહત કબીરા સુનોભાઇ સાધુ, રહ ગઇ મનકી મનમેં—મુ.

શુકદેવજી.

સુખ દુઃખ મનનાં કારણ સજની, મન પર સૌ આધાર;
જેનું મન જેથી માન્યું તેમાં—સુખ તેને સાર ...સુખ.
યોગી છે યોગે રાજી, (૨) ભોગી ઉપભોગે રાજી (૨)
રાજી વનવાસી વન મોઝાર
સજની રાજી વનવાસી વન મોઝાર.............. સજની.
ડહેલે ઘરબારી રાજી, મ્હેલે દરબારી રાજી, (૨)
રાજી જેનો જેવો અધીકાર;
સજની રાજી જેનો જેવો અધિકાર..............સજની.

અબજોનાં બંધન. રાગ-"ભજન"

જાન હે જાના, સબકો હે જાના,
સોહન જીસમે પહોંચાના, ફિર નહિ આના જાના—ટેક
કાયા ઘડ ઠચ્યા ભાઇ, માયા બાદલકી છાઇ,
લડકા લડકી લુગાઇ, સ્વારથકી હે સગાઇ,મત હોના દિલગીર–
માલ ખજાના અપના હાથી, ઘોડા ઔર સમયાના,
સબકો છોડ અકેલાહી જાના, આવે પરવાના;
જબ એકહુ ન ચલે બ્હાના, ચલતી નહીં તદબીર.—ટેક.

જલસા સંગ્રહ. —રાગ, પીલુ, પદ—

કીસીકા કૌન સંગાથીરે બાબા—કીસીકા.
જુઠીરે માયા જગત ભુલાવા, કહેત પુરાણકી પોથીરે-બા-કી.
દૌલત દુનીયા માલ ખજાનાં, માત પિતા સંગ નાહીરે-બા-કી.
આપહી આપે અકેલા રી'જાના, હોતે મશાનકી માટીરે-બા-કી.

મનોહરી રંભા. રાગ કવ્વાલી.

જગતનાં બાગમાં બાપુ માયાળુ એક માળી છે;
રસિલા છોડ ને પાણી સીંચી નેકલાલી છે—ટેક.
સુગંધી તો ભ્રમર લ્હેશે, ખરો માલિક તો તે રહેશે
ખીલાવી જે નહિ દેશે, ભુલ્યો નિજધર્મ માળીએ—જ.
જશે જ્યાં ફુલની કળીઓ, જશે સાથે સુગંધી તો,
હશે ફળ ત્યાં હશે ઠળીઓ, જુવો ધારો નિહાળીને—જ.
પિતા પુત્રી પરાયું ધન, થશે બીજે ને તે સ્વાધીન;
જશે ભરથાર બધ તે તન, રહેશે રોઈ માળીરે—જ.

સરદારબા. —રાગ–ઉસ્તાદી—

બંસીવાલા આજોરે મારે દેશ, પ્યારી સાવરી સુરત પ્યારો બેસ–બં.
આવન આવન કેહ ગયોજી, કર ગયો કોલ અનેક,
ગીણતાં ગીણતાં ધીસ ગઈ, મોરી આંગળીઆરી રેખ.
સાંવરીયા રસીલા સલુણા. પીયાને જીયાગે કરંયે નીહાર,
હમતો જોગી પ્રેમકેરે, પ્રેમ હમારો દેશ
શુદ્ધ નહીં પાઇ પીયુકી, તબ લીયો આ વેશ.–બં.

સાગર–સરિત– ભજન, રાગ, પદ.

ચંચળ લક્ષ્મીનાં ચાળારે જનમુર્ખ ફુલી મરનારા,
કાળાં—ધોળાં કરનારારે ખાંતે ખત્તા ખાનારા.—ચંચળ.
"જયમ જર્ષાની વીજળી પળપળ કરે ચમકાર,
આજ મળ્યું ધન કાલે જાશે, આંખ ચોળી રહેનારરે.—ચંચળ.
મોટા મોટા નર મરી ગયા ત્યારે ગયું ન કાંઇ સાથ,
જુઠા મદશા ભળરો, મદશો તમે જાશો ખાલી હાથરે.—ચંચળ.

વિરાટ-પર્વ. **રાગ ઉસ્તાદી ભજન.**

વરનન મુખસે કીયો ન જાય તેરો સખા કીશન મુરારી.
ફાગન મેં જબ હોરી ખેલત, બીહરત કુંજ બીહારી,
બીંદાબન-દકી કુંજ ગલીમેં, બહીંઆ પકડ રંગડારી,
ક્રોધમેં આકાર ભવેં ચઢાકર, તબ બોલી બીજનારી.
મત રંગ ડારો લાજ ધરો તુમ, હમહય નાર કુંવારી
તુમ હો નીરલજ હમ નહી અયશો મુખશે સુનોગે ગારી
(તબ)-ફગવા લીયે બીન-જાને ન દુંગા-હસકે-બુલા મુરારી,
અબ કહાં જાઓ બચો મોરે આગે ભરમારી પીચકારી,
કહેને લગી સબ હાથ જોડ-અય ગોકુલકે રખવારી,
તુમરે પ્રેમમે બની હમ મુરખ, અંગીઆ ભીજ ગઇ સારી,
અબતો છોડ દો ચીર હમારે તુમ જીતે હમ હારી.

અંબર્રાષ— —:═══:—

ગોવિન્દ તારા ગુણ સ્યા સ્યા ગાઉં (૨) હોજીરે સાગર ગુણ ભરીયોજીરે.
નવશેનવ્વાણુંપુર્યાનવાનવાચીરવ્હાલા, દ્રોપદીની વ્હારે ઝટચડીયોહોજીરે
ઇન્દ્રે કોપીને વૃષ્ટિ વ્રજમા કીધી ત્યારે,ટચલી આંગલીયેગિરીવર ધરીયો-હો
કણુના કોઠાર ભરીયા, લુંટયા રંકે આ ધડીયે,
બમણો કણુનંધી ક્ષણુમાં કરીયો—હોજીરે.

બોલતો કાગળ —:═══:—

ફુલણજી ફુલોમાં ઝાઝા ફુલ્યું ફુલ ફુલી કરમાશે,
ફુલી કરમાશે ખીલેલું આખર ખરી જાશે.
સરખા દીવસ ન ગયા કોઇના તેમ નહી જશે,
રેંટતણી ઘટમાળ ભરાશે ભરાઇ ઠલવાશે.
ઉજળુ એ સહુ દુધ આજ અભિમાને દેખાશે,
જ્યારે પડશે કાળ ઝાપાટે ત્યારે સમજાશે.

મોહબ્બત.

હજી નહિ આયે બાલમ કેસે કટે રતિયાં;
બાલા જોબન મોરી છોટી ઉમરીયાં...હજી
સખી સંગ કોઉ નાહી, અબતો બ્યાકુલ ભઇ,
બ્રીજમેં અકેલી રહી, પ્રીરત મેં થક ગઇ;
બીના કનૈયા મોરી ધરકત છતિયાં...હજી

૨૧. માંડલીક. —:═══:—

ખુને જીગરકો પીતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર,
શહેરે ચમનમેં ફીરતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર.
મય ચુપકે ચુપકે રોતી મુંહ આંસુઓસે ધોતી;
વોહ કહાં ગયો મેરો મોતી, મોતી બીના ના સોતી–
બસ ગમમેં તેરે યાર કયા–ખુને
દીલ કિસીકું દીજીયે જો દીલદાર યાર હો,
કયા હિંદુ કયા મુસલમીન–કદરદાન યાર હો,
મેરી નઝર જો તુમસે લડ ગઇ, મેં પલંગસે નીચે પડ ગઇ
વોહ કહાં ગયો મેરે પ્યારે, મેં અગ્ની જેસી જલ ગઇ
બસ ગમમેં તેરે યાર–ખુને

મીસ માણેકુ. —રાગ. કહેરવા—

હજારો મેરે કાનકા મોતી, કાનકા મોતી, કાનકા મોતી—હ.
એરે મોતી મેરા, કીચપડા હે. (૨) લે જમુનાજલ ધોતી,
("કૈસે ધોતી") લે જમુના જલ ધોતી—હજારો—(૨)
એરે મોતી મેરા લાખ ટકેકા (૨) ધર છતીયન પર સોતી (૨)
હજારો મેરે—(૨) કાનકા મોતી—(૨) હજારો મેરે—
"વાહરે વાહ, બડા ભારી મોતી. હો હો હો હો." ! ! !

ભજનમાલા— **રાગ. પદ.**

જીને ઈશ્કમેં સર નાં દિઆ, જગમેં જીયા તબ કયા હુવા;
ચરખા પુકારે રૂઈ રૂઇ, આશક પુકારે તુંહી તુંહી;
જીને પ્રેમરસ ચાખ્ખા નહિ, રસીઆ બના જબ કયા હુવા—જીને
દરિયા કિનારે માલમ ખડા, માલમ જાને દરિયા મેરા;
ડુબકી દિયે મોતી ના મિલા, માલમ બના જબ કયા હુવા-જીને
જોગી જુગત જાને નહિ, કપડા રંગા તબ કયા હુવા;
જીન આપ-ઘટ રંગાં નહિ, પરઘટ રંગા જબ કયા હુવા-જીને
કાજી કીતાબેં ખોલ કે મસલા સુનાવે ઔરકું;
આપે અદલ ચલતા નહિ, કાજી બના જબ કયા હુવા-જીને
મકકે મદીને શેહેરમેં, સીજદા કીઆ તબ કયા હુવા;
દિલકા કુફર જાતા નહિ, કલમાં પડા તબ કયા હુવા-જીને
કેહેવે આલી સુન એ વલી, પીયુ પીયુ કિયે મેરા જી ગયા;
જીન સાંઇ ગુન ગયા નહિ રોતા ફીરા તબ કયા હુવા-જીને

લેડી લાજવન્તી. **રાગ-ભજન.**

જબ કાયાને જનમ લીયો જગ હુસા એ કાયા રોઇ
ફિર જગને છલ-કપટ શીખાયા એ કાયા ચંચલ હોઇ
ચૌદા બરસકી ભઇ અવસ્થા, કાયા મલમલ ધોઇ
મદન બરન જ્યું દરપન ચમકે દરશન ને હર કોઇ
માત પીતાને બાસે નીકાલા કંથ શેજ પર સોઇ
જન્મ ભયો સન્તાનકા ફિર ઓર રૂપકી રંગત ખોઇ
નયન બદલ ગએ કંથ કે જગ ચરચાને કી બદમોઇ
પ્રથમ રોઇ એ કાયા મુરખ અંત સમેલી રોઇ

ચી. મુરાદઅલ્લી —ઉસ્તાદી—ભજન.

મદીનેમેં મોહંમદ આયો. દીલબર સચ્ચો દીન જગાયો.
સરવર સચ્ચો દીન જગાયો—મદીને.
જુમ્માકી રાતકો જન્મજ ધરીયો, અમીના ઘર જાયો.
દાઇ હલીમા પાલના ઝુલાવે હુરાયે મંગલ ગાયો;
અબદુલ્લા ઘર અનંત વધાયો—મદીને.
નબી મોહમ્મદ ચલે મેહેરાજકુ ચોથે અરશપે આયો,
ચોથે અરસપે શેર ખડા થા, અંગુઠી નબિસે પાયો.
મુખડા પરદેમેં દીખલાયો.—મદીને.
ઉસ પરદેમેં નબીકું ઓઢાયો, અનલહકકા ભેદ બતાયો,
આશુકમાશુક દોનો દીલમીલ બેઠે, આશુક માશુક મન ભાયો;
નબીજી મહેરાજ સીધાયો.—મદીને.
નુરકી પગરી નુરકા જામા, નુરકી સેજ બીછાયો,
નુરકા સેહરા, નબીજીકે સરપર, મોતીયન મેહ બરશાયો;
નબીજી મહેરાજસે આયો.—મદીને.
કલમા પઢો નીત નુર-નબીકા, ઈલમે-દીલ. સોહાયો,
લાઈલાહા, ઈલ્લીલાહા મોહમદ રસુલીલ્લાહ, કલમા પઢાયો,
નોરોશા. તેરે કદમોમે આયો.—મદીને.

નાટકે—અશુતાદામન—તર્જ—ભજન—

જગકો દોરંગી પાયા મૂરછ કયું લલચાયા.
કોઇ રખબે કોજ-રીશાલા કોઇ ઓઢડે શાલ-દુશાલા,
કીસને તો કમ્મલહી ના પાયા મુરખ કયું લલચાયા.—જગકો.
કહીં અબ્રે રહેમત બરસે કોઇ બુન્દ પાનીકે તરસે,
કહીં ધુપ હય કહીં છાયા, મુરખ કયું લલચાયા.—જગકો.

રા' માંડલીક—રાગ—આશાવરી—

છોડ છોડ સખી ચલ સંગ મેરે, તોહે વ્રજમે કા'ન બુલાવત હૈ.
નહીં તુમ બીન વાકો ચયન પરત નહીં ખાન પાન કછુ ભાવત હૈ.
મોર મુગટ નહીં પહેનત હય, નહીં અંગ સુગંધ લગાવત હૈ.
નહીં ધેનુ ચરાવન જાત સખી, વોહે બંસીનાદ ન ભાવત હૈ.
ક્યું ઐસો હીયો તેરો કઠીન ભયો, તોહે લાજ શરમ નહીં આવત હૈ.
જાકો જોગીજન ધ્યાન ધરત બ્રહ્માદિક પાર ન પાવત હૈ.
તોરી પ્રીતમે ભુલ ગયો પ્રભુતા, તકસીર વો માફ કરાવત હૈ.
એક બાત ન ઝુઠ કહું સજની, અબ કયા ઇતના તરસાવત હૈ.
પ્રિયા માંધાસે બેગ મીલો પ્યારી, વોતો, તેરોહી નાજ ઉઠાવત હૈ.

મીસ. પ્યારીજાન. —રાગ કહેરવા.

અપને ખ્વાજાકી મેં જોગન બનીરે હો (૨)
જોગન બની; બૈરાગન બનીરે (૨) અપને ખ્વાજા—(૨)
ઘુટા પસીના તુરકા બોવા ચમેલી ફુલ.
સબ સખીયન મીલ સહેરા ગુંથે પહેને નબી ઓ રસુલ.
મેં તો જોગન બનીરે, અપને ખ્વાજાકી—
પત્તા તુટા ડાલસેરે, લેગઇ પવન ઉડાય
અબકે બીછડે કબ મીલેંગે, ઉમર ચલે-વો-જાય-મેં તો જોગન-અપને
પત્તા ઝુકગઇ ટેહનીકે નીચે, બતાયે પાંચો ફુલ,
ઉપરકે પતે સબી ઝુકરે, પહુનાયે નબી ઓ રસુલ...મેં તો.

ખ્વાજા સાહેબ—રાગ, આશાવરી—

કરલે સોંગાર ચતર અલબેલી, સાજનકે ઘર જાના હોગા. (૨)
માટી ઉઢાવન માટી બીછાવન, માટીમેં મિલ જાના હોગા—
નહાલે ધોલે શીશ ગુંથવાલે, ફીર વ્હાંસે નહીં આના હોગા—કરલે

નાટક—ચંદ્ર મધુરી—તર્જે-ઉસ્તાદી.

તેરે લીયે જોબનીઆં બનાએ-
રખુંગી:-સો તેરે લીયે,
સોનેકા ઘડવા હય ઓર-
ઘડે પર ઝારી-યાર.
ગંગાજલ પનીયા ભરવાઓ-
રખુંગી;-સો તેરે લીયે-તેરે.
ફુલ મંગાયા મયને-
તુરરા બનાયા યાર
ફુલનકા ગજરા બનાએ-
રખુંગી;-સો તેરે લીયે-તેરે
હાર બી પહેરા મયને
પહેરી બંગરીયાં યાર,
ઝુલ્ફેમે મોતીઆં બંધાએ-
રખુંગી; સો તેરે લીયે-તેરે

નાટકે —વિર કેશરી— —તર્જે, કવ્વાલી—

જબ દીલ ન હો કાબુમેં તો કયા મેરી ખતા હય, યેહ શાને ખુદા હુય,
સચ હય જો મોહબ્બતમેં કીસીને યે કહા હય, આફત હય બલા હય,
આઝારે મોહબ્બતસે અલ્લાહી બચાએ યેહ ગમ ન દીખાએ,
યેહ દર્દ વહિ હય, કે નહી જીસકી દવા હય, બેકાર દુઆ હુય,
શયદા કો લગે કોનસે અંદાઝ, તો દેખો, કુછ ગૌર તો કર દેખો
મરતા હય તો મરનેકે સીવા, કોન જીયા હય, બખીરેહો ફના હય.

એ કોનો વાંક.

વસ્લકી રાતકો રાહતસે બસર હોને દો
શામહીસે યે ધમકી કે સહર હોને દો
છેડતે ક્યું હો જવાનીમેં હસીનો કો અમીર
રાતહી ભરકા યેહ જોબન હય સહર હોને દો
નાલએ બુલબુલસે દિલે ચોટ અયસી લગ ગઇ
રોતે રોતે બાગબાંકો આજ હિચકી લગ ગઇ—નાલએ
દરદે દીલને ઉઠકે પહેલુંસે વહી ચોંકા દીયા
આંખ બદલી અય "અમીર" ઉને બીસમીલ હોગયા
રાત ભરમેં જબ કહીં જો આંખ મેરી લગ ગઇ—નાલએ
વાં નીગાહ તીરછી હુઇ યાં દીલમે બરછી લગ ગઇ—નાલએ

લયલી-મજનું. —રાગ-ઠુમરી—

આંસુવા ભરે મોરે નયેન, દીલરા કાંપે મોરા હો—આંસુવા.

દોહરા { જાને મનકો ભેદમન, દુજો ન જાને કોએ,
પરકનહાર દુખીઓ, દુખકો મારો હોય.—આં૦

ઉછલત છતીઆન હએ મોરી, ઓર ચઢતહએ સાંસ,
રૂપ સરૂપ તો જલ ગયો, દેહ બની જું ઘાસ.—આં૦
જગ કહે ના દીજીએ, પ્રીતમે જાતે પ્રાન
કએસે બંધ વ્હો છોડીએ, જો બાંધત હએ દોજાન—આં૦
આગ જલાવે હાડકો, ઓર જલાવે માંસ,
પ્રેમ જલાવે સબ કછુ, ન રાખે જી કી આસ.—આં૦
ચીંતાને સબ લુટીઆ જોબન ઓર આરામ,
પ્રીતમ જાતો ચખચુકે, વાકા લેં ન નામ.—આં૦

નાટકે—અબઓનાં બંધન—ગઝલ-કવ્વાલી.

બાગબાં કા હે ન ખરકા, નહે સૈયાદકા ભય,
દોસ્તો દીલસે કહો; હિંદુ મુસલાનકી જય,
આંખ ખોલે હિંદુ. અબ ગફલતકે પરદે દુર કર,
આજ તક સોયા, મગર અબ ખ્વાબ દિલસે દુર કર.
રાસ્તા હે એક, પર ગલીઓ મેં ચક્કર હે બડા,
હે ખુદા ઔર રામ એક, દો દો કે રૂખને દુર કર.
કૌન હિન્દુ ઔર મુસલમાન, પારસી સબ ભાઇ હેં,
એક માંકે હેં સપુત, આપસકે, ઝગડે દુર કર.
બાદ મરનેકે ન જા, હરગીઝ બિદેશી કબ્રમેં,
ઘર બિદેશી હો કફન, ઉસકે ભી ટુકડે દૂર કર.

સોનેરી જાળ. —રાગ ઉસ્તાદી—

કયસે ખોલું અટારી, નયનનોકે બાન લગ જાય,
બાલો ભોલો જોબનવા લુટાયા—કયસે.
જોબનવા જોર કરે. મનવા ન ધીર ધરે, ઘુંઘટકે પટ ખુલ જાય (કયસે)
પાપી પપૈયા; ન બુલબુલ સે બાત કરે, જોબનકો રંગ ઉડ જાય;(કયસે)
જમના કે તીરે ખડો કુંવર કન્હાઇ, મોસે નજરીયાં મીલાય; કયસે.

સુરશ્યામ. —:═══:—

સૈયાં હું છું ગુલાબી રંગ. પ્રીતમ રંગ કેશરીયા
મારૂ જોબન ગુલાબી રંગ પ્રીતમ રંગ કેશરીયા—સૈયાં૦
પાન ગંગેરી જસોદા બીડીયાં, ચાવે ગુલાબી ફુલ.
ચલાવે રંગ કેશરીયા—સૈયાં૦
ચુન ચુન કલીયાં શેજ બીછાઇ, સોવે ગુલાબી ફુલ,
ઉડાવે રંગ કેશરીયા—સૈયાં૦

રાગાથાઇ નં. પંરર-ઉસ્દી ભજન-

અલી જીકર હે, મુરખ મનવા પીછે તું પરતાવેગા,
... ...રે ભાઇ પીછે તું પસ્તાવેગા.
ઇસ દુનીયામાં કહેત કબીરા ફેર જનમ નહિં પવેગા (ર)-અલી.
દરે દીલાવે નામ મૌલાકે, દેવેગા તો પાવેગા.
... ...રે ભાઇ દેવેગા તો પાવેગા.
ગયા વખત ફેર નહિં મીલનેકા, ખાલી હાથે જાવેગા (ર)-અલી.
દુનિયારે દૌલત માલ ખજાના, સંગ ન તેરે આવેગા
... ...રે ભાઇ સંગ ન તેરે આવેગા
મહેલ મહેલીયાં બાગ-બગીચા, સબ છોડકર જાવેગા (ર)-અલી.
હાથીરે ઘોડા ફોજુરે લસ્કર ધરકુલ્લે ચૌકી બીઠાવેગા,
... ...રે ભાઇ ધરકુલ્લે ચોકી બીઠાવેગા.
દીલકે ભીતર તનસે મનડા, જમરા જીવ લે જાવેગા (ર)-અલી.
રોજે મહેશરમેં નિશદીન બોલે, પાક મોહંમદ આવેગા.
... ...રે ભાઈ પાક મોહંમદ આવેગા
નબી મોહંમદ મુસ્તફા, ફૂલ્લ આલમકુ બતાવેગા-અલી.

પ્રતાપ લક્ષ્મી રાગ-ભજન.

ઊંચી સી અટારીયોસેં દેખે મેરા રામ બાબા.
અચ્છી અચ્છી ગાડી ચૈયે ફુલંદા બગીચા.
બયો તું અનોખો બંદા કામ કે ગુલામ બાબા-ઊંચી.
અચ્છી અચ્છી જોરૂ ચૈયે, નઇ હો જુવાની.
અબનો બયો તું-પકડો કામકો ગુલામ બાબા-ઊંચી.
આજ તો હસી હે બલા શામ' કો હે રોના.
એક બાર તો તું હોજા રામકો ગુલામ બાબા-ઊંચી.

અનવર કાવ્ય. —:રાગ ભજન:—

સમજ મન મેરારે યહાં કોઇ નહીં હય તેરા,
ક્યા ગફલતમેં કહેતા હે તુ નાહક મેરા મેરા !—સમજ.
બાપ ભાઇ ઓર લડકા લડકી ઓરત કુટુંબ કબીલા,
દોસ્ત આસના સબ દુનિયાકે, કયું ગફલતમે ઘેરા !—સમજ.
મેહુલ ઝરૂખા કામ નહિ આવે, સાહેબકી દરગાહમેં,
એક દિન એસા આયગા બંદે જંગલ હોગા ડેરા—સમજ.
ખાઓ પીઓ ઓર ખરચો પ્યારે, ધરમ પુન્ય કુછ કરલો,
સંગ તુમારે હોય ઉજાલા આગે રસ્તા અંધેરા—સમજ.
ગ્નાની તુમ બેપારકો આયે કુછ તો સોદા કરલો,
જબ મુડીમેં ખોટ પડેગી, ફોગટ જાયગા ફેરા—સમજ.

સોનેરી જાળ. —:═══:—

ગોરી ધીરે ચલોરે, ગગરી છલકે ન જાય;...ગોરી.
સર પર ઘડા, ઘડે પર ગાગર,
પતલી કમર બલ ખાય ન જાય;...ગોરી.
ચોલી તંગ ભઇ ચુનરી સરક ગઇ,
જોબન બાલો કરમાઇ ન જાય;...ગોરી.

સોનેરી જાળ. —રાગ-ઉસ્તાદી—

ભરન દે તું પનિયા, સજનવા, ભરન દે તું પનિયાં...ભરન.
છોરછોર બઇયા મોરી, હાયરે મોરારી;
સઇયાં, દુ:ખ દઇયાં, કાહે મારે તું નયનિયાં...ભરન.
સખિયન સબ ભાગી, કાહે મોહે રોકે ઠાડી.
જાને દે કનઇયા, તોહે દઉંગી મખનીયાં,...ભરન.

રામાયણ. —:રાગ ગઝલ:—

જો હય મંજુર ધન-રક્ષા તો ધનવાનો બનો દાની,
કુએં સે જલ ન નિકલેગા, તો સડ જાયેગા સબ પાની.
દિયા જલ હમકો બાદલને તો ઉંચા હોગયા-બાદલ.
રહા નિચાહી સાગર હય અદાતાકો પશે માની.
કોઇ મરતા હુવા ધનદે કર, કોઇ દેતા હય ધન મર કર,
જરાસે ફર્કસે કે જાતે હયે યે, "જ્ઞાની" કે "અજ્ઞાની"

મીસ-અન્છનબાઇ. —:રાગ-દાદરા:—

ના છેરો સૈંયા, બારી ઉમર લરકૈયા, (૨) ના છેરો સૈંયા,
વિનતી કરૂં મેં પરૂં પૈંયા, ના છેરો સૈંયા, બારી ઉમર લરકૈયા નહિ.
કરપકરા મોરી,ચુરીયા તરક ગઇ કર પકરા મોરી (૩) ચુરીયા તરક ગઇ.
છોરોજી છોરો મોરી બૈંયા છોરો મોરી બૈંયાં (૩) ના છેરો સૈંયા.

શેર { ઇશ્કકે હાલમેં યારબ કોઇ આ ગાહ નહો.
પાઉં ઇસ રાહમેં રખકર કોઇ ગુમ રાહનહો.

,, { શહિદે હુશ્નકે રૂસવા સરે બાઝાર ન હો.
હુશ્ન ચુસુફ બી નઝરઆએ તો ફીર ચાહ ન હો.

એસે પીયામેં પરૂં પૈયાં, ન છેરો સૈયા, બારી ઉમર લરકૈયા.
ન છેરો સૈંયાં (૨) બારી ઉમર લરકૈયા, ન છેરો સૈયા.

જલસા સંગ્રહ. —:રાગ, કાલીંગડો, હોરી:—

સાંવરા કોન ખેલે તુમસે હોરીરે-સાંવરા.
મુરલી બજાવે, રંગ વરસાવે, સંગ નાચત રાધા ગોરીરે-સાંવરા.
તટ જમુના જલ પનીયામેં ગઇથી, અંખવાં પકર ઝક જોરીરે-સાંવરા.
જાય પોકારૂં મેં જશોમતી આગે, સીર ગગરી મોરી ફોરીરે-સાંવરા.
દાસ કહે પ્રભુ અબ કાંહા જઇએ, પ્રીત લગાયે કયું તોરીરે-સાંવરા.

સોનેરી જાળ. **રાગ-ગઝલ.**

દીલદરકી દર યાદમેં જોબન ગયા તો કયા હુવા;
યે ગુલ બદન ખાસ કામકા દિલદારકી યારી બીના
દિલદાર નહિં તો હમ નહિં, જોગન બની તો કયા હુવા;
(વો) દરકકી લઝઝત બીના, ના ચયન દિલ પાવે કહી;
જપતે ઝબાંપર નામકો, હમ બી ગયા તો કયા હુવા;
હીરા મીલા, મોતી મીલા, સુરત મીલી, સબ કુછ મીલા,
દિલદાર આકે ના મીલા, જોબન મીલા. તો કયા હુવા.

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજનમાળા—(રાગ-રેખતા-તાલ દાદરા.)

આશક હુવા જો દિલ તો કયા કાયરપના કરે,
ઊખલમેં દિયા શીશ તો ચોટનેસે કયા ડરે;
આશુકકા મિલના બડા હૈ કઠીન સમઝ લે,
પાવેગા સો દિદાર જો જીતા હુવા મરે.—૧
અગર હય મુકામ યારકે જાના જરૂર હે,
જાતા હે વક્ત બિતાત ફિર ધીર કયા ધરે.—૨
ચ્હાતા હે દેખના જબી દિલદાર કો અપને,
દુનિયાંકી તરફમેં સદા ફીર કયાં નજર ભરે.—૩
તૃષ્ણા નદીકિ ધારમેં જો ડૂબતા ફિરે,
બ્રહ્માનંદ વો ભવસિંધુ નીર પાર કયા તરે.—૪

મીનળ-મુંજાળ. **—રાગ-ઉસ્તાદી—**

અલબેલા અકેલા આયા અલી, જાને ન પાવે વાકી રોકો ગલી,
મય જલ જમના ભરન જાત રહી, બીચ ડગર મોહે આન છલી.
તોરે હય. હાય હૈયેદા સજની, નથ બેસર મેરી ચંપાકલી—અલબેલા

રામવર્ષા. —:વૈરાગ, રાગ મારૂ:—

જીન્હાં ઘર ઝુલતે હાથી, હજારો લાખકે સાથી,
ઊન્હોકો ખા ગઇ માટી, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા. ટેક
નકકારાહ કુચકા બાજે કિ મારૂ મોતકા ગાજે,
જયૌં શ્રવણ મેઘરા ગાજે, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૧
કહાં ગયે ખાન મદમાતે જો સુરજ ચાંદ ચમકાતે,
ન દેખે કહાં જીવહુ જાતે, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૨
જીન્હા ઘર લાલ ઔર હીરે, સદા મુખ પાનઔર બીડે,
ઉન્હોકુ ખા ગએ કીડે, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૩
જીન્હાં ઘર પાલખી ઘોડે. જરી-જર બકતરે જોડે,
વહી અબ મૌતને તેડે, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૪
જીન્હાંકે બાલ થે કાલે, મલઇયાં દૂધસે પાલે,
વહ આખર આગમેં ડાલે, તું ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૫
જીન્હાં સંગ પ્યાર થા તેરા. ઊન્હાંને કીયા ખાકમેં ડેરા,
ન ફિર વહ કરનેગા ફેરા, તુ ખુશ કર નીંદ કયોં સોયા-૬

બીસ પ્યારી જાન. —રાગ-હોરી—

શામ મોસે ચોરી લગાઇ કૈસે હોરી ખેલાઇ (૨)
ખેલત ગેંદ ગીરી જા જમુનામેં. (૨) કોન મોરી ગેંદ ચુરાઇ.
હાં હાં રે લાલા, કોન મોરી ગેંદ ચુરાઇ.
હાથ ડાલ અંગીયા બીચ દેખું-એક હાંરે એક-લહ-દો-પાઇ.
શ્યામ મોસે ચોરી લગાઇ, અરે હાં રે શ્યામ મોસે ચોરી લગાઇ -કૈસે.
નિર્લજહોતુમ શ્યામચુરાઇ. ગેંદગેહાથસેં ચુગાઇ, હા-હાંરે-લાલા ગેંદરે-
હાથ ડાલ જા અંગીયા બીચદેખો એક હાંરે ગેંદ-જમુનાબીચ પાઇ.
શ્યામ મોસે ચોરી લગાઇ-અરે હાં હાંરે શ્યામ મોસે લગાઇ !
કૈસી હોરી ખેલાઇ? કૈસી હોરી લગાઇ ?-

નાટકે—અસીરે હિર્સ—તર્જે—ગઝલ.

મજાહ દેતે હય ક્યા યાર
તેરે બાલ ઘુંઘરવાલે,
નીકલી મેરે દીલસે આહ,
જાતા થા વો રશ્કે માહ.
દેખા દુશ્મનને હમરાહ,
દોનો હાથ ગલેમેં ડાલે.
પેહેલેથી મુજસે તકરાર,
અબ તુ ક્યું કરતા હય પ્યાર.
અબ તેરી તરફસે યાર,
મેરે દીલમેં પડ ગયે છાલે.
તેરી ભવે હય યા શમશીર, તેરી ચીતવન હય યા તીર.
હય આંખે ખુતે બેપીર, યા હય જહેર ભરે દો પ્યાલે.
કોઈ દમકા હું મેહમાન, એક નજર ઈધરભી જાન.
તેરી આંખોકે કુરબાન એ, મુહ ફેરકે જાને વાલે.

શાલિવાહન.

અટારીયાંપે ચડ ગઈ રે મયતો હુઈ બદનામ;
ચઢતી અટારીયાંપે રાજાને દેખલીની,
ઉતરતે દેખી કોટવાલરે, શરમમેં મરગઈરે—મયતો.
બારા જોબનપે મર ગયે દોનો, દોનોમેં ચલી તલવારરે;
નજર મેરી લડ ગઈ રે મયતો હુઈ બદનામ—મયતો.

કુલિન-નાયકા. રાગ. ભજન.

જીયરવાં રેન બીતી અબ જાગ, રેન બીતી અબ જાગ-જી.
સોવત સોવત બીત ગયે આયું, ફીર નહીં ચેત અભાગ-જી.
પાપ કરમ કો તજ દે પ્રાણી, પ્રભુ સુમરનમે લાગ-જી.

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજનમાળા-રાગ,-ગઝલ-તાલ-દાદરા.

આપને કો આપ ભુલકે હૈરાન હો ગયા,
માયાકે જાલમેં ફસા વૈરાન હો ગયા...ટેક૰
જડ દેહકો અપના સ્વરૂપ સમજ માન મન લીયા,
દીનરાત ખાન પાન કામ કાજ દિલ દીયા;
પાનીકે મિલકે દુધ એક જાન હો ગયા...અપનેકો૰
વિષયોકે દેખ દેખકે લાલચ મચા રહા,
દીપકમેં જ્યોં પતંગ જાય કે સમા રહા;
વિના વિચારકે સદા નાદાન હો ગયા...અપનેકો૰
કર પુણ્ય પાપ સ્વર્ગ નરક ભોગતા ફીરે,
તૃષ્ણાકી ડોરસે બંધા સદા ધરમ ધરે;
પીકર કે મોહ કી સુરા બેભાન હો ગયા...અપનેકો૰
સત સંગમે જાકર સદા દિલમેં બિચાર લે,
બ્રહ્માનંદ મિલે મોક્ષ જબી જ્ઞાન હો ગયા...અપનેકો૰

વીર કેશરી.

જુઠા વાયદા પીયા મોસે કર ગયોરી-જુઠા વાયદા—
રજની સારી અય જાગી, અ વે ના હલ સોહગી.
બીરહાકી આગી મોહે લાગી-જુઠા વાયદા.
સોતન હય બેરન ભારી, બસ કીને કૃષ્ણ બિહારી
કાસે કહું! સોરી મેતો હારી—જુઠા વાયદા.

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજનમાળા. (રાગ રેખતા તાલ દાદરા.)

આશક હુવા જો દિલતો ક્યા દુનિયાંકી શરમ હે,
કરના ઇશકકા જગતમેં નહિ સહજ કરમ હે.—ટેક,
દીપકકો દેખકે પતંગ પ્રેમવશ ભયા,
પડકે અગનમેં જલ ગયા—ક્યા શીત ગરમ હે.—૧
ભ્રમર સુગંધકે લિયે ફુલનમે જા બસા,
ફસકે કમલમેં રહ ગયા, ગરચે વો નરમ હે.—૨
જાકર કે રણમેં શુર ના આગે ચરણ ધરે,
ઘાયલ હુવા બદન—નહીં મરનેકા ભરમ હૈ.—૩
ઇશુ તથા મનસુરકો શુલી ચડા દિયા,
બ્રહ્માનંદ ગઇ જાન તો છોડા ન ધરમ હે.—૪

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજનમાળા. (રાગ-ગઝલ.)

ઇશ્વરકો જાન બંદે માલિક તેરા વહી હે,
કરલે તું યાદ દિલસે હર જામે વો સહી હે—ટેક.
ભુમી અગન પવનમે સાગર પહાડ બનમેં,
ઉનકી અજી ભુવનમેં છાયા સમા રહી હૈ.—૧
ઉસને તૂઝે બનાયા જગ ખેલ હૈ દિખાયા,
તું ક્યોં ફિરે ભુલાયાં ઊમરા બિતા રહી હે—૨
વિષયોંકી છોડ આશા સબ જુઠ હે તમાશા,
દિન ચારકા દિલાસા માયા ફસા રહી હે—૩
દુનિયાંસે દિલ હટાલે પ્રભુ ધ્યાનમેં લગાલે.
બ્રહ્માનંદ મોક્ષ પાલે તનકા પતા નહી હે—૪

નાટકે—લયલી મજનુ—રાગ—જોગીઆ પદ.

લયેલી, લયેલી–પુકારૂં મએં બનમેં
મેરી લયલી બસી મોરે મનમે—લયલી.
જાની દીલબરકો મુજસે છુડાયા.
આગે પુરકતમે જીકો જલાયા,
હુવા શયેદા હૂં મએં યે અગનમેં,
મેરી લયલી બસી મોરે મનમેં—લયલી.
મએં તો હુંડુ હું સાદા વ્હીરાના,
સબ હી કહતે હએ મજનુ દીવાના.
નહીં તાબ હએ મુજ મે વતનમેં
મેરી લયલી–બસી મોરે મનમે—લયલી.

સુરદાસ.

દે કેરકે મુજકો ધોકા વો, માયા ચલી ગઇ !
માયાકો મેરી લેકે વો માયા ચલી ગઇ !
કરકે ઇશારા આંખા મુજકો લુભા ગઇ !
મુજકો અકેલા છોડકે માયા ચલી ગઇ !
તાકે હુય જીસ તરફ કેઇ અપને શીકાર કો !
મુહમે પકડકે ચુહા વો બીલ્લી ચલી ગઇ !
અયને કહાથા ઉનકો બંબઇકો જાયેંગે !
અમદાવાદ મુજકો છોડકે વો દીલ્લી ચલી ગઇ !
નીરલોભીકી હજામત ઐયસી વો કર ગઇ !
કરકે હજામત ઉલટે છુરેસે ચલી ગઇ !

क्यारे उगशे दिव्यप्रभात. (સોહની—)

दिव्य देश આ હિન્દમાં ફરી ક્યારે ઉગશે **दिव्यप्रभात;**

दिव्यप्रभात અજવાળાં પાથરશે ક્યારે.

ગોકુળ મથુરા ગોપબાલુડાંના મધુરા ક્યારે **वंशीनाद;**

દેવ દેવોની **मधुरि सेवा** જેનાં ચરણમાં **भरतभूमि;**

सुर मुनिवर युगयुग पोषाया;

जेनां चरण सरोज चुमि,

એવી આ જનની, જગ વિખ્યાત, **भारतमात**—દિવ્ય.

નાટકે ઝુલનો—ભોગ—તર્જ—ઉસ્તાદી—

મોરે સરપે ગાગરીયાકા ભાર, સાવરીયા લે ઉતાર,
હાય હો ગઈ હું મય તો બેઝાર બેઝાર.—મોરે.
પનીયા ભરન મોરી કમર લચક ગઈ.
ચલન ચલન ગાગર સર ઢલ ગઈ, કરત રહી હું પુકાર.
મય હું નારી ભોલી બીચારી, હાથ દીજે મોરારી—સાંવરીયા

નઈ—ગઝલ—ગઝલે—ઇશ્ક—

આંખે જો તેરી અયસી કાતીલ, જીધર નિગાહ ફીર જાતી હય,
તેરા તસવ્વુર દીલમેં મુઝે, નીંદ નહી આતી હયે.
ઉમ્મર છોટી રંગ સાંવરા ચાલચલે પલકાતી હયે,
ચીત્તા સરખી પતલી કમર ચલનેમે બલ ખાતી હએ.
સારી રએન મએ તુજસે જાગા, નીંદ મુજે નહી આતી હએ.
આજા હંગની ગલે લગજાની, દીલબરકો કયું તરસાતી હયે.

સંગીત ભંડાર—રાગ, પહાડી માડ—

ભલાઇ કર ચલો જગમેં, તુમારા ભી ભલા હોગા,
નેકો-બદ કીયા જયસા-વયસા ફેલ સદા હોગા.
સતાતે હો ગરીબોંકો ન ખાતે ખોફ માલીકકા,
કહીં કોઇ જુલમગર કયા ફલા ઓર કયા ફુલા હોગા,
ખુદાકે હયે સભી બન્દે બનો મત ખુનકે પ્યાસે,
છુરી જલ્લાદ કે નીચે તુમારા ખુદ ગલા હોગા.
સમજકર જાન અપનીસી દૂખાવો મત કીસીકા દીલ
જલાવેગાં તુમે બેશક જો ખુદ તુમસે જલા હોગા.
ફરઝમે અપની હો હરદમ અદા કરતે રહો ફકરન,
મઝા હવસોમે પાતે હો વોહી એક દીન બલા હોગા.

૭

સંગીત ભંડાર—રાગ, પીલુ, જીલ્લા—

જરારે સમજો બસ દુન્યાકો, મૂસાફેર સબકો જાના હય.
લગાલો ઇશ્ક અલ્લાસે ભલા બુરા જમાના હય.
સર પર બોજ ભારી હય. તુજે મંઝીલ કો જાના હય.
ખરચ કુછ પાસ રખ લેના, તુઝે વહાંકા બુલાના હય.
હય પાણી ચમન ખાલી, લગાલો ફુલકી ડાળી.
ચમન કો ફુલસે ભર દે, હયાં કયા કયા નઝારા હય.
પલંગ કે ચાર થે પાએ, ફરીસ્તો લેનેકો આયે.
સંભલકે લે ચલો યારો હસી ખુશીમે જાના હય.
કહાં નદી કહાં નાલાં, કહાં સમંદર—કીનારા હય,
કહાં રૂસતમ, કહાં સોહરાબ કાઉંકા કયાખજાના હય.

ગઝલ—ઠુમરી—રાગ—દેશ—હિંદુસ્તાની—

સુનો તુમ યાર પરદેશી, બચન કયેસે નીભાવેગે—હો—બચન.
નદીયાં જોરસે બેહતી કવૈયાં સુઝ ના પાતી,
પુકારું અપની કીસ્મતકું લગાદે પાર મેરી નઈયા.—સુનો
લડકપન ખેલમેં ખોયા જવાની નીંદભર સોયા,
બુઢાપા દેખકે રોયા, નબીજી આસરા તેરા.—સુનો.

સંગીત ભંડાર—નઇ—ગઝલ—

કલેજેકો દાગ કયા તીરે—સીતમ બરસાના આતા હયે,
દીલે અરમાંકો બીસમીલકી તરેહ તડપાના આતા હયે.
જુદાઇમે તેરી સાકી જીગરકા ખુન પીતા હું.
મય રો દેતા હું જબ હોઠો તલક પયમાના આતા હય.
કરમ ફરમાના આતા હય ન કિસકો મહેર આતી હયે,
બુતે બે રહમકો મેરે ફકત તરસાના આતા હય.

નાટકે-એમાં શું ?—રાગ-ગઝલ-કવ્વાલી—

અમે તો ઇશ્કના બંદા-મસ્ત થઇ ઇશ્કમાં ફરીયે,
બનાવી ઇશ્કના ફંદા-અવર ના વાત દીલ ધરીયે.—અમે.
જમાનો ઇશ્કનો આ છે, નમુના ઇશ્કના અહીં છે,
ઇશ્કની આગમાં બળતા, અવર ના વાત દીલ ધરીયે.—અમે.
અદબ ના ઇશ્કમાં કંઇ છે-ગજબ ના ઇશ્કમાં કંઇ છે,
અજબ સહુને સદા કરતા, અવર ના વાત દીલ ધરીયે.—અમે.

ચીરાગે ચેપલીન—નાઇ, કવાલી-ગઝલ

દો મગર દો કુછભી દો અંપ યાર બોસે ઠબકે દો.
દિલસે દો ઔર મીલકે દો અય યાર બોસે લબકે દો.
આજકે દો કલકે દો પરસુકે દો ઔર સબકે દો
જબકે દો ઔર અબકે દો અય યાર બોસે તબકે દો
દીનકે દો ઔર રાતકે દો યાર બોસ ઠબકે દો.
આંખકે દો કાનકે દો પાંઉ કે દો હાથકે દો
મેરે દો ઔર તેરે દો ચપલીનકે દો ઔર ઉસકે દો.

શેનોથાઈ ગાયન-[જલસા સંગ્રહ]-કવ્વાલી-ગઝલ.

તુને પ્રિતકા વાયદા કરકે પીયા, મોસે પ્રીત લગાના છોડ દીયા.
વોહ મહેરકી અંખીયાં ફેર લીની, ઘરદમકા આના છોડ દીયા.
જરા દરશ દીખાકે બોલો સજન, તોરે બોલોપે વારૂં મય તનમન,
તેરે ઇશ્કમેં ખોયા સારા જોબન મેંને અપના બીગાના છોડ દીયા.
ઇસ ચાહસે પહેલે નેહ લગા, ઔર મનકો મેરે ફેર લીયા.
અયસે બસે તુમ કીસ દેશમેં જા, જો ઇસ દેશકા આના છોડ દીયા.
જાયેં એરી સખી અજમેરકો, ચલ જહાં અપને પીયાકા બાસા હય,
પીઆ બીના કુછ બાવત ના, મેને દીલકા લગાના છોડ દીયા

નાટકે-પરિવર્તન—તર્જે-ગઝલ—

યે વોહ આંખે હૈ જીનમેં હયાકી કસમ કહીં નામકો હરો વફાહી નહીં,
યેહ વોહ જાદુ હૈ જીસકાકે મારા હુવા કભી આજ તલક તો જીયાહી નહીં.
મેરી જાલીમ ઉઠકે તબીબ તું જા—ન સતારે ખુદાકી કસમ ન સતા,
મૈંને દેખ જો લિયા કે સિવાયે કઝા મેરે દર્દકી કોઇ દવાહી નહીં.
અભિ સહતે હૈ મૈંને બુતોકે સિતમ—અભી બાકી ઉઠાતે હૈં રંજોઅલમ,
જો મરૂંભી તો હિજમેં કેસે મરૂં મેરે હિસ્સેમે આઇ કઝાહી નહીં.
કભી ઇતના ન પૂછા કે હાલ હૈ તુ ઉદાસ હય દિલકો મલાલ હૈં કયા,
ન નસીબકા હૈં ન તુમ્હારા ગિલા અજી સીખા હમારા ખુદાહી નહીં.

સંસાર નૌકા—રાગ-ગઝલ-કવ્વાલી.

મહેફીલમેં ઝુમતા જો જામે શરાબ આયા
સુઝી વોહ મસ્તીયાં કે શબભર ન ખ્વાબ આયા.
અંરોકો દેખતે થે પરદા ઉઠા ઉઠા કર,
હમ પર નજર જો આઇ મુંહ પર નકાબ આયા.
છુપકે રકીબસે વોહ આયે તો મુંહસે નીકલા,
કાંટોસે છુપકે છુપકે મેરા ગુલાબ આયા.

નાટકે-શેર-કાબુલ—ગઝલ—

હીમ્મતપે અપને શાકીર હર વકત તું રહા કર,
તકદીરમેં તુ રહે કર ઝકે—ખુદા દીયા કર.
તાલીમ હો તું કરમકા દરગાહે ચજદીસે,
જાહીર બશરકે આગે અપના ન મુદ્આ કર.
જો કુચ્છ કીયા હમે ઉસને વોહ આપહી ભરેગા,
દુશ્મનકે અપને હકમે મુતલક ન બદદુઆ કર.

નાટકે-શેર-કાબુલ—તર્જ-ગઝલ—

સુનકીરકો સમજ જાહીલ ફરજાના હુવા તો કયા ?
હર રંગમેં મઓલાકા અફસાના હુવા તો કયા ?
હર જાપે દીખાતા હએ વોહ જલ્વએ મસ્તાનાં,
પરદેમે અગર રૂએ જાનાના હુવા તો કયા ?
પહેચાને જો હસ્તીકો, વોહી ઉસે હએ પ્યારા,
હુશીયાર હુવા તો કયા, દીવાના હુવા તો કયા ?
દોનોમે વોહ મીલતા હએ, હો ચશ્મે હકીકત બીં,
સાયેમે જો મસજીદકે, બુતખાના હુવા તો કયા ?

નાટકેઅછુતા-દામન—તર્જ-કોરસ—

હય જમાના ઔરતોંકી અફસરીકા યાર,
કયું કે શૌહર હય જોરૂ કે તાબેદાર.
મર્દ બટારા બન ગયા હય, ઔર ઔરત બાટરકાર,
કયું કે શૌહર હય જોરૂ કે તાબેદાર.
આઝાદી મે ફીરતી હય યેહ હોકે બેદરકાર.
છોડ કે ઘર શૌહર કો જાય હમ રાહે અગયાર.
મર્દ બીચારા ઘરમેં બબડે તાનોંપાં ફીટકાર,
કયું કે શૌહર હય જોરૂ કે તાબેદાર-(૩ બાર)

સંગીત ભંડાર—રાગ-કાલીંગડા—

જીંદગી કહેતે હુંય દુનિયાસે ગુઝર જાનેકો,
જી તડપતા હય ગલા કાટકે મર જાનેકો.
બસ મરઝકા ન હુવા હઝરતે બસાસે ઇલાજ.
મઓત આ જાએ મસીહા તેરે દીવાને કો.
યેહ ન સમઝી કે તુઝે ખુદભી તો જલના હય ઝુરૂર.
શમઆ કયુ તુને જલાયા કીસી પરવાને કો.

ર૧. માસ્તર દામોદર–રાગ, દેશ, ગઝલ—

ખુદાઈ કેહતા હય જીસકો આલમસે એભી હય એક ખ્યાલ મેરા.
બદલના સુરત હઝાર ઢબસે હરેક દમ્મે હય હાલ મેરા.
કહી સબ્જ લબ્જ કહી હું સુરત કહી હુ દીલ ઓર કહીં હુ હેરત,
નજર હુઈ હય નસીબ જીનકો વોહ દેખતે હય જમાલ મેરા.
કહીં હું સુરજ કહીં હું ઝરરા કહી હું દરીયા કહીં હું કતરા,
વફારે કસરતસે અપને મુઝકો હુવા હઐ મીલના મહાલ મેરા.
હીજાબે ખુર્શીદ હય જાતે માની હુવા ઝહુરે નમુદ સુરત,
મીટા દે દુનીયાંસે નામ આદમ હુવા હઐ મુઝકો વિસાલ મેરા.
હમેશા આંખોં કો બંધ રખના જમાલ માનાકે દેખના હઐ,
જો ગોશે કર હય વોહ હય સમાઅતજો બેઝબાંની હય કાલ મેરા.
અગરનો કાલુ બલાકી રંજે ન પુછ મુજસે વતન તું હરગીઝ.
હું આપ મશગુલ આપસે મીલ જવાબ ખુદ હય સવાલ મેરા.

રાગ–ભેરવી–ગઝલ—

નામ જાનેકા ન લો યાર મેં મર જાઉંગી,
યાર મેં મર જાઉંગી,—દીલદાર મે મર જાઉંગી—નામ૦
ખુલકે બાલોંસે સનમ સામને મત આયા કરો,
તેરેક ફુલબા હોયગા મેં સીર પટક મર જાઉંગી.—નામ૦
પડા જાનેકા ખબર હુઇ મેરે દીલમેં ફીકર,
બાદુંગી સેરે–શકર મેં પીરોકુ મનાઉંગી.—નામ૦
તેરી મેરી દોસ્તી સારા આલમકુ ખબર,
મેરેકુ કોઇ પુછેગા તો સાફ મુકર જાઉંગી.—નામ૦
તનકા મએ શીશા કરૂ ઉસમે ભરૂ ગુલાબી રંગ.
ચશમોકાં પ્યાલા કરૂ મએ ભર ભર કે પીલાઉંગી.—નામ૦

નાટકે, ચલતા પુર્જા—તર્જે—કવાલી—

શું ઝુલ્મ કર ન જાલીમ, લુત્ફો કરમકે બદલે,
એક દીન તુઝે મિલેંગે, જુલ્મો સિતમકે બદલે.
ઇસ જુલ્મે ના રવાકી આખર સજા મિલેગી.
દોજખકા ગાર હોગા, બાગે ઇરમકે બદલે.
ઇસ આઇશે અઝીંપર, ફુલા હુવા હય નાહક,
મીટ્ટીકી કબ્ર હોગી, જાહો હશમકે બદલે.
દૌલત ન સાથ દેગી, અઝમત ન પાસ હોંગી,
કીડે કફનમેં હોગે જાહો હશમકે બદલે,

નાટકે—પરિવર્તન—તર્જે—ગાયન—

ઐસે બાંકે બેદરદી હૈ સૈયાંરે, મોરી કર પકડત મોરી બૈયાંરે.
પ્યાર હી પ્યાર મેં નાખુન કો ગડા દેતે હૈ.
પ્રેમ કા ચિન્હ કપાલો પે બના દેતે હૈ.
ઉન કી હોતી હૈ હંસી ઓર મૈં રો પડતી હું.
ઉંગલિયાં તોડ કે જબ હાથ દબા દેતે હૈં.
મૈં જો રૂઠું તો પડતે હૈં પૈયાં ર—મોરી૦

નાટકે—શેરે—કાબુલ—ગઝલ—

રાહ દેખેંગે ન દુનીયાસે ગુઝરનેવાલે
હમ તો જાતે હંએ, ઠહર જાએ ઠહેરનેવાલે,
એક તો હુસ્ન બલા ઉસપે બનાવટ આફત,
ઘર બીગાડેંગે હઝારોંકે સંવરને વાલે.
હશરમે લુત્ફ હો ઉનસે જો હો દો દો બાતેં,
વો કહે કઓન હો તુમ હમ કહે મરનેવાલે.
તેરે ગેસુએ પરેશાં ન કરે સઓદાઇ,
સર ન હો જાએ કીસીકે યેહ બીખરનેવાલે.

નાટક—દગાવી જોરૂ—ગઝલ—

ચલી ઉલટી હવાયે જહાનમેં હાં દગાવી જોરૂભી ગઇ કબરસ્તાનમે
વારે આતીર ખુબહી બીગડા તેરે ઘરકા કામ—
બફતારી ઓર શાહેરીકા હા કૈસે બનતે ઝામ
કૈસે રોઝે રખું મૈં રમજાનમેં.
જોરૂ મરગઇ પંચોને તો ઘરસે નીકાલા
ઇસસે યારો ખુબી કૈસી કરકે મું કાલા
પડે સરકારી તાલે મકાનમે
જોડતા હું હાથ આતીર ચશ્મ અપની નમ કરે
કુછ જ્યાદા ઓર કુછ મામુલી ઓર કુછ કમ કરે
જીતને સહેબાઝ હય ઇસ જાંહકા કુછ ગમ કરે
રેસકે જીતને ખેલાડી વો મેરા માતમ કરે
એકને લાઠી એકને ઠોસા એકને મારી લાત
એકને મુછે ઓર દામન એકને પકડા હાથ
યે ઇજ્જત હુઇ હીંદુસ્તાનમે
જોરૂ મર ગઇ આતીર બાબુ હો ગયે પરેશાન
પંચોકા તો ઘર મુબારક ઉનકો કબ્રસ્તાન
હમ બી તકીયા લગાઓગે મસાનમેં
કાલી—કોલી કકડયાં બા ગઇ રહતા કરેલા રહે ગયા
બોડીયાં તો સબ બની બાલી તમેસા રહે ગયા
આયા કૈસા હી જહાજ અબ તુફાનમે

નાટકે—પેલે પાર —:❊:—
પીયા સોને દે મૈં તો જગી સારીરાત
ઇસ નૈનનમે........નીંદ ન આવે (૨)
ગીરી જાતી હું બાલમ! પકડ મોરા હાથ—પીયા સોને દે—

નાટકે--પરિવર્તન--ગઝલ--

જાને ક્યા-ક્યા હૈ છુપા હુઆ સરકાર તુમ્હારી આંખો મેં,
દીનો-દુનિયા દોનોં કા હૈ, દીદાર તુમ્હારી આંખો મેં.
તુમ માર ભી સકતે હો પલમેં, તુમ તાર ભી સકતે હો પલમેં
વિષ ઔર અમૃત કા રહતા હૈ, ભંડાર તુમ્હારી આંખોં મેં.
એક મૂર્તિ પ્રકૃતિકે પ્રાણ કી હૈ યા છબિ વિરાટ ભગવાનકી હૈ,
સંસાર કી આંખો મેં તુમ હો, સંસાર તુમ્હારી આંખો મેં.
દિન ઓર રાતકા ધોકા હૈ, યા 'રાધેશ્યામ' કા જલવા હૈ,
ઐસે કાલે-ગોરે રંગ કા, હૈ તાર તુમ્હારી આંખોં મેં

અસીરેહીર્સ--તર્જ--ગાયન--

એજી મુજે મંગવા દો જાન સલમે સીતારેકી અંગીયા—એજી.
ગાલોમેં લાલી, કાનમેં બાલી, મેં તો પહેનુંગી પ્યારેકી અંગીયા—એજી.
મુએ દરજીને અંગીયા બિગાડી, મુજે લાદો બનારસકી સાડી.—એજી.
જીસમે આલાહો મસાલા લાદો, મુજે ગોટે કીનારીકી અંગીયા.—એજી.
અપને સૈંયાકી બાલી મે ભોલી, મુજે લાદો બનારસકી ચોલી,—એજી.
જીસમે આલાહો મસાલા. લાદો ગોટે કીનારીકી અંગીયા.—એજી.

નાટકે—એમાં શું ?--તર્જ--ગાયન--

આજ પિયા રચના રહો, ચયના કરો સેજ સુંદર બીછાઇ
બસંતકી બહાર, કયસી આંકની છવાઇ.—આજ૦
ઇશ્કકી નદીયાં બહાઓ, જીયરા પીયરા ફુલાઓ,
પ્રેમકે ઝુલે ઝુલાવો, જરતીયાં મન ભાઇ.—આજ૦
મોરી ગત બુરી ભઇ, તુમકો બિચાર નહિ.
સેજરીયાં સુની પરી, દેતી હું મયે દોહાઇ,—આજ૦

નાટકે--ખાકી પુતલા--કવ્વાલી--

પાક બન દીલ સાફ રખ ઔર યાદ કર ગફુરારકી,
ખાક હય બેબાક હય યહ જીંદગી દીન ચારકી.
દીલપે જબ્ર કર, ખો ન સબ્ર-નહી આફતસે ઘબરાના,
રખ ભરોસા તું ખુદાપર રાહબર વો ઈનસાનકા.
ટાલ દેગા સબ મુશીબન ધ્યાન ધર રહેમાનકા,
દીલકો થામ, બચ કુચ્છ ખીયાલ કર, ધોકેમે નહી આના.
ફંદા હય, યેહ તુઝપે બન્દે જાલ હય શયતાનકા,
મત ઉલઝ તું ઇસમેં પ્યારે, હુએ જરૂર હંમાનકા,

નાટકે--સંગીત સિદ્ધ સંસાર--

દેખકે દીદાર ઉસકા દિલ-દિવાના હો ગયા
તેજસે ભરપુર હૈ વો રવિ ઇસસે જલ રહા--
બંદ આંખે હૈ રખી ચમક ઉસમે છા રહી,
જબ ખુલેગી વો તભી કયા કયા જુલમ હોગા યહાં--
તીર જૈસે હૈ ભવેં દીલ પાર જિસ્સે હો ગયા.
શાંત સુરત દેખતેહી દિલ-નિશાના હો ગયા--

નાટકે--મહારાજી શિંદે--ગઝલ--

હય આરઝુ દીલમેં યેહી હીંદુ મુસલમાં એક હો,
ટલ જાય સારી દુશ્મની હીલમીલકે દીલસે નેક હો.
મજહબ અપને ચુસ્ત હો ઇન્સાનકી યહ ટેક હય,
ગૌરસે દેખો અગર અલ્લાહ સબકા એક હય.
ઐકયકી હાકલ બીરાદર ભર રહી દીગંતકો,
આગે બઢકર ઐકય-બળસે દેશકો ઉદ્ધાર લો.

નાટકે-અરૂણોદય, કવ્વાલી—

અય ખાકે હીન્દ તેરી અઝમતમે કયા ગુમાં હય,
દરિયામે ફૈઝે કુદરત તેરે લીએ રવાં હય.
ગૌતમને આબરૂ દી ઇસ માબદે કુહનકો.
સરમદને ઇસ જમીં પર સદકે કીયા વતનકો.
અકબરને જામે-ઉલ્ફત બખ્શા હય અન્જુમનકો,
સીંચા લહુસે અપને રાણાને ઇસ ચમનકો.
બરસોંસે હો રહા હય નામો નિશાં હમારા,
દુનીયાસે મિટ રહા હય બરહમ સમાં હમારા
ગુન્ચે હમારે દીલકે ઇસ બાગમેં ખિલેંગે
ઇસ ખાકસેં ઉઠે હુંય ઇસ ખાકમેં મિલેંગે.

નાટકે-વતન બંસરી— —:═══:—

ખોલ કર આંખે જો દેખા તો યહાં કુછ ભી નહી,
મા સીવાએ રંજો હસરતકે યહાં કુછ ભી નહીં.
હમ અઝલસે સુનકે આએથે બહોત તારીફ પર,
આકે જબ દુનીયામેં દેખા તો યહાં કુછ ભી નહીં.
પૂછા દારાંસે કહો દુનીયાસે તુમ કયા લે ચલે,
દસ્તે-હસરત મલ કે બોલા મહેરબાં કુછ ભી નહીં.
ફુલનો ઉડતે થે ફેરેરે આજ ઉનકા કબ્રપર,
ના મુરાદીકા હય ઝુંડા ઔર નીશા કુછ ભી નહીં.
રંજ હોગા દેખ લોગે પ્રેમકી તુરબત અગર,
ખાક મીટ્ટી કે સીવા બસ હું ન હાં કુછ ભી નહીં.

રાગ, જીલ્લા-જીંઝોટી—

દીલ ગાફીલ નહો યક દમ યે, યહ દુન્યા છોડ જાના હય,
બગીચે છોડ કર જાના, ઝમી અંદર સમાના હય,
બદન નાજુક કંચન જેસા જો લેટે સેજ ફુલોપે,
હોવેગા યક દીન મુરદા, બદન કીડોને ખાના હય.—
ગફલતમે તું ક્યા સોયા નહી આરામ ઇસ જગમે,
મુસાફીર બેવતન હે તું, કહાં તેરા ઠીકાના હય.—
નઝર કર દેખ લે પ્યારે, પડી જો મેડીયા ખાલી,
ગયા સબ છોડ કર ફાની, દગાબાજીકા સોદા હય.—
નઝર કર દેખ લે પ્યારે, ન એસોં મે કોઇ તેરા,
પેદર માદર ઝનો ફર્ઝંદ, સબકો છોડ જાના હય.—
ન ભલા હોયગા પ્યારા. ન બેટા ઓર બેટી પ્યારી,
યહાં કર લે ધર્મ નેકી, ખુદાકા નામ સચ્ચા હય.

નાટકે-એમાં શું ? ગઝલ—

દીલ હય વહી જીસ દીલમેં; મહોબ્બત હો કીસીકી;
હય આંખ વહી જીસમેં, શરાફત હો કીસીકી;
ક્યું હાથ શબે વસ્લ લગાને નહી દેતે;
આશુક હો તુમ-યા-કે, અનામત હો કીસીકી:
શમાકો દેખ-સ્વયફીલસે. યું કહતા હય પરવાના
અગ-આકે જો જલના હીંડકમેં. મુઝ સાહી જલ જાના:
શમાકી બેકરારી કો કહાં પહોંચેગા પરવાના;
લરઝના, થરથરાના સર કટાના સાફ જલ જાના. } શેર
હોતા હય ઉન્હે રશ્ક તો, હો મેરી બલાસે;
જલ જાય અગર જલનેકી આદત હો કીસીકી.

નાટકે એમાં શું ?—તર્જ—ગાયન—

મિલકે જમુનાકે, ગુમાની, તોરી સાંવરી સુરત પે લુભાની—મિલકે.
જો તુમ મેરો નામ ન જાનો, મેરો નામ દીવાની
એક દીન ડેરે આઓ હમારે, ખુબ કરો મીજમાની—મિલકે.
જો તુમ મેરો ગાંવ ન જાનો ગાંવ હય ગોકુળધાની.
કુંજ ગલીમેં બાસ હમારો, માનેક ચોક નિશાની—મિલકે.

નાટકે—પરિવર્તન—ગઝલ.—

ગુનાહોમેં અપની જલી જા રહી હૈ,
યે પાપિની ખુદ હી મરી જા રહી હૈ.
નહીં આજ કોઇ ભી હૈ દેખ ને વાલા,
મેરી નાવ જિન્દગી બહી જા રહી હૈ
બચો ગંદસે ઇસકી દુનિયા કે લોગો,
યે ગણિકા નહીં ડાકિની—જા રહી હૈ.
નહીં ઉડને પાતી હૈ બાઝોં સે ગરદન,
દયામય કે દરપે ઝુકી જા રહી હૈ.

નાટકે—એમાં શું ?—ગઝલ—કવ્વાલી—

યહી દિન હય દુઆ લેલો, કીસીકે કહને મુઝ તરસે,
જવાની આ નહિ સકિત, મેરી જાં ફીર નયે સરસે.
યે કહ દો અબ્રે—બારાંસે. અગર બરસે તો યું બરસે,
કે જયસે મેહ બરસતા હય, હમારે દીદએ તરસે.
શાયર { કયામત હય કીસીકા પ્યાર કરના ઇસ ઝમાનેમે,
{ કઓકા સામાના રખ્ખા હુવા હય, દીલ લગાનેમેં.
મીલા હોગા કીસીકો બાવફા અચ્છે મુકદરસે,
હુવા હોગા કીસીસે-વસ્લ. હમતો ઉમ્રભર તરસે.

નાટકે–શ્રી સિધ્ધ સત્યેન્દ્ર—તર્જે–ગઝલ–કવ્વાલી—

કુછ હય યાં દીલોઆંશે, મુઝે ઉલ્ફત મહંમદકી,
કે તલપાતી હે દીલ મેરા, મુઝે ફુરકત મહંમદકી,
મદીનેસે જો આતી હય, તો ખતના પુછ લેતા હું.
સબા જલ્દી બતા કૈસી, તબીયત હે મહંમદકી.
ન હમ જન્નતમેં જાયેંગે, ન હમ દોજખમેં જાયેંગે,
ખડે દેખા કરેંગે હુશ્ર મેં સુરત મહંમદકી.
દરે જન્નતપે રીઝવાં જબકે, દરવાઝે પે રોકેગા,
તો હોગા હુકમ જાને દો, યે હય ઉમ્મત મહંમદકી.
મીટાયા કુફ્ર દુનીયાસે, બજાયા દીનકા ડંકા,
દીખાયા નુરકા જલવા, વો હય તાકત મહંમદકી.
લહદસે અય ફેરીશતો તુંમ કહાં જાતે હો બોજી,
જરા તસ્કીન હો બાતે કરો હુઝરત મહંમદકી.
ગુલોને રંગ તારોંને ઝીયા રોઝે અઝલ માંગી,
પુકારા દીલ મેરા દે યા ખુદા ઉલ્ફત મોહંમદકી.
રીઝા જલદી કયામત આએ નિકસે આરજુ દીલકી,
પઢેં સલેઅલ્લા હમ દેખકર સુરત મોહંમદકી.

નાટકે–માશુતાબે જહાંન—ગઝલ—

દોનો મે દીલ મેરા હય કીસે દું કે ઉસે દું.
એક ગયર એક સગા હય કીસે દું કે ઉસે દું.
દોનો મરીઝ પ્યાર—કે, દોનો ગલે કે હાર,
બોલો મેરા દવા હય કીસે દું કે ઉસે દું ?
જવાબ–હકદાર મય હું–દીલ મેરા દીલદાર મુઝે દો,
ધીટકાર ગયર પર કરો ઓર પ્યાર મુઝે દો.

નાટકે-નુરે-ઇસ્લામ-કવ્વાલી—

ફિર ગયા દિલ દહેરસે, કાબેકા—દરબાં હો ગયા,
બુત પરસ્તિ છોડકર, રોશન—મુસલમાં હો ગયા.
દિલમેં જો અરમાન થા, પૂરા વ્હો અરમાં હો ગયા,
કયદખાનેમે—મેરી બક્ષીસકા સામાં હો ગયા.
હમ બંદીયે ઇસ્લામ હયેં, ગુસ્બત હમારા કામ હય.
સબ્રસે આરામ હય અબ દિલ-ગુલીસ્તાં હો ગયા.
જો પઢે કલમા શહાદત, ખુલ ગયે જન્નતકે દર,
ઉસ બહિસ્તીકે લીયે જન્નતકા એલાં હો ગયાં.
શાકીરાહ શાકીર તુજપર મહેરકી રખ તું નજર,
નુરે ઇસ્લામ ઇસ કફસમે, અબ નુમાયાં હો ગયા,

ગઝલે-દાગ—કવ્વાલી—

સનમકા નુર દેખા હે ખુદાકે નુરકે કે બદલે,
હુવા હૈ દાગે દીલ રોશન ચરાગે તુરકે બદલે.
જો દેખેંગે તેરે હુસ્ને જહાંઆરાકા મેહશરમેં,
ખુદાસેં લોગ માંગેગે તુજહી કો હુરકે બદલે.
અનલહકકી ઇવજે લબપર અનલ મહેબુબ જારી હો,
ચડાએં દારપર મુઝકો અગર મનસુરકે બદલે.
પસે મરદન અગર યારો મયસ્સર હો તો રખ દેના.
કફનમેં ખાકે કુએ દીલરૂબા કાફુરકે બદલે.
ખુદાયા ઇશ્ક બુતમેં ઇસ કદર સખ્તી ઉઠાઇ હે,
કે પેહલુમેં હે એક પત્થર દીલે રંન્જુરકે બદલે.

નાટકે-વતન બંસરી—ગઝલ—

ન તું જોગી બન ન બીરાગી બન, ન લગાકે ખાક તું બનમેં જા,

જો ખુદાકો હય તુજે ઢુંડના, કીસી મારેફતકે ચમનમેં જા.
જો ખુદીકો અપની મીટાએગા તો ખુદાકી ઝાતકો પાએગા,
તુજે ઉસકા નુર હય દેખના તો મીસાલે ચાંદ ગગનમેં જા.
વોહી ઇસામેં, વોહી મુસામેં, વોહી કાબામેં, વો કલીસામેં,
વોહી કૃષ્ન, બનકે હય છુપ રહા ઉસે ઢુંઢ ને બીન્દ્રાબનમેં જા.
વોહી રામમેં વો રહીમમેં વોહ અલી કેરામ ઓરભીસમેં,
વોહી મહેરકે કુત ક્હી ચલદીયા ઉસે દેખ અપને તું તનમેં જા.
તું અબસ મીટાતા હય રંગ ખુ તુજે કૌન જાને હય કૌન તું,
કહા માન લે ફખરે બે નવા નું થાંસે અપને બતનમેં જા.

નઇ—ગઝલ.

મહેરબાં હો જાએંગે દરદે જીગર હોને તો દો.
ખુદ ચલે આએંગે નાલોંમેં અસર હોને તો દો,
જાનેજાં જાતે હો તુમ ઇસ કદર જલદી હૈ કયા,
રાત બાકી હૈ ચલે જાના, સહર હોને તો દો,
લાખ બીસમીલ હો ગયે ઔર કત્લ હોંગે સેંકડો,
ઉનકી મહેફીલ મેં ઝરા તીરછી નઝર હોને તો દો,
ખાક ઉડાતે આએંગે મેરી લહદ પર દેખના,
મેરે મરનેકી જરા ઉનકો ખબર હોને તો દો,

ચેતન યુગ:— રાગ-ગઝલ.

જેરે દીવાર ખડે હય તેરા કયા લેતેં હંય
દેખ લેતેં હય જલન દિલકી બુઝા લેતેં હંય
ક્યોં ખફા હોતે હો હમ ખુદહી ચલે જાએંગે
બેઠ જાતેં હંય જહાં ધુની રમા દેતેં હંય
યાદ આતી હંય શબે હિજ જો તસવીર તેરી
દર્દ ઉઠતા હંય તો સીનેસે લગા લેતેં હંય.

હીંદ દેવી.

ખરા તે **હીંદના સંતાન** લડે જે હિંદને કાજે,
લડે જે હિંદને કાજે, મરે જે હિંદને કાજે.
ડૂબાતો **દેશને** દેખી, ચડે વારે ઉમંગથી,
પ્રભુ કે **બાદશાહોથી,** ઝુઝે જે હિંદને કાજે

(પેજ ૮ મે જુઓ.)

અબળાની અરજ.

પ્રિતી કરી શું તરછોડી પરદેશી હાં.....**હાં છોડી પરદેશી**, (૨)–પ્રિતી.
કેમ કહો અહો **ભ્રમર કુમુદને** કેં છોડી પરદેશી હાં છોડી (૨)–પ્રિતી.
પુરી પંખીણી, **પ્રેમ પીંજરમાં** આખર પાંખ મરોડી પરદેશી,
હાં મરોડી પરદેશી..........મરોડી પરદેશી..............પ્રિતી.
ત્યાગી કુમુદ વન, ભટકી આ ભમરા, આવ્યો અહીં શું ફરી દોડી,
ઉડી જા ઉડી જા **પંખી–મુશાફર** રૈન રહી છે, હવે થોડી પરદેશી,
હાં થોડી પરદેશી..........હાં થોડી પરદેશી..............પ્રિતી.

તર્જે—ગઝલ—કવ્વાલી—

બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,
રબસે મીલને જાય અપને હકસે મીલને જાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,
અકાસ લોગસે કાસીદ આયો, અહેમદ પ્યારો સોતા પાયો.
મલી જમીં ઉસકે તલવોંસે, ઉસકો સોતા લીયા જગાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય.
સબ સમાન બહીસ્તી લાયો, ખુશ હોકે પયગાંમ સુંનાયો,
ભરી સુગંધી જલ કૌસરકી, એહમદ મલ મલ વાસે ન્હાયો,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય.
આઇ સવારી બુરાકકી દરપે, ઝીન સુનેરી—કસકે કમરપે,
ઉમ્મત યાદ આઇ નબીને, આંસુ દીયે બહાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય.
હોકે સવાર ચલે નબી અલ્લાહ, પોંહચે મુકામ દનાફ્ત દલા,
કહે જીબરીલ બઢું જો આગે, એક એક પર જલ જાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,
હુકમ હુવા જબ રફ રફ આએ, બીસતર સરદ ન હોને પાએ.
પઢો નબીપે દરૂદ યારો, ઉમ્મત બખશી જાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,
હુકમ હુવા હૈં ખાતીર તેરી, પ્યારી ઉમ્મત બખશી સારી,
રોઝે અઝલસે ઉમ્મત બખશી, મત દીલમે ધબરાય,
બાંકો છેલા કમલીવાલો અપને રબસે મીલને જાય,

નઇ-ગઝલ— —:—:—

દરે મુસ્તફા સંગે મુસા નહીં હૈ, યહાં રબ્બકે અરનીકા ઝગડા નહીં હૈ.
વોહૈ કૌન જો તુજપે શયદા નહીં હૈ, કીસે તેરી નઝરોંને મારા નહીં હૈ.
રૂકે થે તો પરદેસે આવાઝ આઇ, તું પરદેમેં આ તુઝસે પરદા નહીં હૈ.
છુપાઓ ન-ચેહરેકો બુરકેસે સાહબ, અભી હમને દીલ ભરકે દેખા નહીં હૈ.
ચલો વાદીએ ઇશ્કમેં પાંઉ રખના, યે વો જંગલ હૈ જીસમે કાંટા નહીંહૈ
કહા જોસમે આકે હઝરતસે હકને, જો તેરા નહીં હૈ વો મેરા નહીં હૈ.

નઇ, ગઝલ-"મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુજે."

મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે, ગમે હીજ્ર તો દેગા ન જીને મુઝે
સબ કાફલે વાલે ગએ, મય હાથ મલતા રહે ગયા,
જાં તડપતી રહે ગઇ—ઔર દીલ મચલતા રહે ગયા;
લીયા સાથ ન અપને કીસીને મુઝે,-મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે-૧
દેખીએ કીસ્મત મેં લીખી હૈ ઝીયારત યા નહીં.
દેખીએ રોઝે પે હઝરત બુલાતે હેંય યા નહીં;
એહી સોચ હૈ બારા મહીને મુઝે મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે-૨
અય અજલ મત જાનલે, રહે, જાં બહોત મુશ્કીલમેં હૈ,
જાન હું રોઝે પે રહે, અરમાન મેરે દીલમેં હૈ,
કોઇ દીન અભી ઔર દે જીને મુઝે, મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે.-૩
હોંદસે યા સાકીએ કૌસર બુલા લીજે મુઝે,
એક પ્યાલા આમે ઝમઝમકા પીલા દીજે મુઝે.
પડે હીજ્રમેં પીને ન આંસુ મુઝે મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે.-૪
યા મોહંમદ મુસ્તફા તકસીન તો કીજે મેરી
આતીશે ફુદરત મેં જલતા હું, ખબર લીજે મેરી;
લગ ગએ મૌતકે આને પસીને મુઝે મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે-૫

શીકરે દુન્યા સેંકડો હૈંય, એક હસરતે દીદાર હૈ,
મંય મુસાફીર હું અકેલા તેરી મદદ દરકાર હૈ,
કોઇ રાહમેં લુંટે ન છીને મુઝે, મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે.–૬
માર ડાલા ઇસ—વતનને, ઔર હિન્દુસ્તાન ને,
મુફલસી ને બેકસીને શૌકને અરમાન ને;
દીએ રંજપે રંજ સબીને મુઝે, મેરે મૌલા બુલાલો મદીને મુઝે.–૭
આરમાં થામે ઝમીં પકડે વતન રોકા કરે,
મંય ન ઠયરૂંગા ન ઠયરૂંગા કોઇ ચીખા કરે,
કીયા યાદ હૈ મેરે નબીને મુઝેમેરે મૌલા બુલાલે મદીને મુઝે.–૮
અશ્કે હસરત રત દીન આંખોસે મંય બરસાઉંગા,
નુર ઇન્શા અલ્લાહ આંખોસે મદીને જાઉંગા;
યેહી જાનેંગે લોક સરીને મુઝે, મેરે મૌલાબુલાલો મદીને મુઝે.–૯

ગઝલે–નાઅત. તર્જે–કવ્વાલી—

તવહીદકા ડંકા આલમમેં બજવા દીયા કમલીવાલેને.
હક લાએલાહા ઈલ્લલ્લાહ, ફરમાદીઆ કમલીવાલેને.
જબ ચહેરએ અનવર કમલીસે, ચમક દીયા કમલીવાલેને.
અંધેર ઘટામે સુરજકો, શરમાદીયા કમલીવાલેને.
દિલ ઐસે રંગીલેસે સદકે જા ઐસે હટીલેકે કુરબાં,
હઠ કરકે ખુદાસે ઉંમ્મતકો, બખ્શા દીયા કમલીવાલેને.
બનઠનકે ગયે મેહરાજકી શબ વલ્લૈલકી લબબી ઉસપે ગઝબ,
જન્નતકી હુરો ગીલમાં કો, તળપા દીયા કમલીવાને.
ઝુલ્ફોંકી-મહકને મસ્ત કીયા, ચિતવનકી ઝલકને દીલ છીના,
હર તરહકી બાંકી–અદાઓસે, લુંટવા દીયા કમલીવાલેને.

પીપી કે પ્યાસે કૌસરકે, લું દેંગે મઝે જી ભરભરકે,
ઈન્ના-આતયના કલકૌસર, ફરમા દીયા કમલીવાલેને.
વો કમલી અજબ ભા કીમત થી, કીસ નાઝસે હુકને સરપે ધરી.
સબ ઝરકે દોશાલે વાલાંકો, શરમા દીયા કમલીવાલેને.
જબ હુક્કી તરફસે ઉમ્મતકો મેઅ્રાજ કી શબ ઇનઆમ મીલી,
ખુશ હોકે દામન કમલીકા ફૈલા દીઆ કમલીવાલેને.
ખુશકાંમેં તરી પૈદા કરદી હરશાખ હરી પૈદા કરદી,
મેંહ બાગે-જહાંમે રહમતકા બરસા દીયા કમલીવાલેને.
ગએ અર્શપે કુંબ હુવા હાસીલ, અલ્લાહુસે જાકે હુએ વાસીલ,
ક્યા જાને ખુદાકો જાકર ક્યા, સમઝા દીયા કમલીવાલેને.
ઈસ્લામ મીલા, ઇમાન મીલા, પઢનેકો લીએ કુરઆનમીલા.
જુદ્દતકો જો કુછ દીલવાનાથા, દીલવાદીયા કમલીવાલેને.

ગઝલે-જલીલ, તર્જે-કવ્વાલી—

જો દીલકો ખો ચુકે વો દીલકો ઢુંઢતે હંય,
હમ દીલસે તંગ હોકર કાતીલ કો ઢુંઢતે હંય.
ક્યા ધુન હય જુસ્તજુકી, યે ભી ખબર નહીં હય,
દીલબરકો ઢુંઢતે હય-યા દીલકો ઢુંઢતે હંય.
રાહે—તલબમેં એસા ખુદ રફતા કૌન હોગા,
મન્ઝીલપે હમ પહોંચકર મન્ઝીલકો ઢુંઢતે હંય.
કાટે નહિ જો કટતે, ફુરકતમેં દીન હમારે,
ખન્જરકી જુસ્તજુ હય કાતીલકો ઢુંઢતે હંય.
જો ઝખ્મ દે ચુકે હંય જી લેનેકા હય કારી,
અબ કીસ લીએ વો અપને કાતીલકો ઢુંઢતે હય.

તુમને જો અપને રૂખસે પર્દા ઉઠા દીયા હય.
તારે ફૂલકપે માહે. કામીલકો ઢુંઢતે હંય.
અલ્લાહરે ધશ્કે લયલા-મજનુકે બનસે અબતક,
ઉઠતે હંય જો બમોક્ષે મહેમીલકો ઢુંઢતે હંય.
એ તીરો એ કમાંકે જો દીલ શીકાર કરલે,
હમ તો "જલીલ" એસે, કાતીલકો ઢુંઢતે હંય.

ગઝલે-આશીક-તર્ઝે-કવ્વાલી.

મુસકુરાતે જાતે હૈં કુછ મુંહસે ફરમાનેકે બાદ,
બીજલીયાં ચમકા રંહે હૈં ફુલ બરસાનેકે બાદ.
કૌન હોતા હૈ દીલ અફસુરદાકા પુરસાને હાલ,
ફુલકી ખુશબુભી ઉળજાતી હૈ મુરઝાનેકે બાદ—
કબરમેં કયા કયા ફરીશતોંકા થા અરમાને સવાલ,
કુછ ન પુછા મુજસે તેરા નામ બતલાનેકે બાદ.
ફુલ ચઢયેંગે બહદ પર જીનસે યે ઉમ્મીદ થી.
વોભી પત્થર રખ ગએ સીનેપે દફનાનેકે બાદ.
ઉમ્ર ભરમેં દોહી ઘડીયાં મુઝપે ગુઝરી હૈ કઠન,
આપકે આનેસે પહેલે આપકે જાનેકે બાદ—
તુ દીયે જા સાકીયા પયમાના પયમાનેકે બાદ.
બાત મતલબકી કહુંગા હોશમેં આનેકે બાદ.
સુર્ખરૂ હોતા હૈ ઇનસાં આફતેં સહેનેકે બાદ;
રંગલાતી હૈં હીના પત્થરપે પીસજાનેકે બાદ.
જો જલાતા હૈ કીસીકો ખુદ ભી જલતા હૈ ઝરૂર,
શમઆભી જલતી રહી પરવાના જલ જાનેકે બાદ.

ક્યા શરાબે—તાબને પસતીસે પાયા હય ઉરુજ.
સર ચઢી હે હલ્કસે નીચે ઉતર જાનેકે બાદ.
ક્યા ખુશામદ હો રહી થી દીલકે તેનેકે લીયે.
ફેરલી આંખેં ફેરલી મતલબ નીકલ જાનેકે બાદ.—
ઉમ્ર આધી હો ગઇ પર હૈ અભી નખરે વોહી,
બલ ન રસ્સીકા ગયા અફસોસ જલ જાનેકે બાદ.
લીલાસાઝી કહેતી હૈ ઉનકી કે બસ વો આચુકે,
મેંહદી ક્યા બેઠેગે ફવરન ઝુલ્ફ મુગ જાનેકે બાદ.
ઉમર ભર ઉનકો તો મેરી શિકલસે નફરત રહી,
અબ વો ચહેરા દેખતે હૈં દમ નીકલ જાનેકે બાદ—
યાદ આએગી વફાએં તુમકો મેરી દેખના,
કદર હોગી તુમકો મેરી—મેરે મર જાનેકે બાદ.
આવ મીલ જાઓગસે આશીકસે ક્યા તકરાર હૈ.
સુલેહભી હો જાતી હૈ, આપસમે ચલ જાનેકે બાદ.—

ગઝલે–મુઝતર–કવ્વાલી—

મીલનાયા તો મીલ જાતે, ઉસ નુરે મુજર્રદસે,
ક્યું જાકે ગલે આએ, દરબારે મોહંમદસે.
અલ્લાહકે પલ્લેમે, વહેદતકે સીવા ક્યા હય,
જો કુછ હમેં લેના હય, લેલેંગે મોહંમદસે.
રોઝે મેં મહંમદકે મેને બ ખુદા દેખા,
અલ્લાહકી આવાઝેં આઇ ઉંસી ગુમબદસે,
લીલ્લાહ મેરી તુરબતસે—ચુપ ચાપ ચલે જાવો,
ગર તુમને મુજે છેડા, ફેલ દુંગા મોહંમદસે.
અય બાદે સબા તુરબત, મોહતાજે મરમ્મત હય,

મીઠ્ઠી મુજે થોડીસી, લાદે દરે એહમદસે.
ક્યું ઝીકરે ખુદા છેડા, અય મુનકરો તુરબતપર,
કુછ બાત ન કરનેદી, તસવીરે મોહંમદસે.
મુઝતર મુજે તૌબાકી, જીસ વક્તકે યાદ આઇ
નીકલા મંય જીગર થામેં, ટુટે હુવે મરકદસે.

ગઝલે-અકબર. તર્જે-કવ્વાલી.

ખમહય દરખ્ત રોઝએ વાલા કે સામને,
મજનું ખડા હે બેમએ, લેલા કે સામને.
એક ઐક કો બખ્શાએંગે મેહશરમેં હકસે વો,
યુસુફકો બન પડી હૈ—ઝુલેખા કે સામને.
જલવે કે દેખને કે લીયે બી તો કોઇ હો,
મુહસે નકાબ ઉલટ દીયા મુસાકે સામને.
કયસા મુકામ કાફલેવાલે ચલે ચલો,
ઠેરેગે ચલકે ઉસ શાહેવાલા કે સામને,
જીસ મુરદેકો ન હુઝરતે, ઇસા જીલા સકે,
લે આઓ ઉસકો તુમ મેરે મૌલાકે સામને.
કહે દીજીયો સબા મેરી હાલત ઝરા ઝરા,
જાના હો ગર તેરા-મેરે આકા કે સામને,
ફીર વો કરમ કરે ન કરે ઇખતીયાર હય.
અકબર તુમ અર્ઝ કરતો ઝરા જાકે સામને.

ગઝલે-જલીલ-કવ્વાલી—

તલવાર ખીંચકે પંજએ કાતીલમે રેહ ગઇ,
બીસમીલકી આરઝુ દીલે બીસમીલમેં રેહ ગઇ.

ઝોંક જબ આ ગયા કોઇ મજનુકી આહકા,
લયલા તળપકે પરદહએ, મેહમીલ મેં રેહ ગઇ.
ફીરતી રહી નીગાહમેં તસવીર યારકી,
આખીર ઉતરકે આંખસે, વો દીલમેં રેહ ગઇ.
કાતીલકા હાથ–હાય, રૂકાભી સો કબ રૂકા—
થોડીસી જાન જબ તને, બીસમીલ મેં રેહ ગઇ.
અય તેગે નાઝ ઇતનીભી તેઝી ન ચાહીએ,
દીદારકી હવસ દીલે બીસમીલ મેં રેહ ગઇ.
ખંજર ઇધર ખીંચા–ઉધર આહેં ખીંચી મગર,
થોડીસી ચલકે બીસમીલો કાતીલ મેં રેહ ગઇ.
ચલતી હૈ તેગે નાઝ મઝે લુટયો "જલીલ"
કહેના ન ફીર કભી કે હવસ દીલમેં રેહ ગઇ.

દીલકે ટુકડે:— —:ગઝલે મુન્શી:—

ઉફ નઇ શોખી તેરી મલમલ કે ટુકડે કર દીએ,
જબ ગયા પહેલુસે મેરે દીલકે ટુકડે કર દીએ.
ચલ સકા રાહે મહોબ્બત મેં ન તેરી દો કદમ,
નાતવાની ને મેરી—મંઝીલ કે ટુકડે કર દીએ.
ગયર કે દીલમેં બનાકર અપના ઘર અચ્છા કીયા,
બે—વફા તુને હમારે દીલકે ટુકડે કર દીએ.
કૈસ કી વહેશત ને કયા તુજ પર કયા અસર યે કરદીયા,
લયલાએ મહેફીલ નશી–મહે ફીલકે ટુકડે કર દીએ.
ઇસ તરાહ ઝીડકા સવાલે વસ્લ પર જાને જહાં,
તુમને "મુનશી" કે દીલે સાયલ કે ટુકડે કર દીએ.

ગઝલે-અકબર.

બેશક ખુદાકા ઘર હે તેરે ઘરને સામને,
જન્નતકા દર ખુલા હે તેરે દરકે સામને.
એક એક કો બખ્શવાએંગે મેહશરમેં હકસે વોહ,
સુર્ખરૂકી બન પડેગી ઝુલેખાકે સામને.
કેહ—દીજીયો સબા મેરી હાલત ઝરા ઝરા.
જાના હો જબ તેરા મેરે આકાકે સામને,
કરબલામેં કટ—ગયે હે વો ઉમ્મતકે વાસ્તે.
સર રખ—દીયા હુસૈનને ખંજરકે સામને,
ગર વો કરમ કરે ન કરે ઇખત્યાર હે,
અકબર અબ અર્ઝ કર તુ ઝરા જાકે સામને.

ગઝલે-તાજજમુલ, તર્ઝે-કવ્વાલી.—

કૌનસે દીલમેં નહિ રંગ રંગીલા મેરા.
હર નઝરમેં હય બસા છેલ છબીલા મેરા.
દાગ ઇસ્યાં કા મીટા દેગા મેરે દામનસે,
રંગે ઇસ્ક઼ાં મેં ડુબા દેગા રંગીલા મેરા.
હમમેં હોગી ન બુરીદોંકી જો જબતક બખશીશ,
હટને વાલા નહિં મયદાં સે હઠીલા મેરા.
અવલીયા ચીસ્ત કે સારે હંય બરાતી જીસકે,
ચશ્મે બદ્દુર વો દુલા હૈ સજીલા મેરા.
હક પરસ્તી કા તમાશા નઝર આયા સબકો,
આયા અજમેરમેં જબ છેલ છબીલા મેરા.
નામ લેવા મય તેરા ઔર હંય ઘર ઘર મેરે.
મંય બેહેસ્તી હું મેરે સાથ કબીલા મેરા.

ગુલરૂખાને અમને દહેર હો કુરબાં દીલસે,
રંગ રૂપ અપના દીખાદે જો રંગીલા મેરા.
દરસે ખ્વાજા કે મેં ઇનઆમ જો લેકર કે ટલા,
ખ્વાજા વાલોં ને રખા નામ હઠીલા મેરા.
જચ રહા હૈ નિગહે ખલ્કમેં અલ્લાહ અલ્લાહ,
બસ રહા હૈ દીલે આલમ મેં રંગીલા મેરા.
અય "તજમ્મુલ" દીલો જાને જીગરકા માલી હય,
વો રંગીલા વો છબીલા વો સજીલા મેરા.

ગઝલ-હુશેન-તર્ઝે કવ્વાલી—

ફિરદોસ હૈ ખજીલ રૂખે હઝરતકે સામને,
ઝુખા હૈ પસ્ત સરપે નુબુવ્વતકે સામને.
કહેના હૈ લુતફે શાફએ ઉમ્મત યેહી મુઝે,
કયાહૈ તેરે ગુનાહ મેરી શફેકતકે સામને.
યા રબ જો મૈં મરૂં તો-મદીને મેં હી મરૂં,
મરકદભી બને તો શાહકી તુરબત કે સામને.
કટકટકે ગીર પડે સરે કાશાને ફેહરે સર,
હઝરતકી ઝરબે તેગે જલાલતકે સામને.
મહશરમેં આસીયોંસે કહેગા યે ફઝલે—હક,
લે જાવ અર્ઝ શાફએ ઉમ્મતકે સામને.
કમકી ગુનાહો બલા કહો ગુના મેરે,
હઝરત તુમારે ફઝલ લે રહમત કે સામને.

અલ્લાહુ બોલી દીન મુઝે હાંસીલ કરે હુસેન.
બીસતર જમાઉં મૈ દરે હઝરત કે સામને.

ગઝલે-લતીફ-મોઅજીઝ. ગુલદસ્તે હાઝા—

અલ્લાહકી રહેમતસે અલતાફે મોહમ્મદસે,
ખાલી ન ફીરા કોઇ હરગીઝ દરે અહેમદસે.
અલ્લાહકો પયછાના પ્યારે નબી અહેમદસે,
ઇસલામ ફલા ફુલા ગુલઝારે મોહમ્મદસે.
હૈ શમસો કમર રોશન, દોનો રૂખે અહેમદસે,
હેરાનહૈ દો—આલમ ઉસ નુરે મુજર—રદસે.
તુ મુજકો શબા લે ચલ એહસાન બડા હોગા,
ખાલી નહીં આઉંગા જાકર દરે અહેમદસે.
અલ્લાહકા બન્દા હું મૈ ઉમ્મતે અહેમદ હું,
કહેતા હુવા ઉઠુંગા મહેશરમે—યે—મરકદશે.
ઉમ્મતકો તેરી બખ્શા મેહબુબ મેરે પ્યારે,
મેરાજકી શબ ખાલીક, કહેતા થા મોહમ્મદસે.
સીનેમે મોહમ્મદકી તસવીર નુમાયાં હૈં,
મીલતા હુવા યે દીલહૈ ઉસ નુરકે ગુમ્બદસે.
મહેબુબે ખુદા તુ હૈ મત્લુબે ખુદા તુ હૈ,
હૈ શાને ખુદા ઝાહીર પ્યારે તેરે ગુમ્બદસે.
મરકદભી લતીફ અપના બનજાએ મદીનેમેં,
કયું જાકે ચલે આએં દરબારે મોહમ્મદસે.

નઈ-કવ્વાલી-તર્ઝે-ગઝલ—

બે ખુદી અયસી બડહી ઉનકે ચલે જાનેકે બાદ
યાની આયા હોશભી તો મૌત આ જાનેકે બાદ.

બંદા ઝન હોતે હંય વો પહેલુસે ઉઠ જાનેકે બાદ.
દેખીએ કયા ગુલ ખીલે ઈસ ફુલ બરસાનેકે બાદ.
ચાએ નાકામીને લુત્ફહમ કલામી કુછ મીલા,
બનગએ વો બુત સરાપા મેરે આજાનેકે બાદ.
અય ફલક અચ્છા નહિં યે રોઝકા ઝુલ્મો સીતમ,
ફીર સીતમ ઢાએગા કીસપર મેરે મરજાનેકે બાદ.
કીસકો બતલાઉં શબે ગમકો નથા મેરા રફીક,
હોંશભી જાતે રહેથે આપકે જાનેકે બાદ.
દૌલતે-દીદારસે યું શાદ હો જાતે હંય હમ,
જૈસે ખુશ હોતા હય કોઈ માલો ઝર પાનેકે બાદ.
બાદે મજનું રંગ દીખલાએ ન ક્યું વેહશત મેરી,
એક દીવાના હુવા કરતા હય દીવાનેકે બાદ.
ઝીંદગીમેં જીસ કદર ચાહો કરો ઝુલ્મો–સીતમ,
યાદ આઉંગા મગર મૈ—તુમકો મરજાનેકે બાદ.
દીનનો જયુ તું કરકે કટ જાતા હય હીજ્રે યારમેં,
સરપે આતી હય કયામત. શામ હો જાનેકે બાદ.

નઇ–કવ્વાલી. —:═══:—

કાલુ બલામે મૈ ફેસગઇરે; લામો–અલીફ ઔર મીમકા પરદા–
પરદા હટા કર સામને આજા, દીલમે અદાએ ઉતર ગઇરે–કાલુ
જલદ બુલાલો શાહે મદીના ફુરકતમેં તેરી મુશ્કીલ હૈ જીના
હીંદમેં આકે મૈ લુટ ગઇરે–કાલુ બલામેં મૈં ફેસ ગઇરે–
કૂફ્રકો તું ઇસલામ મેં લાયા, શરબને વસ્લકા જામ પીલાયા
નામે મોહંમદી દીલકો ભાયા, ઐસે પીયાપે મંય મર ગઇરે–કાલુ

ઇન્ના આતશના કૌસર, દૂસરે લેરએકા વનહર મેહેર
ઇન્ના શાનએકા હોવલ અબતર, કુલ કુવલા પે યંબ મીટ ગમરે—કાલુ.

ગઝલે—મુસ્તફા. તર્જે—કવ્વાલી—

બશર નુરે રબ્બુલ—ઉલા બનકે આયા,
નયે રંગસે જા—બજા બનકે આયા.
બને અંબીયા અવલીયા સબ બરાતી.
જો દુલ્હા હબીબે ખુદા બનકે આયા.
કહીં લાલા ઓ ગુલ કહીં ચાંદ સુરજ
તજલ્લીયે અરઝો સમા બનકે આયા.
અગર લહેર આઇ બને શકલે—ગૌહર.
જો મોજ આ—ગઇ બુલબુલા બનકે આયા.
કહીં અવલીઆ બનકે શાને દીખાઇ,
કહીં આશીકે મુબતીલા બનકે આયા.
કહીં શકલે ઇસા, કહીં શકલે મુસા,
કહીં યુસુફે—દીલરૂબા બનકે આયા.
બહોત ગુલ ખીલે ઇસ જહાંમે વ લેકીન,
બહાર આઇ જબ મુસ્તુફા બનકે આયા.

નઈ, ગઝલ—રાગ, પીલુ, ગઝલ—

લગા હયે દીલ—પ્યારસે નીભાવોગે તો કયા હોગા,
હમારે કલબમેં પ્યારે સદા રહોગે તો કયા હોગા.—લગા.
હમોકો ચાહ મીલનેકી મીલાવોગે તો કયા હોગા (૨)
હુસ્ન ચશમોકે પ્યાલે ભર પીલાવોગે તો કયા હોગા.
ઝરા દીદાર તુમ અપના દીખાવોગે તો કયા હોગા.
હમ મરતે હંય તેરે ગમમેં જીલાવોગે તો કયા હોગા.—લગા.

અજબ–દીદાર રોશન હમ જીપાવોગે તો ક્યા હોગા,
ચમન બીચ આન કર મુખડા દીખાવોગે તો ક્યા હોગા.—અગા.

નઈ–ગઝલ–મુખમ્મસ—

ક્યા ક્યા કહુ ન ફોજે સીતમગર કે સામને,
કુછભી ન સમજે દીનકો ખંનજર કે સામને
નકશા ખીંચાયા ઉસ દીલે મુઝતર કે સામને,
આદા જો લડને આયે થે લશ્કર કે સામને
કીસ મુંહસે જાએંગે વો પયંગમ્બર કે સામને.—ક્યા૦

મહેમાં બુલાકે દમતમેં હકકે નબીકા હૈફ
કીન કીન મુસીબતોમેં ફસાયા અલીકો હૈફ,
તકલીફ કીસ તરહસે દી આલે નબીકો હૈફ,
પાની ન પીને દેતે થે ઈબને અલીકો હૈફ.
ઔર આપ–પાની પીતેથે બરબર કે સામને—ક્યા૦

ભા–જે ભતીજે કત્લ હુએ ઉનકે બરમલા,
જુઝ શુકે હકકે ઓર ન થા કોઈભી ગીલા,
કબઝે કો ચુમ ચુમકે દેહતીથી યે કઝા,
ક્યા કહેના હય શુજાઅતે ઈબને અલીકી વા.
યું સર ઝુકા તો દે કોઈ ખંજર કે સામને—ક્યા૦

કવ્વાલી—રાગ–ગોડી—

ઝુલ્મ કરના છોડ દે ઝાલીમ ખુદા કે વાસ્તે,
શૌક જનક હયફ હરકત નીરવા અહલે વફા કે વાસ્તે.—ઝુલમ૦
કાટ દર ઔરોંકી ગરદન ખયેર અપની માંગતા, (૨)
દે જગા ઈનસાફ કો દીલમેં ખુદા કે વાસ્તે.—ઝુલમ૦
કર ભલા હોગા ભલા નેકીકા બદલા નેક હયે (૨)
ખ્વાંમખાં મુજરીમ ક્યું બનતા હય સઝા કે વાસ્તે—ઝુલમ૦

નઇ-ગઝલ—

મેરે કાલી કમલીયા વાલે નબી, મુજે દામે બલાસે બચાલો નબી.
બદએ સરકાર હું ઉમ્મત મે કહેલાતા હું મેં,
કીસમત મેં યે તહેરીર હેકે ઠોકરેં ખાતા હું મેં,
મુજે રોઝેપે અપને બુલાલો નબી, મેરે કાલી કમલીયાવાલે નબી.
અબતો દુનીયા કે મઝલીસસે બહોત રંજીર હું.
ઐશો અસરત સે મેરે મૌલા મેં કોસો દુર હું.
મુજે હર એક બલાસે બચાલો નબી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નબી.
કોનહે મેરા, બઝુઝ હુઝરત કે યા ખયરૂલ બશર
જો કે અયસે વકતે બદ મેં આકે લેં મેરી ખબર.
મુજે દામનમેં અપને છુપાલો નબી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નબી.
ખુશ નહી આતી હય મુઝકો ઝીંદકી આબોહવા,
આપકે રોઝે કો દેખું હય યેહી હરદમ દુઆ.
હય તમન્ના મદીને બુલાલો નબી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નબી.
રોઝએ વાલા ન દેખા જીસ બશર ને એક બાર,
ઝીંદગી ઉસકી અબસ હય હયફ હય આલી વીકાર.
મેરી હસરત તો દીલકી નીકાલો નબી, મેરે કાલી કમલીયા વાલે નબી.

નઇ-ગઝલ:—મેરા નન્નાસા દીલ:—તર્જે કવ્વાલી,

જાનિ ઇતના ન હમકો સતાયા કરો.
કભી ભુલેસે તશરીફ લાયા કરો—
હુસ્ન તેરા અએ સનમ આખીર ફના હો જાએગા,
જીસ પે તેરા નાઝ હય સબ ખાકમેં મીલ જાએગા.
પ્યારી જોબનપે મત ઇતરાયા કરે—

મય અભી કમસીન હું દીલદારીકો કયા જાનુ,
મેરા નન્નાસા કલેજા હય મય ગમખ્વારીકો કયા જાનુ.
મેરા નન્નાસા દીલ ન દુખાયા કરો—
એક બોસેકી અગર હીમ્મત હો તો દીજે હુઝુર
બાદશાહી હુસ્નકી ખએરાત કરના હએ ઝુરૂર,
હુસ્ને દવલત સે કુછ તો લુટાયા કરો—
સીર્ફ બોસા સુનકે બીગડે ઓર યું કેહને લગે,
ખયરાત ભી દેના હએ તો ફીર કયું તુમ્હે દેને લગે.
અયસી બાતેં ન હમસે બનાયા કરો—
ઝરા ઝરામેં બીગડતે હય રૂઠે જાતે હંય.
હમેં રૂલાતે હંય અગયારકો હંસાતે હંય,
ઝરા દીલમેં તો તુમ શરમાયા કરો—
હમેં તો રૂઠોગે અએ જાં તુમ્હે મનાયેંગે,
સીતમ જો હમપે કરોગે વોહ સબ ઉઠાયેંગે,
મેરે પેહલુમે ગર તુંમ આયા કરો—

નઝ્મ, ગેઝલ-તર્ઝે-કવ્વાલી—

શાહેર મદીને વાલે અસાંયાં દરસન બીન તરસાંયાં, શાહેર મદીને વાલે
નુરકી કમલી મૂખ પર પાયો, અલડી બલડી શકલ દીખાયો
કીયું અખીયન બીન તરસાંયાં, શાહેર મદીને વાલે
રાતકો માનો નીંદ ન આંયાં મૌલા તોરા હીજ્ર સતાયા
કીયું મુરશદ બીન તરસાંયાં, શાહેર મદીને વાલે
દરપર તોરે આયાં રે સાંયાં ખાલી ન દામન જાયા રે સાંયાં
મંગીયા મુરાદ ન પાંયાં, શાહેર મદીને વાલે

—: સાચો રસ્તો :—

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે
સુરદાસ
-રાગ ભજન-

વિષય વાત મમ માત-
તજીને, કૃષ્ણ ભજન-
નું કરવા દે,—

અધમપણાને અલગ-
રાખી, ભંડાર ભક્તિના-
ભરવા દે,— ..

નટવર નામનું નામ-
મળ્યું છે. તો ભવસાગર-
તરવા દે!—

નાશવંત નર નામ-
છોડીને અક્ષય વરને-
વરવા દે-વિષય—

બેઠક–મુજરો.

આનંદ લહરી.

હું છું **નખરાળી નાર,** સામું ન જોશો લગાર હું છું
નખરાંએ કંઇકને ઘાયલ કર્યા છે, મર્યા પામ્યા છે હુન્નર–હું છું
વાંકાં ભ્રમર મારી **કામણગારી,** નેણુ જાણે **ખંજરની** ધાર–હું છું
સામું જોશો તો પોક મુકી રોશો, બનશો એ **અક્કલ ગમાર**–હું છું

વીર કુણાલ.

હું મદમાતી, **ભુલામણીને** નામે પંકાતી,
કોઇ લહેરી જોઈ લલચાતી, હું લચક છબી લેખાતી.
ભર જોબનમાં ઝોલા ખાતી, દેવ દર્શને જાતી,
નીરખ્યા કૈંની **અંતરકળીઓ, ખીલીને કરમાતી.** રશથી છલકે મુખ છાતી.

જૈનબ પુકારી ઐમેમેં અય બાઇ મય ફીદા,
કયું ધુપમેં ખડે હો ચલે આવ યાં ઝરા.
સુન્તે થે જબકે જૈનબે મગમુમકી સદા,
આઇ કહેતે થે દીખાકે લહુ રૂયે પાકકા.
જાવેંગે યુંહી દાવરે મેહશર કે સામને—ક્યા૦

ગઝલે મઝહર.–તર્ઝે–ક૦વાલી

સોચલે કાતીલ ન ગમહો મેરે મર જાને કે બાદ.
આદમી પચતાતા હય હદસે-ગુઝર જાને કે બાદ.
કરકે વઅદા વો ન આએ અપને ઘર જાને કે બાદ.
હાથ હમ મલતે રહે મૌકા ગુઝર જાને કે બાદ.
હીજ્રકી શબભી મેરા એક મુનીસો ગમ ખ્વારથી,
મે અકેલા રેહ ગયા દરદે જીગર જાને કે બાદ.
મરહમે તસ કીનકે પાંઉમં થા પોશીદા નીમક,
આબલે ફીર ફુટ નીકલે ઝખ્મ ભર જાને કે બાદ.
સર જુદા હોતેહી ઉસને લેલીઆ આગોશમેં,
વસ્લકે લુટે મઝે હમને તો મર જાને કે બાદ.
કેહતે હંય વો છોડદો હરદમ શીકાયત ગૈરકી,
હમ ન આયેંગે કભી દીલસે ઉતર જાને કે બાદ.
સચ ન માનેંગે ન માનેગેં મેરી વો દાસ્તાં.
હાં યકીં લાએં તો લાએ મેરે મર જાને કે બાદ.
કોઇ સેહ શકતા નહિ મેરે સીવા ઉનકે સીતમ,
દેખના પચતાએંગે વો મેરે મર જાને કે બાદ.
અબભી કુછ હય વક્ત મઝહર તોબા ઇસ્યાંસે કરો,
વરના પછતાવોગે દુન્યાસે ગુઝર જાને કે બાદ.

નઈ ગઝલ—કવ્વાલી—

ગુલથા યે ફરિશ્તોમેં શાહે મદની આયા,
અલ્લાહસે મિલનેકો નબિયોંકા નબી આયા.
કોહેતુર હુવા રોશન એહમદ કી તજલ્લીસે,
મુલાકી ઝમાંપર જબ રુખ્એ અરની આયા.
મું કુફરે ઝલાલતકા દુનિયા મેં હુવા કાલા,
જબ ચર્ખે નુબુવત પર માહે મદની આયા.
પેહચાન કે હઝરતકો કેહ દુંગા યે મેહશર મેં,
ઉસ્તાદે અઝલ બનકર તુરે યઝલી આયા,
સબરાઝ હુવે અફશાં ઇસ ભુલ ભુલૈયાં કે.
અબ તિશ્નાલબો દોડો કવસરકા ધની આયા.
મનસુખ હુવે સારે દુનિયાકે કુતબ ખાને.
કુરઆનકો-લેકર-જબ ઉમ્મી લકબી આયા.
પોંહચા જો મેં જન્નતમે 'મિરઝા" તો નિદા આઇ,
તાઝીમકો સબ ઉઠો મદદાહે નબી આયા.

નઈ-ગઝ—તર્ઝે-કવ્વાલી—

જાની જોબનપે મત ઇતરાયા કરો,કભીઓકે-ખુદા ભીતોલાયાકરો.
ગયરસે ઇસ દરજા ઉલફત દીલરૂબા અચ્છી નહીં,
માન જાઓ આશીકોં-કી-બદ-દુઆ અચ્છી નહીં;
અપને આશીક કો યું ન જલાયા કરો-જાની.
ક્યું હવાઇ ઉડ રહી હય રૂએ રોશન પર તેરે,
મય ન તડપુંગા જો છીંટે આએં દામન પર તેરે.
ઝરા બચકે તો ખંજર ચલાયા કરો,-જાની.

સામને આતે હો મેરે ડાલકર મુંહપર નકાબ,
ગયરસે પરદા નહીં કીસ વાસ્તે આલી જનાબ.
દેખો આશીકકા દીલ ન દુખાયા કરો.—અજી.
બાત કહેતા હું અગર માનો હસે અબ મહેરબાં,
એક તો નાઝુક ઝમાં ઓર તુમ બી ફીર હો નવ જવાં.
કહીં શામકો એકેલે ન જાયા કરો.—અજી.
આશીકોંકી લાગ હોતી હય બુરી અય મેહલકા,
કોઈ ઝાલીમ-પાન જાદુકા ન દે તુમકો ખીલા.
દેખો હર એકકા પાન ન ખાયા કરો.—અજી.

નઈ-ગઝલ—:કવ્વાલી-એ-હીદાયક:—તર્ઝે ગઝલ—

ચલી તેગે—અલી જો ચમકતી હુઈ,
લગી કુદને લાશે શીશકતી હુઈ.
કહા હયદરને બુતખાનેકો તુડવાકર મુસલમાં હો.
ગુનાહ જીતને કીયે ઝાલીમ તુ ઉનપર અબ પશેમાં હો.
નહી તેગ ચલેંગી ચમકતી હુઈ—ચલી,
મકાબીલને કહા મઝહબ કબુલેંગે ન હમતેરા.
ઝબાં કો થામલે કે દીલ જલને લગા મેરા,
તેરી બાત હય કયસી ભભકતી હુઈ—ચલી.
મકાતીલસે કહા હયદરને બુતખાને કો તોડેંગે,
અગર ઝીંદા રહા તુજકો મુસલમાં કરકે છોડેંગે.
ચુભી બાત યે દીલમે ખટકતી હુઈ—ચલી.
કીયે ફીર તીન હમલે કાફીરે બદબુંને જલજલકર,
ન કોઈ કામ આયા હયદરે કરરાર કે ઉપર.

ગીરી તેગ ગીરેહમે અટકતી હુઇ—ચલી.

લગાઇ તેગ શીર હુથકરને ઉસ બદકાર કે ઉપર,
મકાતીલકે હુવે ટુકડે ગીરા ઉસદમ ઝમીં ઉપર
રહી ખાક પે લાશ તડપતી હુઇ—ચલી.

હીદાયત આપકી માની સભી ઉન નેકબખ્તોંને,
પડા પથરોં ને ભી કલમા ગવાહી—દી દરખ્તોંને.
ગીરા કુફ્પે તેગ ચમકતી હુઇ—ચલી.

નઇ—ગઝલ—મુખમ્મસ—

અચ્છે પીયા વોહ દેશ બુલાલે, હિંદમેં જીયા ઘભરાવત હય,
બીરહ કી બપરન દરસકી પ્યાશી, કાહેકો મોહે તડપાવત હય.
ખદંગ ફેંકદે ઝાલીમ, ઝરા જફાકે લીએ,
ઇધરભી એક નઝર ચશ્મે સુરમાસાકે લીએ.
ત્રુ હુરને ખુદા દાદકી અદાકે લીએ,
નકાબ રૂખસે ઉઠાદે ઝરા ખુદાકે લીએ.
મરીત પીઆ કભી ન કીનો નીશદીન મોહે સતાવત હય,
મઝાહી કયા હય મહોબ્બતમેં બેવફાઇ કા,
કે તઝે ખુબ નીકાલા હય દીલ રૂબાઇ કા.
દીખા મદીને કો અબ વકત હય રસાઇ કા,
ઉઠા કે ફેંકદે સદકા તેરી ખુદાઇ કા.
તુહી સબકા ખેવનહારા, કાહેકે દેર લગાવત હય મેરે અચ્છે પીયા.
તુહી બતાદે મેરા અખતીયાર કયસે હો,
ખફા જબ આપ હો દીલકો કરાર કયસે હો.
ચૈનસે અબ યેહ બદલે હાલે ઝાર કયસે હો,

બીઝાં જો આએ તો ફુરસે બહાર હયસે હો.
ઉમંદ ઉમંડ પીઆ નયન હમારે નેહકા મહે બરસાતત હય.

નઈ-ગઝલ-તર્ઝે-કવ્વાલી—

સંગે અસ્વદ ઔર બય-તુલ્લાહસે મીલતી હુઇ,
રૂહ જાયેગી રસુલુલ્લાહસે મીલતી હુઇ.
કયું ન આલી મરતબા હો છત તેરે દરગહાકી,
યેભી હૈ તુરે કલી-મુલ્લાહસે મીલતી હુઇ.
કયું ન અય દીલ હો કે બે-ખુદ મેં કરું તેરા તરફ,
હૈ તેરી તસ્વીર બય તુલ્લાહસે મીલતી હુઇ.
હૈ તેરી તસ્વીરમેં જલ્વે જમા-લુલ્લાહ-કે
હૈ તેરી બાતેં કલા—મુલ્લાહસે મીલતી હુઇ
કયું ન હમ ઇસા કહેં તુજકો લબે જા બક્ષે યાર,
હૈ તેરી હર શાન રૂહુલ્લાસે મીલતી હુઇ
પી વો આતશ-એઝસાગર કે હો જીસકી આગમેં,
હર લપટ નારી ખલી-લુલ્લાહસે મીલતી હુઇ.

ગઝલે-નુર-કવ્વાલી—

શાહા જલવા દીખાદો ખુદારા મુજે,
ગમે હીજ્ર નહી હૈ ગવારા મુજે.
જાને વાલે તો ગએ ઇસ સાલભી મૈં રહે ગયા,
હો ઝીયારત કીસ તરાહ મેરા મુકદ્દર સો ગયા.
યેહી રંજો આલમને હૈ મારા મુજે-શાહા.
ખ્વાબ મેં દીખલા કે મુજકો શકલ દીલ તડપા દીયા.
ઝીંદગી બારી હૈ મુજકો બીને ખીદમતમે ખુદા,

નહીં હીંદમે રહેના ગવારા મુજે-શાહા.
દેખાકે ઇન ગમકે હાથોંસે મીટે કબતક નજાત,
દેખાકે ભુલવાઓંગે કબતક મુજે વાલા સીફાત.
હોગઇ હજરત કા કીસદીન નઝારા મુજે-શાહા,
બહેરે ઇસીયાં મેં હું ડુબા દો સહારા યા નબી.
બુઝ તુમારે કૌન કામ આતાહે વખતે બેકસી,
નઝર આતા નહી હે કીનારા મુજે-શાહા.
બોલ્ફ મુજકો નારે દોઝખ કીસલીએ મંઝુર હો,
આને જહેબાર હાથમે જબ દામને પુર "નુર" હો.
બક્ષ વાસ્તેમા હુક્કા પીયારા મુજે-શાહા,

નઈ-ગઝલ-તર્જે-કવ્વાલી—

ઇસ્લામ કા ઝન્ડા આલમમે ગડવા દીયા કમલી વાલેને.
કાબેમે બુતોંકો કલમએ હીં પડવા દીયા કમલી વાલેને.
ઘુંઘટ જો અપને ચેહરેસે સરકા દીયા કમલી વાલેને,
દીખલાકે જમાલ એક આલમકો તડપા દીયા કમલી વાલેને.
જબ ચેહરએ અનવાર કમલીસે ચમકા દીયા કમલી વાલેને.
ગોયાકે ખુદાકો—બેપરદા દીખલા દીયા કમલી વાલેને.
કહું કીસ હો રોઝે જઝા હમકો ભુલ જાવેંગે સબ ઇસ્યાં અબતો,
જીસ વકતકે અબરે-રહેમતકો બરસા દીયા કમલી વાલેને.
હે દેકે શરાબે દાવતકો ઓરોંસે મીટા કર કસરતકો,
વો જલવએ હક ઇસ ઉમ્મતકો દીખલા દીયા કમલી વાલેને.
આશકકે દીલસે પુછો ઝરા વો કદકી ફબન વો રૂખકી ઝીયા,
દીખલાઇ કભી જો બાંકી અદા તડપા દીયા કમલી વાલેને.

કહા નીગહતે ગુલથે સલ્લેઅલા જીસ રાસે ગુઝરે શાહેહુદા,
વોહ કુચાળી અપની ખુશબોમેં મેહકા દીયા કમલી વાલેને.
રો રો કે કભી તો હારૂ મેં જાબકે કભી કોહસારોમે,
અલ્લાહુસે અપની ઉમ્મતકો બખ્શવા દીવા કમલી વાલેને.

ગઝલે-ફકીર તર્ઝે-કવ્વાલી:—

જબ વો પુછેગા સરે મહેશર બુલા કે સામને,
કયા જવાબે જુર્મ દેંગે હમ ખુદાકે સામને-૧
અય ફરીસ્તો સુએ દોઝખ પીછે મુજકો ખેંચના,
લે ચલો પહેલે હમારે પેશવા કે સામને-૨
આપકા દામન હીલે ફીર કયું ન દોઝખ સર્દ હો,
શમઆ રૌશન હો નહી સકતી હવા કે સામને.-૩
અબરે-રહેમત છાઇ હય ઔર ધુંપ તો મુમકીન નહી,
નારકી કયાતાબ હય નુરે-ખુદા કે સામને-૪
યા ઇલાહી મય તો મુજરીમ હું મગર તુ યે બતા,
કયા ખતા કોઈ ચીઝ હય તેરી આતા કે સમાને-૫
અબ તલક તો હીન્દ મે તુને ગુઝારી ઝીંદગી,
ચાલ ફકીર અબ રોઝએ ખયરૂલવરાકે સામને-૬

ગઝલે-કવ્વાલી-જનાબ-બહાદુરખાં—

મહેબુબ મેરે યકતા જો તુ હય વોહી મંય હું,
પરવાના સીફત કુરબાં જો તુ હય વોહી મંય હું.
અબ કીસલીયે અયે પ્યારે ડાલા હય નકાબે રુન,
મકનાં ભી હટા દેના જો તુ હય વોહી મંય હું.
મક્કાર થે મકકે કે-કુફફાર થે વો સારે,

ઈસ્લામ દીયા ફયસ્લા જો તુ હય વોહી મંય હું.
મહેરૂમ ન ઉમમતશે બાકી કોઇ રહે જાએ,
દીખ લાદે ઝલક નુરી જો તુ હય વોહી મંય હું;
જો તેરી મોહબ્બતમેં—મહેબુબ મેરે મીટ જાએ,
મંય કયું ના ઉસે બખ્શું જો તુ હય વોહી મંય હું.
હો ખાકેપા પે કુછ તો અબ લુત્ફકરમ મવલા,
હય નુર તેરા મુજમેં જો તુ હય વોહી મંય હું.

નઈ, ગઝલ-"ખાલીક દીખાદો-તર્ઝે-કવ્વાલી.

મેરે ખાલીક દીખાદો મદીના મુઝે—
ગમે હીજ્ર સે મુશ્કીલ હય જીના મુઝે.
ચડા હય બાદએ ગમકા ખુમાર મુદ્દતસે,
બરંગે અબ્ર હું મૈં અશ્ક બાર મુદ્દતસે.
જીગર બના હય મેરા દાગ દાર મુદ્દતસે,
તડપ રહા હય દીલે બેકરાર મુદ્દતસે.
નહીં અચ્છા મેરે હુકમે જીના મુઝે—
ન મૌત આતી હય ના મુઝકો ચૈન જીને મે,
પડા હુવા હું ગમો-દર્દ કે સફીને મે.
યેહી હય એક અબ અરમાન મેરે સીને મે,
બુલાએ મુઝકો રસુલે ખુદા મદીને મેં.
કોઇ અયસા બતાદો કરીના મુઝે—
શબે આલમમે જુદાઇ કે ગમ ઉડાતા હું,
ફસાના યે ગમે હીજરા કાહે સુનાતા હું.
નબીકી યાદ જબ આતી હય લોટ જાતા હું.

મેં અશ્ક પીતા હું ઔર રંજો—ગમકો ખાતા હું.
ન તો ખાના ખુશ આતાહે ન પીના મુઝે—
લરઝ રહા હય યે મુજરીમ હિસાબકે ડરસે,
છુપાઓ મુઝકો શફાઅતકી કરમકી ચાદરસે.
યે અર્ઝ હય મેરી કદમ હબીબે દાવરસે.
બચા લો મુઝકો તપીશે આફતાબે મહેશર સે.
લગા ખોફસે આને પસીના મુઝે—
તડપ રહા હય દીલે ઝાર દર્દે ફુરકતસે,
ન અયશ સે મુઝે ન કામ રાહતસે,
યેહી ગીલા હય મુઝે બાર બાર કીસમતસે,
કીસી બરસ ન મુસરરફ હુવા ઝીયારતસે,
કોઇ અયસા ન આયા મહીના મુઝે.—

—: કવ્વાલી, અશઆર:-તર્ઝે ગઝલ.

ઝાત લા પરવા હય મૌલા તુઝકો પરવા હી નહી,
મરને વાલે મર ગએ તુને તો પુછા હી નહી.
બાગે-જન્નતસે નીકાલા જબકે હવ્વાસે જુદા,
તૌબા તૌબા તબ સુની આદમકી તૌબા હી નહી.
ચાહ મેં યુસુફ ગીરે કહેલાએ લોગોંકે ગુલામ,
બીક ગએ બાઝારમેં તુને ખરીદા હી નહી.
ઝકરીયાકે હલકપે તો હાય આરા ચલ ગયા,
લોગ કહેતે હંય કે મારા તુંને મારા હી નહી.
પેટમે મછલીકે યુનુસ ને કહા જબ અલઅમાં,
કયસે બૈઠા સુન રહા અયસા કે સુનતા હી નહી.

હઝરતે ઐયુબકા કીડોંને સબ તન ખા લીયા,
લોગ કહેતે હંય તમાશા યે તમાશા હી નહી.
નસ્તમે રખ્ખા ગયા જબ કાટકર યહ્યા કા સર,
કયસી આંખેં ફેરલી ગોયા કે દેખા હી નહી.
તુરપર મુસા ન આ જલવા હમારા દેખને,
ઔર મહંમદસે કહા તુમસે તો પરદા હી નહી.
વાહ વાહ અશરફીક તુમને ખુબ લીખી હય ગઝલ;
શાએરોં મે હય અબીતક નામ તેરા હી નહી.

ગઝલે નસિહત—તર્ઝે-કવ્વાલી—

કયસેં મૌલા બુલાએ મદીને તુજે
કીયા યાદ અભી ન નગીને તુજે
કાફલે વાલોંકે પીછે કયું તડપતા હય યહાં
અપને આમાલોંપે કુછ તુમ ગૌર કર અય મહેરબાં
લીયા સાથ તભી ન કીસીને તુજે—કયસે.
ના કભી મસજીદમેં જાતા હય ઈબાદત કે લીએ
ફીર બુલાએંગે નબી કયસે ઝીયારત કે લીએ
રહે સોચ યે બારા મહીને તુજે—કયસે.
કીસ લીએ આએં મહંમદ-મુસતફા મ્મદાદકા
જબ બુરે આમાલ હોં કયસે સુને ફરીયાદકા
લગે શર મસે આને પસીને તુજે—કયસે.
કયું તુજે મારા વતનને ઔર હીંદુસ્તાનને
કૌકને અરમાનને ઔર મારા આનો બાનને
યેહી હસરતેં દેગી ન જીને તુજે—કયસે.

ક્યા ગરઝ હય સાકીએ કૌસરકા બુલાએ જો તુજે
એક પીવાલા આબે ઝમ ઝમકા પીલાએ જો તુજે
પડે ખુન કે આંસુ હી પીને તુજે—કયસે.
ના કોઇ થામે ન પકડે ના વતન રોકા કરે
અપને આમાલોંસે દરદમ યાં પડા ચીખા કરે
કીયા યાદ ન તેરે નઆને તુજે—કયસે.
ઝુલ્મ કરકે ગર યહાંસે તુ વહાં પર જાયગા
સામને રોઝેપે ચુપ હોકર ખડા શરમાએગા
કયસે મૌલા લગાએંગે સીને તુજે—કયસે.
ના કરી ઉસકી ઇબાદત ના પઢી તુને નમાઝ
ના કીયા કુછ ગૌર મંગત કયસા રોઝા ઔર નમાઝ
હુવા ધ્યાન યેહ દીલમે કભી ન તુજે—કયસે.

સંગીત ભંડાર-ગઝલ-"સનમની શોધ"—

હુંવે હંય આશીક હમ ઉસ સનમ પર, કે જીસને દુનીયાકો હય બનાયા,
ગઇ ભટકતે યે ઉમ્ર સારી મગર વોહ પ્યારા નઝર ન આયા.
હુવે મુસલમાં વ બનકે હાફીઝ-કૂરાન પઢ પઢ જનમ બીતાયા,
પઢા હય શાશતર બને હય પંડીત ન દીદ ઉસકા જરા બી પાયા.
હુવે ઈસાઇ જહાંકે અંદર તો જાને ગીરજામે સર ઝુકાયા,
જૈન મઠમેં ભી હમને ઢુંઢા જહાં કીસીજા નહીં દેખાયા,
બના સમાજી વ આર્યભાઇ—કીમેશન દીલમેં રહા સમાયા.
હરેક મઝહબમેં જા તલાશા કહાં હય બૈઠા શકલ ચુરાય.
ગયા વ કાશીમેં જાકે ડેરા પતા લગાનેમે દીલ લગાયા
પ્રયાગ ગંગા વ ગોમતીમેં ત્રીવેણી જાકર કે મેં નહાયા.

જપે હંય મંતર વ તંત્ર સારે–યે શોર પરઘટમેં જા મચાયા,
ઢુંઢા ભશ્રમ લગાકર જટાકો શિર પર તો હય બઢાયા
હમેશા યારો રહા ફીરમે ન મોહ દુનીયાંસે હય છુટાયા,
પરાયે ધનમેં ય સ્ત્રાંમે હરેક જાનાંબકો દીલ લુભાયા.
ન કુછભી કીયા જહાંમે આ કર મેં જન્મ અપના વૃથા ગુમાયા,
મીલા સનમ વોહ હમારે દીલમેં–દીલીકે અંદર રહા સમાયા.

પ્રેમ વિજય— (રાહ ઉસ્તાદી.)

કમલીવાલા મેરા સાંઇ નીભાઇ જીયેં લાલયાં યારીયાં,
કંડડી તેં બદુકે છમ છમ રોનીયાં મૌલા તું પાર લંઘાઇ
નથી જો વસ્લ મંજુર તો મુઝે ઐાસેહી લેને દો,
મંય શયદા હું તુમ્હારા બે ઘડી મોજ કરને દો.
યે દીલકી આરજુ હય કે યહાં હમ દફન હોવે,
તેરે સીતારકા ગલેકે મેરા કફન હોવે.
આદર તાણુ સોતી વાચ વેડે,
કંડર માર જગાઇ ....

ચેતનયુગ— રાગ–ગઝલ

જેરે દીવાર ખડે હંય તેરા કયાલતેં હુંય
દેખે લેતેં હંય જલન દિલકી બુઝા લેતેં હંય
કયોં ખફા હોતે હો હમ ખુદહી ચલે જાએંગે
બૈઠ જાતેં હંય જહાં ધુની રમા દેતેં હંય
યાદ આતી હંય ચશ્મે હિજ જો તસ્વીર તેરી
દર્દ ઉઠતા હંય તો સીનેસે લગા લેતેં હંય

પ્રેમ વિજય— રાગ–તોટક

દીલ ખોલ અલી જરી જોતો જરી,
તારા સ્વપ્ન વિહારી એ શ્યામ રહ્યા;
દૂર જાઓ જરી શરમાઓ અલી
મારા શ્યામને કેમ બતાવી રહ્યાં.
સખી નાથાના નેહ છુપાય નહિ,
રસ પાન પ્રકાશમાં થાય નહિ;
રસ પાન સુખેથી કરાવ સખી,
તારા શ્યામલ ગૌર કિશોર રહ્યા.
અલી જો જે તરસ રહી જાય નહીં,
રસીયા રસ પાને ધરાય નહીં;
ભુજ બંધ પ્રીતેથી ભરાવ અલી,
મન મંદિરના તારા મોર રહ્યા.

ચેતનયુગ—

આજ ઉતર્યા સ્વર્ગભુવનથી ચેતનના અંબાર

ઉતર્યા ચેતનના અંબાર
ઝીલ ઝીલ ઓ **ભારતવાસી**! તજી મોહ અંધાર—ઉતર્યા.
યુગ યુગની નિદ્રા વિસારી, તુચ્છ જીવનના મોહ નિવારી;
તન ધન જન્મભૂમિ પરવારી, માતૃભૂમિનું ઋણ ઉતારી
કર સાર્થક અવતાર—ઉતર્યા.
આત્મભોગના મંત્ર પચાવી, સહિષ્ણુતાનો ધર્મ શોભાવી
જગને નૂતન ધર્મ શિખાવી, પુણ્ય ભૂમિનું નામ દિપાવી
કર જગમાં જયકાર—ઉતર્યા.

પ્રેમ વિજય— રાગ—ગઝલ.

મનો હર **પીનસ્તન** પરથી સરકશે જો અલિ અંચલ,
રસિકની આંખડી જોશે પલક ભર એ થશે ચંચલ.
રસિક શૃંગારની **મસ્તી,** નથી આ વિશ્વમાં **સસ્તી,**
નકામા **શબ્દ—બાણોથી** સતાવો ના હૃદય કોમલ.
અલક લટ ઝુલતી ગાલે, નયનમાં નાચતાં ખંજન,
નીરખશે કો રસિક વર તો પલકમાં એ થશે ઘાયલ.
રસિક ઉરમાં પુરાયાંના, અધર રસથાં ભીંજાયાંના,
ઘવાયાંના નયનશરથી બીજાને શું કરે ઘાયલ.

પ્રેમ વિજય—

મરીજે, ફીજ઼કો દીદાર તું દીખા દેના
તુમ્હીને દર્દ દીયા હય તુમી દવા દેના
નજરીયાં પ્રેમ ભરી તરસે
બાવરીયા કો મારા ગરજી ડરતા ના હરશે......નજ.
ચંદ્ર બદન સાજન મન મોહન
કયા બોલું ગતિ મનકી
કયારે કરૂં જબ મન લલચાયે
કુરજી ન કહું ડર ડરસે—નજરીયાં.